

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇU

İsmail SARI

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Koray DOĞAN

İZMİR-2015

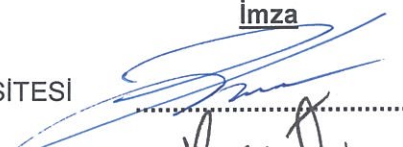
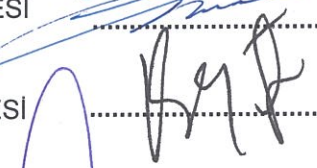
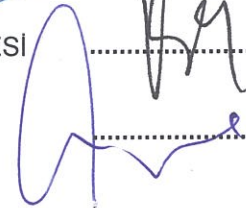
YÜKSEK LİSANS
TEZ/ PROJE ONAY SAYFASI

2012800376

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : İSMAİL SARI
Tez Başlığı : İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu

Savunma Tarihi : 02.09.2015
Danışmanı : Yrd.Doç.Dr.Koray DOĞAN

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Yrd.Doç.Dr.Koray DOĞAN	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Veli Özer ÖZBEK	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	
Prof.Dr.Mustafa Ruhan ERDEM	YAŞAR ÜNİVERSİTESİ	

Oybirliği ☒ ()
Oy Çokluğu ()

İSMAİL SARI tarafından hazırlanmış ve sunulmuş "İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu" başlıklı Tezi() / Projesi() kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Utku UTKULU
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../...

İsmail SARI

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu

İsmail SARI

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Kamu Hukuku Programı

Kırsal nüfusun çeşitli saiklerle kentlere göç etmesinin artması sebebiyle kentlerde oluşan imar kirliliği çözülmesi güç bir sorun haline gelmiştir. Önceleri bu sorun çeşitli kanunlarda düzenlenen idari para cezaları ile çözülmeye çalışılmıştır. Ancak, zamanla imar kirliliğinin de hava kirliliği, su kirliliği ve toprak kirliliği gibi insanların sosyal yaşamını derinden etkileyen bir etmen olduğu anlaşıncı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Çevreye Karşı Suçlar başlığı altında 184. maddede imar kirliliğine neden olma suçu adı ile düzenlenmiştir. Böylelikle, imar kirliliği ceza kanunlarına girmiş ve cezai müeyyide ile karşılık bulmuştur.

Çalışmamızda, konusunu oluşturan imar kirliliğine neden olma suçunun tarihsel gelişimi, kanuni tarifi ve uygulanma şekli incelenmiştir. İnceleme sırasında doktrindeki görüşler, yerleşik yargı uygulamaları ve yaptığımız tespitler irdelenmiş, bu yöntemle araştırma sorularımıza cevap bulunmaya çalışılmıştır. Sonuç bölümünde ise kanuni düzenleme ve uygulanmasına ilişkin doktrinde bulunan farklı görüşlerden bize göre daha doğru olanları savunularak çeşitli öneri ve düşüncelere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çevre, Çevreye Karşı Suçlar, İmar, İmar Kirliliği.

ABSTRACT
Master's Thesis
Crime of Causing Development Pollution
İsmail SARI

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Public Law
Public Law Program

Due to the increase in the migration of rural population to towns with various inducements, the development population composed in towns becomes a complicated problem. In the past, this problem was tried to be solved by administrative fines embodied in various laws. In Turkish Penal Code nr 5237 under the title of Offences Against the Environment in article 184, the development pollution is embodied with the name of the crime of causing development pollution. Thus, development pollution takes place in penal codes and is penalised.

In our study, the historical progress, the description in law, and the form of implementation of the crime of causing development pollution composing the study's subject are examined. During examination, the opinions in doctrine, settled trial practise and decretives are scrutinised and with the help of this way, it is tried to find replies to the study questions. In conclusion, from different ideas in the doctrine related to legal regulation and practise, the ones which are truer according to us are defended, and various suggestions and opinions are included.

Keywords: Environment, Offences Against the Environment, Development, Development Pollution.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
YEMİN METNİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇEVRE HAKKI VE CEZA HUKUKU YOLUYLA KORUNMASI

1.ÇEVRE HAKKI.....	2
A. Ulusal düzenlemeler.....	4
B. Uluslararası Düzenlemeler.....	7
2. CEZA HUKUKU YOLUYLA ÇEVRENİN KORUNMASI.....	10
A. Genel Olarak.....	10
B. İlgili Suç Tipleri.....	14
a. Çevrenin Kasten Kirletilmesi Suçu.....	14
b. Çevrenin Taksirle Kirletilmesi Suçu.....	18
c. Gürültüye Neden Olma Suçu.....	20
3.İMAR KİRLİLİĞİ VE TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ.....	24

İKİNCİ BÖLÜM

İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇU (TCK m.184)

1.TARİHSEL GELİŞİM.....	29
2.BENZER SUÇ TİPLERİNDEN AYRIMI.....	32

A. KÜLTÜR VE TABİAT VARLIKLARINI KORUMA KANUNA'NA AYKIRILIK (m.65).....	32
B.KIYI KANUNUNA AYKIRILIK (m.15).....	37
C.BOĞAZİÇİ KANUNUNA AYKIRILIK (m.18).....	41
3.SUÇ GENEL TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE SUÇUN GENEL YAPISI.....	42
4.SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER.....	44
5.TCK m.184'TE YER ALAN SUÇ TİPLERİ.....	45
A. Yapı Ruhsatiyesi Alınmadan veya Ruhsata Aykırı Olarak Bina Yapma ya da Yaptırma Suçu (TCK m.184/1).....	45
a. Suçun Unsurları.....	45
a.1.Tipe Uygunluk.....	45
a.1.1. Maddi (Objektif) Unsurlar.....	45
a.1.1.1. Fail.....	45
a.1.1.2. Mağdur.....	48
a.1.1.3. Suçun Konusu.....	49
a.1.1.4.Eylem.....	51
aa. Hareket.....	51
bb. Netice.....	57
a.1.2. Manevi Unsur.....	59
a.2.Hukuka Aykırılık.....	61
b. Suçun Özel Görünüş Şekilleri.....	62
b.1. Teşebbüs.....	62
b.2. İştirak.....	63
b.3. İçtima.....	64
B. Yapı Ruhsatiyesi Olmadan Başlatılan İnşaatlar Dolayısıyla Kurulan Şantiyelere Elektrik, Su veya Telefon Bağlantısı Yapılmasına Müsaade Etme Suçu (TCK 184/2).....	67

a. Suçun Unsurları.....	67
a.1.Tipe Uygunluk.....	67
a.1.1. Maddi (Objektif) Unsurlar.....	67
a.1.1.1. Fail.....	67
a.1.1.2. Mağdur.....	68
a.1.1.3. Suçun Konusu.....	68
a.1.1.4. Eylem.....	69
a.1.2. Manevi Unsur.....	72
a.2. Hukuka Aykırılık.....	72
b. Suçun Özel Görünüş Şekilleri.....	73
b.1. Teşebbüs.....	73
b.2. İştirak.....	74
b.3. İctima.....	75
 C.YAPI KULLANMA İZNİ ALINMAMIŞ BİNALARDA HERHANGİ BİR SINAİ FAALİYETİN İCRASINA MÜSAADE ETME SUÇU(TCK 184/3)..	
a. Suçun Unsurları	76
a.1.Tipe Uygunluk.....	76
a.1.1. Maddi (Objektif) Unsurlar.....	76
a.1.1.1. Fail.....	76
a.1.1.2. Mağdur.....	77
a.1.1.3.Suçun Konusu.....	77
a.1.1.4. Eylem.....	78
a.1.2. Manevi Unsur.....	81
a.2. Hukuka Aykırılık.....	81
b. Suçun Özel Görünüş Şekilleri.....	81
b.1. Teşebbüs.....	81

b.2. İştirak.....	82
b.3. İçtima.....	83
6. ETKİN PİŞMANLIK.....	83
7. SUÇUN İŞLENDİĞİ YER SORUNU.....	86
8. SUÇUN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI.....	89
9. MUHAKEME.....	91
SONUÇ.....	93
KAYNAKÇA.....	96

KISALTMALAR

A.Ş	Anonim Şirketi
ABÇÜİA	Avrupa Birliğinin Çalışma Usulüne İlişkin Antlaşma
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
ASKİ	Ankara Su ve Kanalizasyon İşletmesi
BEDAŞ	Boğaziçi Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
Bkz.	Bakınız
C.	Cilt No
CD	Ceza Dairesi
CMK	Ceza Muhakemeleri Kanunu
CMUK	Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu
E.	Esas No
İSKİ	İstanbul Su ve Kanalizasyon İşletmesi
K.	Karar No
KTVKK	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu
m.	Madde No
s.	Sayfa No
S.	Sayı No
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	Türk Ceza Kanunu
TEDAŞ	Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
Y	Yıl
YCGK	Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

İnsanların içinde yaşadığı çevre; hızla gelişen teknoloji, kaynakların dikkatsizce tüketimi ve çevrenin korunması anlamındaki bilinçsizlik gibi etkenler sebebiyle son yıllarda gün geçtikçe zarar görmektedir. Buna bağlı olarak bu çevrenin bir parçası olan insanoğlu da bu zarardan nasibini almakta ve sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı zedelenmektedir.

Çevre kirliliğinin bir parçasını da imar kirliliği oluşturur. Tarımsal anlamda gelişen teknoloji, ekonomik sebepler, kültürel sebepler, ulaşımın yaygınlaşması, işsizlik gibi nedenlerle kırsal alanlardan kentlere göçlerin artması ile kentsel nüfus artmaktadır. Hal böyle olunca kentlerde yaşayan insanların konut ihtiyacı doğmaktadır. Denetim birimlerinin yeterince dikkatli olmaması, imara ilişkin planlamaların farklı düşüncelerle ve çıkarlarla kişiye göre düzenlenebilmesi gibi sebeplerle ihtiyaç duyulan konutlar hiçbir estetik ya da sosyal kaygı güdülmezsizin inşa edilmekte bu halde de imar kirliliği bir diğer deyişle çarpık kentleşme ortaya çıkmaktadır.

İnsanların sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı anayasal güvence altına alınmıştır. Bu nedenle, imar kirliliğinin önüne geçilmek istenmiş, ilk zamanlar bu idari para cezaları öngören düzenlemeler ile yapılmaya çalışılmıştır. Ancak, bu düzenlemelerin de yetersiz kalması üzerine yukarıda da belirtildiği gibi anayasal bir hak olan çevre hakkı ceza hukuku normlarıyla koruma altına alınmıştır. Bu hususta ilk düzenleme ise 5237 sayılı TCK'da Çevreye Karşı Suçlar başlığı altında kendine yer bulmuştur.

Çalışmamızın genel konusunun TCK'nın 184. maddesinde düzenlenen "İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu" oluşturur. Ancak ilk bölümde çevre hakkı kavramı ulusal ve uluslararası düzenlemeler açısından irdelenecek, çevre hakkının ceza hukuku yoluyla korunmasının gerekliliği tartışılacak ve TCK'da bulunan çevreye karşı suçlar açıklanmaya çalışılacaktır.

İkinci bölümde ise öncelikle "İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunun" tarihsel gelişimi anlatılacak, benzer suç tiplerinden ayrılmaya çalışılacak, daha sonra ise kanuni tarifte belirtilen üç ayrı suç tipi incelenecektir. Her bir suç tipi için ayrı başlık altında tek tek her birinin maddi unsurları, manevi unsurları, suçun özel görünüş şekilleri ve suç ve cezayı etkileyen nedenler incelenecektir.

I. BÖLÜM

ÇEVRE HAKKI VE CEZA HUKUKU YOLUYLA KORUNMASI

1. ÇEVRE HAKKI

Son yıllarda gittikçe önemi artan ve uluslararası sözleşmelere de konu olan çevre hakkı ile ilgili gerekli açıklamalar yapılmadan önce çevre kavramının tanımını yapmakta ve kapsamını belirlemekte fayda görüyoruz.

Çevre kavramı konusunda bütün disiplinlerin üzerinde anlaştığı bir tanım bulmak güçtür. Bunun nedenlerinin başında onun kapsamının genişliği gelir¹. Ancak doktrinde bazı yazarlar çevrenin tanımını yapmışlardır. *Aykul'a* göre çevre bir organizmanın veya organizmalar toplumunun yaşamı üzerinde etkili olan tüm faktörlerin bütünüdür ifade eden terimdir². *Şen'e* göre ise canlıların yaşamasını ve gelişmesini sağlayan etkenler bütünlüğü olarak tanımlanan çevre, esasında canlıların içinde yaşadığı ortamdır³.

Bir başka tanımda ise geniş anlamda çevre her ikisini de kapsayacak şekilde açıklanmıştır. Şöyle ki; çevre, insan faaliyetleri ve canlı varlıklar üzerinde hemen ya da süre içinde dolaylı ya da dolaysız bir etkide bulunabilecek fiziksel, kimyasal, biyolojik ve toplumsal etkenlerin belirli bir zamandaki toplamıdır⁴.

Görüldüğü gibi yapılan her tanım içerik itibariyle aslında çevrenin insan için ne kadar önemli olduğuna vurgu yapmaktadır. Zira çevre insanın bire bir etkileşimde olduğu ve içinde yaşadığı ortamdır. Mademki çevre insan için bu denli önemlidir, onun korunması da gerekmektedir. İşte bu noktada karşımıza *çevre hakkı* çıkacaktır. Çevre hakkı çevrenin korunmasında en önemli ve etkin kurumlardan birisidir. Her ne

¹ Nükhet Yılmaz Turgut, **Çevre Politikası ve Hukuku**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2012, s.1 .

² Ömer Aykul, **Ekolojik Hukuk (Eko-Hukuk)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012 , s.17 .

³ Ersan Şen, **Çevre Ceza Hukuku**, Kazancı Kitap A.Ş. , İstanbul, 1994, s.5 .

⁴ Sacit Yılmaz, **Çevre Hukuku Bağlamında Türk Ceza Kanunundaki Çevre Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s.1 .

kadar insanlık tarihinin başlarında ve ortalarında çevre hakkına gerekli önem verilmemişse de günümüzde çevre hakkı artık diğer insan hakları gibi değer görmekte ve bunun yanında uluslararası metinlerde de kendine yer bulmaktadır.

Çevre hakkı insanın insan olmasından kaynaklanan haklarından biridir, bir insan hakkıdır. Hatta yaşama hakkının bir uzantısıdır. Yukarıda yapılan çevre tanımından ve çevre hakkının açıklanan kapsamından hareketle çevre hakkının konusu deyince aklımıza gelmesi gereken öğeler şunlardır: insan, hayvanlar ve bitkiler, insan ve diğer canlılarla etkileşim içinde bulunan cansız varlıklar ve canlı ve cansız varlıkların ilişkilerini düzenleyen ekosistem⁵.

Çevre hakkının öznelere ise bu hakkın kullanıcıları yani bu hakka uyulmasını talep edebilecek yararlanıcılardır. Bu özneyi şimdiki ve gelecek nesil olarak belirlemek mümkündür⁶. Bunun yanı sıra çevre hakkının öznelere yani yararlanıcıları aynı zamanda çevre hakkının yükümlüsüdürler. Zira çevre hakkı iki yönlü bir haktır. Kişiye sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı verirken diğer yandan da içinde bulunduğu çevreyi koruma yükümlülüğü yükler. Bu yükümlülük yalnızca bireylere ait değildir. Çevre hakkı aynı zamanda devletlere de yükümlülük yükler. Vatandaşlarının sağlıklı bir çevrede yaşaması için gerekli önlemleri almasını ister. Bu açıdan bakıldığında ve çevre hakkının devletlere bir takım önlemler alma yükümlülüğü yüklediği dikkate alındığında çevre hakkının bir pozitif statü hakkı özelliği taşıdığı da düşünülebilir⁷.

Çevre hakkının yararlanıcıları içinde bireylerin yanı sıra tüzel kişileri de saymakta fayda vardır. Zira günümüzde şirketlerin ve ticari tüzel kişilerin artışı, her birinin çevre üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkileri dikkate alındığında tüzel kişilerin önemi artmaktadır. Yukarıdaki açıklamamıza paralel olarak tüzel kişiler nasıl ki çevre hakkının yararlanıcısı ise aynı zamanda muhatabı yani sorumlusudur. Çünkü hak, ödev doğurur.

Çevre hakkı bir üçüncü kuşak insan hakkıdır⁸ Üçüncü kuşak insan hakları; bireye, devletin karışamayacağı bir alan yaratma ya da onu devlet yönetimine ortak etme kimliğinde olmadığı gibi, belli dengesizliklerin giderilmesi ya da

⁵Ruşen Keleş ve Birol Ertan, **Çevre Hukukuna Giriş**, İmge Kitabevi, İstanbul, 2002, s.82 .

⁶Handan Yokuş Sevük, **Çevre Hukuku Doğal Çevrenin Korunması**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s.22

⁷Erol Çiçek, “İnsan Hakkı Olarak Çevre ve Çevre Hakkına Hâkim Olan Bazı İlkeler”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı:103, 2012, s.355.

⁸Osman Berk Alpaslan; **Çevre Hakkı, Çevre Hukuku ve İlgili AİHM Kararları**, http://www.alpaslanyurttas.av.tr/attachments/berk/cevre_hukuku.pdf , s.4.(Erişim Tarihi:08.11.2014)

gereksinimlerin karşılanması için devletten bir edim bekleyen nitelikte haklar değildir. Üçüncü kuşak haklar, bireyi ve devleti aynı sorumluluğun altına sokan, gelecek kuşakları ve devletleri ilgilendiren haklardır⁹. Çevre hakkı ise diğer yeni kuşak haklarda olduğu gibi gerçekleşmesi tüm aktörlerin etkin katılımına ve işbirliğine bağlı haklardandır. Devlet, bireyler, kamusal ve özel kuruluşlar ile toplulukların etkin, ortak katılımı ve işbirliği ile gerçekleştirilebilecek bu haklar, dayanışma ögesinin öne çıktığı bu nitelikleri nedeniyle “*dayanışma hakları*” olarak isimlendirilmiştir. Çevre hakkının bu kimliği nedeniyle toplumdaki bütün aktörlerin bu hakkın gerçekleşmesi için sorumlu tutulması gerekir¹⁰.

A. Ulusal Düzenlemeler

Bilindiği üzere ulusal düzenlemeler denilince akla normlar hiyerarşisi gelir. Bu hiyerarşinin en üzerinde ise anayasa bulunur. Bir önceki bölümde de değinildiği üzere çevre hakkı son yıllarda gittikçe önem kazanan bir üçüncü kuşak insan hakkıdır. Bu denli önemli bir insan hakkının elbette ki anayasalarda düzenlenmesi daha doğru olacaktır.

Çevrenin anayasal düzeyde korunan bir değer olarak düzenlenmiş olması, yasama, yürütme ve yargı organlarının devlet fonksiyonlarını yerine getirirken çevresel varlıkların korunmasına ilişkin hususları gözetmeleri gereğini doğuracaktır. Bu durum iki bakımdan önem arz eder: Birincisi; yasama organı çevrenin korunması için gerekli düzenlemeleri yapma konusunda anayasal yükümlülük altına girecektir. İkinci olarak; hukuki boşlukların söz konusu olduğu hallerde anayasal düzenleme gerek yargı mercileri gerekse de idari birimler için kararlarını verirken bir rehber ilke işlevi görecektir. Çevrenin korunmasına ilişkin hükümlerin anayasalara konulmasının son olarak didaktik bir işlevi de bulunmaktadır. Zira anayasaların ilgili devletler tarafından temel olarak tanınan değerleri ifade ettiği düşünüldüğünde, çevreye ilişkin anayasal hükmün öğretici niteliğinin de bulunduğu ortaya çıkar¹¹.

1961 Anayasası döneminde henüz ciddiyeti anlaşılamayan çevre korumaya ilişkin açık bir hükme yer verilmiş değildir. Bununla birlikte 1961 Anayasası’nda

⁹ Keleş ve Ertan, s.75 .

¹⁰Keleş ve Ertan, s.90 .

¹¹S. Yılmaz, s.19 .

çevrenin korunması konusu ile ilgili olarak dolaylı hükümler bulmak mümkündür. Çevre sorunları kişilerin beden ve ruh sağlığını etkilediği için 1961 Anayasası'nın 49/1. maddesi¹², çevreyle ilgili hukuki çerçeveyi çizen temel bir hüküm olarak kabul edilmiştir¹³.

1982 Anayasası'nda ise çevre hakkına 1961 Anayasası'na kıyasla daha fazla önem verilmiştir. Şöyle ki, çevre hakkı 1982 Anayasası'nın Temel Haklar ve Ödevler başlıklı ikinci kısmının üçüncü bölümü olan Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler başlığı altında sağlık hizmetleri ve çevrenin korunmasını düzenleyen 56. maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; *“Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.”*

Çevre hakkının veya Anayasanın tabiriyle sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkının sahibi *“herkes”* tir. Yani başka vatandaşlar da olmak üzere, ülke üzerinde yaşayan tüm kişiler bu hakkın sahibi konumundadırlar ve bütün bu kişiler çevre hakkına saygı gösterilmesini istemek hakkına sahiptirler. Hak sahiplerinin bu kadar geniş tutulması, çevrenin herkesin malı olarak kabul edildiğini ve bu hakkın dayanışma hakkı olma özelliğinin dikkate alındığını gösterir. Hatta daha da ileri gidilerek, çevrenin aynı zamanda gelecek kuşakların malı olarak da kabul edilip gelecek kuşakların da hak sahibi olarak görüldüklerini söylemek mümkündür¹⁴.

1982 Anayasası'nın 56. maddesinin ikinci cümlesinde ise ödev boyutu düzenlenmiştir. Bu hakkın sahibi herkes ise sorumlusu da herkes olacaktır. Nitekim bahsi geçen anayasal düzenlemede de çevreye ilişkin ödevler hem devlete hem vatandaşlara yüklenmiştir.

1982 Anayasası'nın çevre hakkını doğrudan bağımsız bir hak olarak mı yoksa dolaylı bir düzenleme ile mi tanıdığı hususu öğretilerde tartışma konusu olmuştur. Çevreciler, *“ Herkes, çevre hakkına sahiptir.”* şeklinde bir düzenlemenin yer almasının gerekli olduğunu ileri sürmektedir. Öğretilerde ise mevcut düzenlemenin, yaşam hakkıyla doğrudan bağlantı kurması ve 17. madde ile anayasal güvence sağlanan yaşama hakkının kapsamını genişletmesi sebebiyle isabetli olduğu

¹²1961 Anayasası 49/1. maddesine göre, “ Devlet, herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşayabilmesini ve tıbbi bakım görmesini sağlamakla ödevlidir.”

¹³Şen, s. 47-48 .

¹⁴S. Yılmaz, s.21 .

belirlenmektedir. Bununla birlikte çevre hakkının Anayasa’da sosyal ve ekonomik haklar arasında düzenlenmesinin çevre hakkının sosyal ve ekonomik bir hak olarak kabulü anlamına geldiği savıyla mevcut düzenlemenin eleştirildiği de görülmektedir¹⁵.

Kanaatimizce; çevre hakkı her ne kadar yaşama hakkı ile iç içe de olsa Anayasal düzenlemelerde ayrıca bir yer edinecek kadar ayrı ve bağımsız bir insan hakkıdır. Bu nedenle anayasal düzenlemede “sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı” ndan ziyade daha doğrudan bir şekilde “çevre hakkı” ndan bahsedilmesi gerekmektedir. Bunun yanında çevre hakkının anlamı, niteliği ve kapsamı da madde kapsamında ele alınmalı, hem vatandaşların hem de devletin ödevleri somutlaştırılmalıdır. Ayrıca yukarıda da değinildiği gibi çevre hakkı sosyal ve ekonomik haklar içerisinde düzenlenmemeli, “kişinin hakları ve ödevleri” bölümünde yer verilmelidir.

Anayasa’nın 56. maddesi çevre hakkı açısından temel bir düzenleme olmakla birlikte yine Anayasa’da çevreyle ilgili birçok başka düzenleme de bulunmaktadır. Bunların başında Anayasa’nın 17/1.¹⁶ maddesinde düzenlenen yaşama hakkı gelmektedir. Bunun yanında 43. maddede¹⁷ düzenlenen kıyılardan yararlanmaya ilişkin düzenleme, 44. maddede¹⁸ düzenlenen toprak mülkiyetine ilişkin düzenleme, 45. maddede¹⁹ düzenlenen tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların

¹⁵Yokuş Sevük, s.39 .

¹⁶1982 Anayasası 17/1. maddesine göre, “Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.”

¹⁷1982 Anayasası 43. maddesine göre, “Kıyılar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Deniz, göl ve akarsu kıyılarıyla, deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir. Kıyılarla sahil şeritlerinin kullanılış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkan ve şartları kanunla düzenlenir.”

¹⁸1982 Anayasası 44. maddesine göre, “Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri alır. Kanun, bu amaçla, değişik tarım bölgeleri ve çeşitlerine göre toprağın genişliğini tespit edebilir. Topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlanması, üretimin düşürülmesi, ormanların küçülmesi ve diğer toprak ve yeraltı servetlerinin azalması sonucunu doğuramaz. Bu amaçla dağıtılan topraklar bölünemez, miras hükümleri dışında başkalarına devredilemez ve ancak dağıtılan çiftçilerle mirasçıları tarafından işletilebilir. Bu şartların kaybı halinde, dağıtılan toprağın Devletçe geri alınmasına ilişkin esaslar kanunla düzenlenir.”

¹⁹1982 Anayasası 45. maddesine göre, “Devlet, tarım arazileri ile çayır ve mezraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır. Devlet, bitkisel ve hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi ve gerçek değerlerinin üreticinin eline geçmesi için gereken tedbirleri alır.”

korunmasına ilişkin düzenleme, 63. maddede²⁰ düzenlenen ve tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunmasına ilişkin düzenleme, 169/1.²¹ maddede düzenlenen ormanların korunması ve geliştirilmesine ilişkin düzenleme bunlardan bazılarıdır.

Çevre hakkının yasal dayanağı ise “bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak” amacıyla düzenlenen 9 Ağustos 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2872 sayılı Çevre Kanunu’dur²².

B. Uluslararası Düzenlemeler

Çevresel sorunların herhangi bir yer ya da bölge ile sınırlı olmaması, tüm insanlığı ve tüm yeryüzünü ilgilendirmesi sebebiyle çevre hukukunun bir diğer kaynağı da uluslararası düzenlemelerdir.

Çağdaş uluslararası çevre hukuku 19. yüzyılın ikinci yarısında gelişmiştir. 19. yüzyıldaki balıkçılık sözleşmelerinin, bu hukuk dalının başlangıcı olduğu belirtilmektedir. 1945’ten itibaren kimi uluslararası kuruluşların oluşturulmasının bu gelişmede önemli etkileri olmuştur. İnsanlar, sanayileşme ve ekonomik gelişme esnasında flora ve fauna gibi doğal zenginliklerin kullanılmasına kimi sınırlamalar getirilmesi gerektiğini görmüşlerdir²³.

Ülkemiz açısından ise uluslararası düzenlemeler oldukça önemlidir. Zira Anayasamızın 90/5. maddesine göre;

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası Andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.

²⁰1982 Anayasasının 63. maddesine göre, “Devlet, tarih, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır. Bu varlıklar ve değerlerden özel mülkiyet konusu olanlara getirilecek sınırlamalar ve bu nedenle hak sahiplerine yapılacak yardımlar ve tanınacak muafiyetler kanunla düzenlenir.”

²¹1982 Anayasası’nın 169/1. maddesine göre, “Devlet, ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.”

²²Yokuş Sevük, s. 41.

²³Keleş ve Ertan, s.205.

Bu hükmün uygulanabilmesi için öncelikle usulüne göre imzalanmış ve meclisçe bir yasa ile uygun bulunmuş bir milletlerarası antlaşmanın bulunması gerekir. Bununla beraber bu milletlerarası antlaşmanın temel hak ve özgürlüklere ilişkin olması şarttır. Anayasa lafzında temel hak ve özgürlüklerden ne anlaşılması gerektiği açıklanmadığından burada kıstas alınması gereken nokta yine Anayasa'nın temel hak ve özgürlükleri düzenleyen bölümleri olmalıdır. İşte bu temel hak ve özgürlüklere ilişkin antlaşma ile yürürlükte bulunan bir kanun aynı konuda farklı hükümler içerirse milletlerarası antlaşma hükümleri uygulanacaktır²⁴

Çevre hukukunun gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde gelişmesinde en önemli gelişme, kuşkusuz *Stockholm Konferansı*²⁵ ile olmuştur. Eğer çevrenin hukuksallaşması açısından bir başlangıç noktası alınacaksa kuşkusuz en uygun tarih Stockholm Konferansının toplandığı tarihtir. Bu konferansta kabul edilen sonuç bildirisine göre “ *İnsan, onurlu ve iyi bir yaşam sürmeye olanak veren nitelikli bir çevrede özgürlük eşitlik ve tatmin edici yaşam koşulları temel hakkına sahiptir.*” Stockholm Konferansının çevre açısından önemi, çevre sorunlarının ilk kez uluslararası bir konferansa konu olmasıdır. Bu konferanstan önce uluslararası çevre hukukunun, uluslararası hukuktan bağımsız bir dal olduğu söylenemez. Stockholm ile birlikte uluslararası çevre hukukunun ortaya çıkması için gerekli süreç başlamıştır²⁶. Bildirinin kabul edilmesinde İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nde olduğu gibi uluslararası hukukun gelecekte kabul edilecek bağlayıcı hukuk kuralları için bir merkez ve temel oluşturma amacı da vardır²⁷.

1982 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen *Dünya Doğa Şartı*'nda ise uygarlığın köklerinin doğada olduğuna değinilirken doğa ile uyum içinde yaşamanın, insanlara yaratıcılıklarını geliştirmek, dinlenme ve eğlenme olanağı vermek açısından en güzel fırsatı sağladığına dikkat çekilmektedir. Dünya Doğa Şartı adlı belgede türlerin ve ekosistemlerin korunmasının bugünkü ve gelecek kuşaklar açısından önemi belirtilerek sürekli ve dengeli gelişme kavramına yer verilmiştir²⁸.

²⁴Ali Karagülmez, “5170 Sayılı Yasayla Anayasa'nın 90. Maddesinde Yapılan Değişikliğe Bir Bakış”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı:54, 2004, ss. 165-174.

²⁵Uğur Kalelioğlu ve Noyan Özkan, **Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Çevre Sözleşmeleri**, İzmir Barosu Yayınları, İzmir 2000, s.17.

²⁶S. Yılmaz, s.33.

²⁷Arzu Özbudun, **Uluslararası Çevre Hukukunda Çevresel Bilgi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009, s. 7.

²⁸Keleş ve Ertan, s.214.

Çevrenin korunmasına ilişkin önemli bir diğer adım ise *Rio Bildirisi*'dir. Bu bildiri 3-5 Haziran 1992 tarihinde Rio'da gerçekleşen Rio Zirvesi sonucu ortaya çıkmıştır. Rio Bildirisi, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında çevre koruması ve ekonomik kalkınma amaçları arasında uzlaşma ve bir dengeyi içerir. Devletlerin ve insanların sürdürülebilir kalkınma bağlamında uluslararası hukuku nasıl geliştireceklerinin temellerini ortaya koyan 27 ilke içerir. Her ne kadar bağlayıcı bir belge olmasa da ilkelerden bazıları geçmişten beri uygulanan ve uygulanmakta olan hukuku, bazıları gelişmekte olan kuralları ve geriye kalanları da gelecekteki yasal gelişmelere işaret edici niteliktedir²⁹.

Uluslararası çevre hukukunun kaynakları irdelenirken Avrupa Birliği'nden de bahsetmek gerekecektir. Zira Avrupa Birliği ekonomik amaçlar doğrultusunda kurulmuş olsa da üye devletlerin her alandaki faaliyetleri ile ilgili düzenlemeler yapmaktadır.

Her ne kadar çevrenin korunması Avrupa Birliği'nin ilk dönemlerinde temel kaygılar arasında yer almamışsa da, bilhassa sanayileşme ve buna bağlı olarak doğal kaynakların yoğun kullanımının ortaya çıkardığı ciddi çevresel sorunlar ve iklim değişikliğinin yol açtığı doğal felaketler çevre konusunda ortak politikaların oluşturulmasını gerekli kılmıştır. Avrupa Birliği'nin ortak bir çevre politikası oluşturma yönündeki ilk somut adımını 1972 yılında kabul edilen *Paris Deklarasyonu* oluşturmaktadır³⁰.

Bu deklarasyon Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye devletlerin Ekim 1972'de Paris'te gerçekleştirdikleri zirve sonucu ortaya çıkmıştır. Her ne kadar Paris Deklarasyonu'nun kabulü Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması'na çevrenin korunmasına ilişkin bir ibarenin eklenmesini sağlayamamışsa da, bu deklarasyonun kabulünden itibaren antlaşmanın 2. ve 3. maddelerinde yer alan "büyüme" kavramının çevrenin korunmasını da kapsayacak şekilde genişçe yorumlandığını

²⁹Özbudun, s. 8.

³⁰Ahmet Güneş, *Çevre Hukukunda İhtiyat İlkesi*, Bilge Yayınevi, Ankara, 2012, s. 144.

ifade etmek gerekir. Bir başka deyişle ekonomik büyüme yalnızca niceliksel değil aynı zamanda niteliksel bir içeriğe sahip bir kavram olarak ele alınmıştır³¹.

Avrupa Birliği Çevre Hukuku'nda ikinci önemli gelişme 1 Temmuz 1987'de yürürlüğe giren *Avrupa Tek Senedidir*. Tek Senet'e çevre ile ilgili özel hükümler konarak, ilk kez çevre ve çevrenin korunması Topluluğun yetkisine açıkça girmiş, çevre alanındaki Topluluk faaliyetlerinin esasları tanımlanmıştır. Tek Senet ile Topluluğun çevre politikasına resmi bir tanımlama yapılmış ve ilk kez Topluluk çevre hukukuna açık bir hukuki temel sağlanmıştır. Böylece çevre ve çevrenin korunması ile ilgili düzenlemelerin bağlayıcılığı kesinleşmiştir³².

Avrupa Birliği için bir diğer önemli gelişme ise *Maastricht Antlaşması*'dır. Bu antlaşmada ilk kez çevre kavramına yer verilmiştir. Son olarak Lizbon Antlaşmasına değinmek gerekir. Bu antlaşma bir anlamda Avrupa Birliği'nin örtülü anayasası niteliğindedir. Çevre ile ilgili düzenlemeler ise Avrupa Birliği'nin Çalışma Usulüne İlişkin Antlaşma 'da (ABÇUİA) bulunur. Bu antlaşmada Avrupa Birliği'nin çevre politikasının hedefleri, ilkeleri, uluslararası alandaki çevreye ilişkin işbirliğine ilişkin düzenlemeler bulunur.

2. CEZA HUKUKU YOLUYLA ÇEVRENİN KORUNMASI

A. Genel Olarak

Çevre sorunlarının çözümü konusunda çeşitli hukuki metodlar kabul edilmiştir. Bu metodlar, idare hukukuna, özel hukuka ve nihayet ceza hukukuna ait olmakta ve hepsinin kendisine özgü kuralları ve mekanizmaları bulunmaktadır. Çevrenin ceza hukuku vasıtasıyla korunması alanındaki ilk düzenlemeler su kirliliğinin önlenmesi amacıyla yapılmıştır. Daha sonra, havanın ceza hukuku vasıtasıyla korunmasına gidilmiştir. Toprağın korunması ve gürültünün önlenmesi

³¹Ahmet Güneş, *Avrupa Birliği Çevre Hukuku*, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011, (Avrupa Birliği), s.9.

³²Neşve Burcu Onuk, *Avrupa Birliği'nde Çevre Hukukunun Gelişimi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007, s.37.

gibi alanlara ceza hukukunun girmesi ise su kalitesi ile havanın korunmasına nazaran birçok devlette zayıf olmuştur³³.

Çevrenin ceza hukuku yoluyla korunması konusunun tarihçesi öz olarak böyleyken çevrenin korunmasında ceza hukukunun yerinin olup olmaması konusu tartışmalıdır. Bir düşünceye göre ceza hukuku çevrenin korunmasında hiç bulunmamalı, bu sorun diğer hukuk disiplinleriyle çözümlenmelidir. Diğer bir düşünceye göre ise ceza hukukuna çevrenin korunmasında az ya da çok başvurulmalıdır.

Kimi yazarlar çevrenin korunması bakımından ceza hukuku aygıtlarına yer verilmemesi gerektiğini savunmuşlardır. Çevreyi korumanın siyasi, idari ve iktisadi açılardan yapılacak müdahaleler ve alınacak tedbirler yoluyla sağlanabileceğine inanan bu düşünceye göre kişi hak ve hürriyetlerini sınırlandıran ve sadece toplum ile mağdurları memnun etmekten başka bir amaca hizmet etmeyen ceza hukuku bu alana girmemeli veya en son çare olarak girmelidir. Yine bu yazarlar toplumun düzenini korumak için emir ve yasaklar ile yaptırımları gösteren ceza hukukunun, çevrenin korunması gibi karmaşık bir alanda yeterli olmasının mümkün olamayacağını savunmuşlardır³⁴.

Çevre korumada ceza hukukuna yer verilmesini destekleyen görüş ise çevrenin kirletilmesi ve bozulması nedeniyle mağdur olan toplum düzenini korumak maksadıyla çevre ihlallerinin önlenmesi gerektiğini ve bunun içinde kamunun desteğini arkasına alan çevre ceza normlarına ihtiyaç bulunduğunu savunmaktadır. Zira çevreyi tehlikeye ve zarara uğratan fiiller canlı hayatı üzerinde öyle kötü sonuçlar doğurabilir ki, bunların hemen suç olarak kabul edilip düzeni bozan fiiller kapsamına alınması ve çevreye zarar vermenin herkese zarar vermek anlamına geldiğinin topluma gösterilmesi ve bu konuda kamu vicdanının oluşturulması lüzumludur³⁵.

Kanaatimizce; çevrenin korunmasında ceza hukukuna mutlaka yer verilmelidir. Ne derece ve ne miktarda yer verileceği aşağıda irdelenecektir ancak yer verilmesi zorunludur. Zira idarenin uygulayacağı yaptırımlar ile cezai yaptırımlar arasında caydırıcılık yönünden büyük fark vardır. Çevre korumanın insan yaşamı üzerindeki önemi de dikkate alındığında çevrenin zarar görmeden ceza hukukunun

³³Şen, s.63.

³⁴S. Yılmaz, s.87.

³⁵Şen, s.81.

önleyici etkisiyle koruma altında tutulması gerekir. Zaten ceza hukuku normlarıyla amaçlanan yalnızca cezalandırma değil; ortaya çıkacak, toplum düzenini bozacak fiillerin önlenmesidir.

Bunun yanında uygulanacak idari yaptırımların bağımsız adli makamlar yerine idari makamlarca uygulanacak olması, idarenin çevrenin korunmasında ne derece kararlı davranacağına bağlı olarak yaptırımların caydırıcılığını belirleyecektir. İdarenin farklı amaçlarla göz yumması ya da esnek davranması halinde idari yaptırımların hiçbir anlamının olmayacağı açıktır. Ayrıca; çevre hakkını ihlal eden kişilerin günümüzde artık genel manada büyük şirketler dolayısıyla tüzel kişiler olduğu açıktır. Büyük ekonomilere sahip bu işletmelere verilecek idari cezalar ne derece caydırıcı olur tartışmalıdır. Açıklanan nedenlerle kanımızca doğru olan ceza hukukuna çevrenin korunmasında yer verilmesidir. Ancak ceza hukuku çevrenin korunmasında doğrudan mı yoksa dolaylı olarak mı kullanılmalıdır bu husus da ayrı bir tartışma konusudur.

Bir görüşe göre, çevrenin korunması, kentleşme, planlama, sanayi politikası ve ülkenin genel iktisadi düzeninin bir sorunu olup ceza hukukunun işlevi daha sonra ortaya çıkar. Başka bir deyişle, ceza hukuku konunun sadece tamamlayıcı yan konusunu oluşturur. Öncelikle çevrenin korunmasını sağlayıcı iktisadi ve idari önlemler alındıktan, bunlar kurulup korunduktan, başka bir deyişle çevrenin korunmasını sağlayıcı ortam sağlandıktan sonra buna aykırı davranışlar hakkında ceza hukuku kurallarının uygulanması gerekir. Eğer diğer hukuk dalları, hatta toplumsal önlemler ve kurumlar aracılığıyla olası çevresel zararların önüne geçilebilecekse ceza hukuku aracı devreye sokulmamalıdır³⁶.

Bir diğer görüşe göre ise; ceza normları çevrenin korunmasına yönelik doğrudan doğruya düzenlemelere yer verilebilmektedir. Yani, çevreyi kirletme ve bozma fiilleri hiçbir idari karara ihtiyaç olmaksızın ceza normları tarafından suç sayılabilecek ve icra edenler hakkında normlarda gösterilen cezalar uygulanabilecektir³⁷. Burada hukuka aykırı davranış ceza normlarıyla suç sayılarak cezalandırılmakta ve çevre suçlarına da genelde ceza kanunlarında yer verilmektedir. Ceza kanunlarında yer verilen bu tür suçlar genelde kanunların temel yapısını

³⁶Yokuş Sevik, s.234-235.

³⁷Şen, s.87.

bozmayacak nitelikte ve insan sağığı yönünden ciddi tehlike oluşturan alanlara ilişkindir³⁸.

Kanaatimizce; ceza hukukuna çevrenin korunmasında son çare olarak başvurulmalıdır. Öncelikle idari düzenlemelerle çevrenin korunmasının sağlanmasına çalışılmalı, bu düzenlemeler artık yetersiz kalmakta ya da amacına uygun kullanılmamakta ise ceza hukukuna başvurulmalıdır. Zira çevrenin korunmasında bazı hususlar ceza hukukuna konu dahi olmadan idari yaptırımlar ile çözülebilecek boyuttadır. Bunun yanında eğer idare gerekli tedbirleri çevre için zararlı bir durum ortaya çıkmadan almışsa ve denetim gibi mekanizmalarını tüzel kişiler üzerinde kararlılıkla uygulamışsa yaptırımlara hiç gerek kalmayacak, ceza hukuku ise son çare olma özelliğini sürdürecektir.

Bizim mevzuatımıza bakıldığında ise çevre suçlarına Türk Ceza Kanunu'nun 181-184 maddeleri arasında yer verildiğı görülecektir. Böylelikle Türk hukukunda da çevrenin korunmasında ceza hukukundan faydalandığı ortaya çıkacaktır. Bunun yanında cezai hükümlerde özellikle değinilen husus *ilgili kanunlardaki teknik usullere aykırılık* noktasıdır. Bu ibare ile idarece belirlenmiş teknik usullere uyulması istenmekte, bu usullere uyulmuş ise cezai sorumluluğun doğmayacağı belirtilmekte, bununla birlikte suçların ve cezaların kanuniliğı prensibinden de ödün vermemek adına tüzük, yönetmelik veya diğeri idari işlemlerin adı sayılmamakta kanun denmektedir. Bu açıdan bakıldığında ise ceza hukukunun son çare olma prensibine yaklaşıldığı söylenebilir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Topluma Karşı Suçlar başlıklı üçüncü kısmın ikinci bölümünde Çevreye Karşı Suçlar düzenlenmiştir. 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda çevreye ilişkin suçlar az sayıda ve Kamunun Selametine Karşı Suçlar başlığı altında düzenlenmiştir. Her iki kanun karşılaştırıldığında 5237 sayılı TCK sistematik ve adlandırma açısından daha isabetlidir. Zira çevre suçlarının kendine özgü bir bölüm altında düzenlenmesi çağdaş ceza hukukunun bir gereğidir. Böylece, korunan hukuksal yarar açısından çevrenin kirletilmesi başlı başına bir haksızlık değerine kavuşmaktadır. Bunun anlamı kamunun selametine veya kamunun sağığına karşı işlenen suçlarda olduğunun aksine kişilerin, yani belirli insanların söz konusu eylemlerden doğrudan veya dolaylı zarar görmesi veya tehlikeye girmesi aranmadan

³⁸Yılmaz Turgut, s.314.

çevreye ve bunu oluşturan bitki örtüsü, hayvan ve insanlara yönelik genel veya somut tehlikelerin suç olarak tanımlanabilmesidir³⁹.

B. İlgili Suç Tipleri

a. Çevrenin Kasten Kirletilmesi Suçu (TCK 181. madde⁴⁰)

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 181. maddesinde çevrenin kasten kirletilmesi suçu düzenlenmiştir. Tek madde halinde düzenlenmesine karşın madde içerisinde birinci ve ikinci fıkrada olmak üzere iki ayrı suç tipi vardır. Bunlardan ilki birinci fıkrada düzenlenen *atık veya artıklarla çevrenin kasten kirletilmesi suçu* ikincisi ise ikinci fıkrada düzenlenen *atık veya artıkların izinsiz olarak ülkeye sokulması* suçu 'dur. Açıklamalarımızda bu iki suç tipi arasındaki farklara değineceğiz.

Her iki fıkrada da düzenlenen suçların faili herkes olabilir. Zira madde metninde yasak olan fiilleri yapan "*kişi*" den bahsedilmektedir. Bu suçların failinin özel bir sıfatı yoktur. Bu nedenle özgü suç da değildir. Bununla beraber failin kamu görevlisi olması da nitelikli hal olarak kabul edilmemiştir. Her iki suç tipi faillik yönünden karşılaştırıldığında suçun tüzel kişi faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde ortaya bir fark çıkmaktadır.

Bilindiği üzere tüzel kişiler TCK'daki düzenlemeye göre suçun faili olamamaktadır. Ancak tüzel kişiler adına hareket eden kişiler bu suçun faili olabilirler. Bu durumda tüzel kişi adına hareket eden kişiler 181. maddede öngörülen hürriyeti bağlayıcı ceza ile sorumlu olabilecekken, tüzel kişiler TCK'nın 60.

³⁹R.Barış Erman; "TCK Tasarısında Çevre Suçları", **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı: 2, 2004, s.188.

⁴⁰TCK 181. maddesine göre; (1) İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokan kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) Atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi halinde yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza iki katı kadar artırılır. (4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi halinde beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına ve bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. (5) Bu maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

maddesinde öngörülen iznin iptali ve müsadere güvenlik tedbirlerine tabi olacaklardır⁴¹. Ancak bu genel kuralın istisnası olarak 181. maddenin beşinci fıkrasında bahsi geçen maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunacağı söylenmiş ancak birinci fıkra bu kapsamda sayılmamıştır. Bu nedenle ikinci fıkradaki fiili işleyen tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanabilecekken birinci fıkra için aynı durum söz konusu olamayacaktır.

Kanaatimizce; kanun koyucu yerinde olmayan bir kararla birinci fıkradaki suç tüzel kişilerin sorumluluk alanından çıkarmıştır. Zira çevrenin kasten kirletilmesi suçu genellikle büyük şirketler ve bunlara bağlı fabrikalarca işlenmektedir. Bu nedenle birinci fıkra tüzel kişiler adına sorumluluğun olması gerekmektedir, olmaması ise eksikliklerdir.

Çevrenin kasten kirletilmesi suçunun mağduru ise tüm toplum, hatta uluslararası toplumdur⁴². Bu suçun işlenmesiyle barış esasına dayalı bir hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip toplumu oluşturan herkes mağdur olabilir. Bu suçun mağduru belli bir zamanda belli yerde yaşayan kimseler değil, çevrenin kirletilmesiyle sadece o yer değil, tüm dünyanın kirletilmesi söz konusu olduğundan ayrıca bu suçun sadece belli bir zamanda o yerde yaşayan kimselerin yanında tüm nesilleri etkilemesi nedeniyle bu suçun mağdurunun tüm insanlık olduğu söylenebilir⁴³.

Suçun konusu ise “çevre” dir. Suçun üzerinde işlendiği nesne olan toprak su ve havadır. Bir başka deyişle kirletilen alıcı ortamlar olan çevreyi oluşturan toprak, su ve hava suçun konusunu oluşturmaktadır. İkinci fıkra düzenlenmiş atık veya artıkların izinsiz ülkeye sokulması suçu bakımından suçun konusu ise atık veya artıklardır⁴⁴.

TCK 181/1. maddesinde düzenlenen suçun işlenebilmesi için atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya kasten verilmesi gerekmektedir. Buradaki

⁴¹S.Yılmaz, s.135.

⁴²“Çevrenin kasten kirletilmesi suçundan kurulan hükme ilişkin yapılan temyiz incelemesinde; Sanıklara yüklenen suçun niteliği itibarıyla katılanların suçtan doğrudan zarar görmesi söz konusu olmadığından, davaya katılmalarına karar verilmesi hukuken geçersiz ve yok hükmünde olup hükmü temyize yetki vermeyeceğinden, katılanlar vekilinin temyiz talebinin CMUK’nın 317. maddesi gereğince reddine...” (Yargıtay 9.CD 2010/11179 E. 2012/3356 K. sayılı ve 14.03.2012 tarihli kararı)

⁴³Yokuş Sevük, s. 297.

⁴⁴Yokuş Sevük, s. 298.

vermek fiilinin bırakmak, atmak gibi durumları da kapsadığını söylemek gerekmektedir. Ancak kanun lafzına göre her verme fiili değil *ilgili kanunlarda bulunan teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde* verme suçu oluşturacaktır.

Atık veya artıkların kasten toprağa, suya ya da havaya verilmesi ilgili kanunlarda belirlenen teknik usullere aykırı değilse bu suç oluşmayacaktır. Zira bu durumda suçun kanunda tanımlanan tipiklik unsuru oluşmayacaktır. Kanun metninde ilgili mevzuat yerine ilgili kanun denmesinin sebebi kanunilik prensibidir. Ancak yine de suçun oluşumu incelenirken ilgili kanunlara dayanılarak hazırlanan diğer düzenlemelere de bakmak gerekecektir.

Atık veya artıkların çevreye zarar verecek şekilde toprağa, suya havaya kasten verilmesinden maksat, bu fiil sonucunda ortaya çıkan zararlı etkilerin yalnızca insan sağlığı ve maddi varlıkları değil, çevresel varlıkları da zarar tehlikesiyle karşı karşıya bırakmış olmasıdır. Zira burada sözü edilen çevre, atık veya artık maddelerin insan faaliyetleri sonucunda verileceği, toprak, su ve hava olup çevreye zarar verme olgusunun başta insan sağlığı olmak üzere çevre kalitesi ve çevresel maddi varlıklar da dikkate alınarak belirlenmesi gerekmektedir. Kirliliğin çevreye zarar verecek boyutta olması yeterli olup ayrıca bir zararın gerçekleşmesi şart değildir⁴⁵. Bu haliyle birinci fıkrada düzenlenen suç bir somut tehlike suçu⁴⁶ niteliğindedir. Bunun yanında verilen zararın çevreye zarar verecek şekilde olup olmadığının tespiti ayrı bir uzmanlık gerektireceğinden bilirkişi raporu alınması gerekmektedir.

Kasten kirlatilen toprağın kimin olduğu, mülkiyetinin kime ait olduğu suçun oluşumu bakımından bir önem arz etmez. Zira suçla korunmak istenen hukuki değer dikkate alındığında çevrenin kasten kirlatilmesi durumunda mülkiyetin bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Bunun yanında mülkiyet kanunda da suçun bir unsuru olarak kabul edilmemiştir⁴⁷.

Türk Ceza Kanunu 181. maddenin ikinci fıkrasındaki suç ise atık veya artıkların izinsiz olarak ülkeye sokulması ile oluşmaktadır. Bu maddelerin gümrük kapılarından veya diğer yerlerden ülkeye sokulması önemli değildir. Önemli olan

⁴⁵Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, **Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutlarıyla Çevre Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010, s.298.

⁴⁶Onur Özcan, "Türk Hukukunda Çevre Suçları", **Uğur Alacakaptan'a Armağan**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, Cilt:1, s.583.

⁴⁷Bununla ilgili bkz. Yargıtay 4. CD 21/05/2008 tarih 2008/6206 E. ve 2008/10019 K.

bunların izinsiz olarak ÷lkeye sokulmasıdır. Kanun koyucu bu hükümle atık veya artıkların sınır aşan tehlike boyutunu gözeterek, özellikle gelişmiş ÷lkelerden gelişmemiş ÷lkelere taşınmasına sıkça rastlanan bu maddelerin ÷lkemize sokulmasını önlemeyi amaçlamıştır⁴⁸.

Her iki suç da genel kast ile işlenebilir ve her iki suç içinde herhangi bir özel kast aranmamıştır.

Maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarında ise bu suçların neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış halleri düzenlenmiştir. Üçüncü fıkra da atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi artırım sebebi sayılmışken, dördüncü fıkra da ise atık veya artıkların neden olabileceği bazı durumlar nitelikli hal olarak kabul edilmiştir.

Somut tehlike suçları, neticeli suç grubuna girdikleri için bu suçlara teşebbüs mümkündür. İcra hareketleri tamamlanmış olmasına rağmen kanuni tanıda gösterilen tehlike baş göstermemiş olabilir. Soyut tehlike suçlarına da teşebbüs mümkün olup icra hareketlerinin yarım kaldığı hallerde teşebbüs hükümleri uygulanabilir. Bu bakımdan TCK'nın 181. maddesinde öngör÷len çevrenin kasten kirlenmesi suçu kapsamında düzenlenen atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya kasten verilmesi suçu (TCK 181/1) ile atık veya artıkların ÷lkeye izinsiz sokulması suçları (TCK 181/2) teşebbüse elverişlidir⁴⁹.

TCK'nın 181. maddesinde düzenlenen suçlara iştirakin her hali mümkündür ve buna ilişkin sorunlar genel hükümlere (TCK 37-41) göre çözülecektir.

Bu suçlar açısından içtima hükümleri incelendiğinde ise bileşik suç hükümlerinin uygulanamayacağı gör÷lecektir. Ancak, TCK 181. maddesindeki suçlar zincirleme şekilde işlenebilecek suçlardandır ve TCK 43. maddedeki genel hükümlere tabidir. Bu suçlar TCK 44. maddede düzenlenen fikri içtima yönünden özellik gösterir. Zira eğer fail kasten toprağa, suya ya da havaya verdiği atık veya artıklarla bir kişinin ölümüne ya da yaralanmasına sebep olmuşsa her iki suçtan da ayrı ayrı mı yoksa TCK 44 gereği ağır olandan mı sorumlu tutulacaktır? *Yılmaz'a* ⁵⁰göre bu durumda TCK 44 gereği fiillerden cezası en ağır olanın cezasına hükmedilecektir. Zira tek hareket ile birden fazla suça sebebiyet verilmiştir. *Yokuş*

⁴⁸Parlar ve Hatipoğlu, s. 300.

⁴⁹Yokuş Sevik, s.320.

⁵⁰S. Yılmaz, s.131.

*Sevük'e*⁵¹ göre ise burada gerçek içtima kuralları uygulanacak faile çevrenin kasten kirletilmesi ve kusuruna göre olası kast ya da taksirle öldürme veya yaralama suçundan ceza verilecektir.

Bize göre; daha doğru olan görüş birinci görüştür. İçtimanın en önemli noktası olarak kabul edilen hareketin tekliği kavramı failin çevreye verdiği atık ve artıklar sonucu birinin ölümüne neden olması durumunda hayat bulmaktadır. Çünkü fail tek bir hareketle çevreye atık ve artıkları verme hareketi ile kanunda tanımlanmış iki suça sebebiyet vermektedir. Burada çevrenin kasten kirletilmesi suçu bir somut tehlike suçu niteliğinde iken taksirle öldürme ya da yaralama suçu ise zarar suçu niteliğindedir. Somut tehlike zarar neticesinin zamansal olarak ön aşamasını oluşturur. Böylece son aşama olan zarar suçu meydana geldiğinde tehlike suçu geri çekilir. Bunun olabilmesi için ise korunan hukuki değer aynı olması gerekir. Ancak çevrenin kasten kirletilmesi suçu ve taksirle yaralama ya da öldürme suçlarıyla korunan hukuki değerler aynı değildir. Çünkü çevrenin kasten kirletilmesi suçunda korunan hukuki değer çevrenin korunmasındaki hukuki yarar iken taksirle yaralama ya da öldürme suçunda vücut dokunulmazlığı ya da yaşama hakkıdır. Bununla birlikte her iki suç tipinin mağdurlarının da farklı olduğu görülecektir. Bu nedenle bu iki suç tipi arasında fikri içtima kuralları uygulanacaktır. Zira fikri içtima halinde kendiliğinden bir geri çekilme hali olmayacak, her iki suç da varlıklarını koruyacak ancak kanundaki açık düzenleme gereği ve tek hareketle işlendiklerinden cezası daha ağır olan suçtan ceza verilecektir.⁵²

b. Çevrenin Taksirle Kirletilmesi Suçu (TCK 182. madde⁵³)

Çevrenin taksirle kirletilmesi suçu, çevrede meydana gelen ve canlıların sağlığını, çevresel değerleri ve ekolojik dengeyi bozabilecek her türlü olumsuz etkiyi

⁵¹Yokuş Sevük, s.324.

⁵²Koray Doğan, “Tehlike Suçu ile Zarar Suçu Arasında Suçların İçtimai Sorunu”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı:16, Yıl:5, ss.195-197.

⁵³TCK 182. maddesine göre; “(1) Çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olan kişi, adli para cezası ile cezalandırılır. Bu atık veya artıkların, toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakması halinde iki aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (2) İnsan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıkların toprağa suya veya havaya taksirle verilmesine neden olan kişi bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

önlemek amacıyla düzenlenmiş olup bu suç ile korunan hukuksal değer çevre; bu bağlamda çevrenin unsurları olan toprak, su ve hava ile toplumun sağlıklı bir çevrede yaşama hakkıdır⁵⁴.

Çevrenin taksirle kirletilmesi suçunun faili herkes olabilir. Kanuni düzenlemede bu konuda bir özellik aranmamıştır. Dolayısıyla özgü suç değildir. Tüzel kişiler hakkında ise bu suç sebebiyle güvenlik tedbirine hükümlenemez. Zira TCK 60. maddede tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmesi için kasıtlı bir suç arandığı belirtilmiştir.

Çevrenin taksirle kirletilmesi suçunun mağduru ise toplumu oluşturan herkestir. Özellikle bir kişinin nezdinde herhangi bir zarar gerçekleşmiş ise bu durumda bu kişi suçtan zarar gören olarak kabul edilmelidir. Bu suçun hukuki konusu ise yine çevrenin kasten kirletilmesi suçunda olduğu gibi çevre ve onu oluşturan toprak, su ve havadır.

Bu suçun oluşabilmesi için çevreye zarar verecek şekilde atık veya artıkların toprağa, havaya veya suya taksirle verilmesi gerekir. Vermek deyiminden anlaşılması gereken çevrenin kasten kirletilmesi suçunda açıklandığından tekrar açıklamayıp atıf yapmakla yetiniyoruz.

Atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olma suçunun oluşabilmesi için bu eylemin çevreye zarar verecek nitelikte olması gerekir. Eylemin çevreye zarar verecek biçimde bir etkisinin bulunup bulunmadığı teknik ve uzmanlığı gerektiren bir konudur. Bu hususta mahkemece uzman bilirkişilerin mütalaasına başvurulması, bu incelemede atık veya artıkların, toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakıp bırakmadığı, araştırılmalıdır⁵⁵. Zira bu durumun bulunması halinde nitelikli hal gerçekleşmektedir.

Suçun nitelikli halleri birinci fıkranın ikinci cümlesi ile ikinci fıkra düzenlenmiştir. Suçun basit hali adli para cezasını öngörürken yani önödeme⁵⁶ tabi bir suç iken birinci fıkranın ikinci cümlesindeki hal olan toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakma hali için iki aydan bir yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür.

⁵⁴Yokuş Sevik, s.337.

⁵⁵Parlar ve Hatipoğlu, s.306.

⁵⁶Süheyla Alıcı; "Türkiye'de Çevre Suçları", **Uğur Alacakaptan'a Armağan**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, Cilt:1, s.67.

Bununla birlikte ikinci fıkrada belirtilen seçimlik sonuçlardan birisine neden olunması halinde ise bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmedilecektir.

Suçun manevi unsuru taksirdir. Ceza hukuku anlamında taksir, failin kendisine yüklenen ödev (objektif dikkat ve özen yükümlülüğüne) aykırı davranarak öngörebilme ve önleyebilme olanağına sahip bulunduğu bir sonucun gerçekleşmesine neden olmasıdır⁵⁷.

Eğer fail çevreyi taksirle kirletmiş bu fiili sonucunda bir kişi yaralanmış ya da ölmüşse hangi içtima kurallarının uygulanacağı sorusuna çevrenin kasten kirletilmesi suçunda verdiğimiz cevap aynen geçerlidir. Orada olduğu gibi burada da gerçek içtima ve fikri içtima uygulanması gerektiğini söyleyen iki görüş mevcuttur. Ancak bizim görüşümüzce fikri içtima kuralları uygulanmalıdır. Bunun yanında çevrenin taksirle kirletilmesi suçu taksirle işlenebilen bir suç olduğundan bu suça teşebbüs ve iştirak mümkün değildir.

181. maddenin birinci fıkrasında olduğu gibi çevrenin taksirle kirletilmesi suçuna ilişkin 182. maddenin birinci fıkrasının yürürlük tarihi de TCK'nın 344. maddesine göre yayım tarihinden iki yıl sonrası yani 12 Ekim 2006'dır⁵⁸. Kanun koyucunun bu suçun yürürlüğünü ertelemesindeki amacın yerel yönetimlerin erteleme süreci içerisinde gerekli hazırlıkları yapması için uygun ortam hazırlanması olduğunu düşünüyoruz.

c. Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK 183. madde⁵⁹)

Gürültüye neden olma suçunun 5237 sayılı TCK'nın Topluma Karşı Suçlar başlıklı kısmında düzenlendiği dikkate alındığında, bu suç ile toplumun sağlıklı bir çevrede yaşam hakkını korunmaktadır. Gürültünün insanların sağlığını olumsuz yönde etkilediği dikkate alındığında bu suç ile Anayasa madde 56'da güvence altına

⁵⁷İsmail Ercan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014, s.115.

⁵⁸Muhammet Murat Ülkü, **Çevreye Karşı Suçlar**, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-2.html> (Erişim Tarihi: 15/09/2014).

⁵⁹TCK 183. maddesine göre; "İlgili kanunlarla belirlenen yükümlülükler aykırı olarak, başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli bir şekilde gürültüye neden olan kişi, iki aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır."

alınan sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı korunmakta insanların maddi ve manevi varlıklarının zarar görmesi önlenmektedir⁶⁰.

Gürültüye neden olma suçu faili açısından herhangi bir özellik göstermez. Herkesçe işlenebilen bir suçtur. Dolayısıyla özgü suç da değildir.

Kanunda TCK m.181/5’de olduğu gibi ayrıca ve açıkça tüzel kişiler için güvenlik tedbirlerine hükmedilebilir denmediği için gürültüye neden olan kirleten bir tüzel kişilik olsa dahi bu tedbirlere hükmedilemeyecektir. Ancak tüzel kişiye 2872 sayılı kanun gereği idari yaptırım uygulanabilecektir⁶¹.

Gürültüye neden olma suçunun mağduru açısından ise aynı failde olduğu gibi ayrıca bir özellik aranmamıştır. Bu suç topluma karşı suçlar başlığı altında düzenlendiğinden gürültünün yapıldığı toplumda yer alan herkes bu suçun mağduru olabilecektir.

Gürültünün belli olmayan bir kimseye karşı yapılması, bu suçu TCK’nın 123. maddesinde düzenlenen kişilerin huzur ve sükununu bozma suçundan ayırmaktadır. TCK’nın 123. maddesinde düzenlenen suçta fail, belli bir kişinin huzur ve sükununu bozma amacıyla hareket etmekte iken⁶², gürültüye neden olma suçunda fail belli bir kimseyi hedef almamaktadır⁶³.

Gürültüye neden olma suçunun hukuki konusu suçun üzerinde işlendiği çevredir. Ancak her gürültü bu açıdan suç oluşturmaz. Gürültünün bunun yanında bir kimsenin sağlığına zarar verecek şekilde olması da aranacaktır.

TCK m.183’te düzenlenen bu suçun fiil unsuru ilgili kanunlarla belirlenen yükümlülöklere aykırı olarak ve başka bir kimsenin sağlığına zarar vermeye elverişli⁶⁴ şekilde gürültüye neden olma. Burada eylemin ilgili mevzuata aykırı olarak yapılmış olması tek koşul olarak belirlenmemekte en az bir kişinin sağlığının zarar görmesine elverişli bir şekilde gürültü yapma şartı aranmaktadır. Burada bir somut tehlike suçunun olduğu ortadadır⁶⁵.

⁶⁰Handan Yokuş Sevik, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, **Nur Centel’e Armağan**, (Gürültüye Neden Olma), s.372.

⁶¹S.Yılmaz, s.165.

⁶²Bununla ilgili olarak bkz. Yargıtay 2.CD, 18/06/2007, 2007/5637 E. ve 2007/8990 K.

⁶³Yokuş Sevik, **Gürültüye Neden Olma**, s.373.

⁶⁴Tuğrul Katoğlu, “Çevre ve Ceza Hukuku Yeni Türk Ceza Kanunu ve Çevreye Karşı Suçlar”, **Çevre Hukuku Sempozyumu**, Çeşme, 10-11.04.2006, s.92.

⁶⁵Şenol Yılmaz, **Çevre Suçları**, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/166.doc.>, (Erişim Tarihi:17.09.2014).

Gürültünün bu suç anlamında başka bir kimsenin sağığına zarar vermeye elverişli olup olmadığı, gürültünün şiddetinin belirlenmesiyle anlaşılabilir⁶⁶. Gürültü şiddeti, ses basıncının şiddet derecesiyle ölçülmekte ve ölçü birimi olarak desibel sözcüğü ile insan sağığı üzerinde yaptığı etkiler tespit edilmekte ve böylece gürültü sınır değerleri ile alınabilecek önlemler ortaya konulmaktadır. 60 ile 90 arası desibel şiddetindeki bir gürültü iç kulak bölgesinde ciddi zararlara, 140 desibeli geçen şiddetteki bir gürültü ise, ciddi beyin tahribatına neden olabilmektedir. Bununla birlikte gürültüden zarar görme gürültü şiddetinin yanında gürültü süresi ile de ilgilidir. Örneğin 85 desibel şiddetindeki bir gürültüye insanların ciddi zarar görmeden dayanabilmesi için en uzun sürenin sekiz saat olabileceği ileri sürülmüştür. Nitekim kişilerin huzur ve sükûnunu, beden ve ruh sağığını gürültü ile bozmayacak bir çevrenin geliştirilmesini sağlamak amacıyla 07.03.2008 günlü resmi gazetede yayınlanmak suretiyle yürürlüğe giren Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği'nde, gürültü sınır değerleri ile başvurulacak tedbirler gösterilmiştir⁶⁷.

Her ne kadar yukarıda bir takım sınırlardan bahsedilmiş ve bazı örnekler verilmişse de yapılan soruşturma ya da kovuşturma sırasında ölçülecek miktarın insan sağığı üzerindeki etkisi ile ilgili olarak mutlaka bir uzman görüşüne başvurulmalı, yalnızca bu eşiklere dayanılarak hüküm verilmemelidir. Zira az önce de değindiğimiz gibi yalnızca gürültünün şiddeti değil süresi de insan sağığına verilebilecek olası zarara etkilidir.

⁶⁶“İncelenen somut olayda; sanığın işletmeciliğini yaptığı ve yerleşim bölgesi içerisinde yer alan otelinin açık alanında gece 02:00 sıralarında yapılan denetim ve ölçüm neticesinde, Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliğinin 24/a bendinde belirtilen seviyenin üzerinde müzik yayını yapıldığının ve gürültü seviyesinin aşıldığının tespit edildiği, bu nedenle Çevre Kanunu'nun 20/h maddesi uyarınca hakkında İl Çevre ve Orman Müdürlüğü'nce idari para cezası yaptırımı uygulanarak ayrıca TCK'nın 183. maddesi uyarınca işlem yapılması için ihbarda bulunulduğu, sanık hakkında gürültüye neden olma suçundan açılan kamu davasının yapılan yargılaması sırasında mahkemece sanığın eyleminin başkalarının sağığını ihlal edici nitelikte olup olmadığının belirlenmesi için bilirkişi raporu alındığı, Mersin Üniversitesi Çevre Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Halil Kumbur tarafından düzenlenen 02.03.2011 tarihli bilirkişi raporunda, görevlilerce tespit edilen gürültü seviyesinin yönetmelikte belirlenen miktarların üzerinde olduğu, yerleşim bölgesinde gece saatlerinde sürekli olarak bu gürültüye maruz kalan kişilerde fizyolojik, psikolojik ve sosyolojik olumsuz etkiler oluşturabileceğinin belirtildiği, mahkemece rapor, tanık beyanları ve tespit tutanakları birlikte değerlendirilerek, sanığın eyleminin başkalarının sağığının zarar görmesine elverişli olacak nitelikte bulunması nedeniyle TCK'nın 183. maddesi uyarınca cezalandırıldığı...” (Yargıtay 4.CD 2012/21910 E. 2013/8802 K. ve 27.03.2013 tarihli kararı)

⁶⁷Parlar ve Hatipoğlu, s.310.

Meydana gelen gürültü, bir kanun hükmünü veya yetkili bir merciin kanuna ve usule uygun emrini yerine getirmek kaynaklı ise fail TCK m.24 çerçevesinde hukuka uygunluk sebebinden faydalanacaktır. Ancak her halükarda failin TCK m.27'ye göre hukuka uygunluk sebeplerinde sınırı aşmaması gerekmektedir. Buna göre fail hukuka uygunluk sebebini kasten aşmış ise, kasten işlediği fiilden sorumlu olacaktır. Fail hukuka uygunluk sebebini taksirle aşmış ise bu suçun taksirle işlenmesi kanunda ayrıca bir suç olarak düzenlenmediği için taksirli fiilinden dolayı sorumlu olmayacaktır⁶⁸.

Gürültüye neden olmak suçu genel kastla işlenebilen bir suçtur. Kanun suçun işlenebilmesi için özel bir kast aramamıştır. Olası kastla da işlenebilir.

Türk Ceza Kanunu'nun 183. maddesinde öngörülen gürültüye neden olma suçu teşebbüse elverişlidir. Somut tehlike suçları, neticeli suç grubuna girdikleri için bu suça teşebbüs mümkündür. İcra hareketleri tamamlanmış olmasına rağmen kanuni tanımda gösterilen tehlike söz konusu olmayabilir. Gürültüye neden olma suçu gürültü olarak nitelendirilebilecek eylemin yapılmasıyla tamamlanır. Fail bir kimsenin sağlığına zarar verebilecek nitelikte gürültü yapmak için bilerek ve isteyerek elverişli hareketlerle başlayıp elinde olmayan nedenlerle bu hareketleri tamamlayamazsa suç teşebbüs aşamasında kalmıştır⁶⁹

Doktrinde bu görüşteki yazarlar olmakla birlikte gürültüye neden olma suçunun şekli bir suç olduğunu söyleyen ve bu sebeple teşebbüse elverişli bir suç olmadığını savunan farklı görüşler⁷⁰ de mevcuttur. Ancak biz de ilk görüşe katılmaktayız.

Gürültüye neden olma suçu iştirake elverişli bir suçtur ve herhangi bir özellik göstermez. Birden fazla failin birlikte bu suçu işlemeleri halinde her biri müşterek fail olarak sorumlu tutulacaktır.

Gürültüye neden olma suçu ile 5326 sayılı Kabahatler Kanunu m.36'da düzenlenen gürültü kabahati karşılaştırıldığında eylemlerin benzerliğine rağmen, gürültü oluşturan eylem başkalarının huzur ve sükûnunu bozacak nitelikte olduğunda failin sorumluluğu Kabahatler Kanunu m.36'dan, gürültü oluşturan eylem bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli ölçüde ise gürültüye neden olma

⁶⁸S. Yılmaz, s.170.

⁶⁹Yokuş Sevük, **Gürültüye Neden Olma**, s.376.

⁷⁰S. Yılmaz, s.170.

suçundan olacaktır⁷¹. Ancak eğer ki failin hareketi ile hem bir kabahat hem de bir suç oluşmuşsa Kabahatler Kanunu 15/3.maddesi gereği yalnızca suç dolayısıyla müeyyide uygulanabilecektir.

3.İMAR KİRLİLİĞİ VE TOPLUM ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun Çevreye Karşı Suçlar başlığı altında yukarıda açıkladığımız suçlar dışında çalışmamızın konusunu oluşturan imar kirliliğine neden olma suçu da düzenlenmiştir. İmar kirliliği, günümüzde göç gibi nedenlerle nüfusu hızla artan kentlerin; planlı, estetik kaygı güdülerek ve nüfus artışına aynı oranda yapılmış konut ve benzeri yapılar ile karşılık verememesi ile oluşan bir çevre kirliliği olarak tanımlanabilir. Günlük hayatta imar kirliliğine “*çarpık kentleşme*” de denilmektedir.

Kentleşme, bir bakıma kentin merkezinden dışa doğru büyümesi, merkezde de mevcut dokunun yenilenmesi ve çağdaş gereksinimlere uygun bir şekilde yeniden biçimlendirilmesi demektir. Çarpık kentleşme ise, bu sürecin plansız, programsız ve projesiz bir şekilde gelişigüzel, düzensiz hızlı ve kontrolsüz bir biçimde oluşması demektir. Her türlü estetik kaygıdan uzak, insan ve çevre uyumunu dikkate almayan altyapı, su, yol kanalizasyon sorunlarını çözmeyen kentleşmenin çarpık ve düzensiz oluşumu iyi, güzel ve anlamlı bir yaşamı olanaklı kılmamaktadır⁷².

Sağlıklı bir çevrede yaşama hakkına sahip olan bireyin imar kirliliği (çarpık kentleşme) ile oluşmuş bir kentte yaşaması halinde çeşitli sorunların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Zira insan içinde yaşadığı çevreden etkilenen ve buna göre davranışlarını şekillendiren sosyolojik bir varlıktır. Hal böyle olunca çarpık kentleşme, içinde bulunan birey ve genel anlamda bakıldığında toplum üzerinde çeşitli etkilere sebebiyet vermektedir.

Bu etkilerin başında suçluluk oranının artması ve bilhassa çocuk suçluluğunun artarak yaygınlaşması gelmektedir. Göçler neticesinde nüfusu ve imar kirliliği hızla artan kentlerde çocuk suçluluğunun artışını incelerken Chicago Okulu’na değinmekte fayda vardır. Chicago Okulu; 20. yüzyılın başlarında sosyal bilim araştırmalarına yön

⁷¹Yokuş Sevik, **Gürültüye Neden Olma**, s.377.

⁷²Yıldız Aksoy ve Nilgün Ergun; “Kentleşme ve Yeşil Alan Sorunu Üzerine Bir Araştırma İstanbul Kenti Bakırköy İlçesi Örneği”, **Türk Bilim Araştırma Vakfı Dergisi**, Y:2009, C:2, S:4, s.429.

veren 1892’de Chicago Üniversitesi’nde Sosyal Bilimler ve Antropoloji adıyla kurulan asıl olarak sosyoloji çalışmaları yapan bir bölüm, okuldur⁷³. Chicago Okulu’na göre kentler sağladığı imkânlar açısından suç işlemek için daha uygun yerlerdir. Bu okul kent ve suç ilişkisini üç ayrı kuram halinde açıklar:

1-Ekolojik Yaklaşım: Bu yaklaşıma göre insanın maddi çevresini oluşturan kent onu etkilemekte ve davranışlarının oluşumunda büyük rol oynamaktadır. İnsanların kentsel mekânda dağılımı hâkimiyet ilişkilerinin bir sonucudur. Tıpkı tabiatta olduğu gibi, belli bir tür veya türler diğerlerine üstün gelmektedir. Kentte de hâkimiyetin merkezini simgeleyen kent merkezi, üst gelir gruplarının elindedir. Çünkü kent merkezindeki kira ve emlak fiyatlarının yüksek oluşu bu durumu zorunlu hale getirmektedir⁷⁴.

İmar kirliliği denince ilk akla gelen ve kentin bölümlerinden biri olan gecekondu bölgeleri düşünüldüğünde, çocuk yaşta birçok imkânsızlık (altyapı, ulaşım, eğitim, sağlık vb.) ile karşılaşan bireylerin içinde bulunduğu ortamdan etkilenecek suça yönelmeleri kaçınılmazdır. İşte ekolojik yaklaşım da bireylerin içinde bulunduğu ortamın şartlarından etkilenecek davranışlarını onlara göre şekillendirdiğini savunmaktadır. Bununla birlikte kentlerde hâkimiyeti elinde bulunduran üst gelir gruplarını gören ve analiz eden çocukların gerek onlar gibi olabilmek adına, gerekse bu hâkimiyet gruplarının teşviki ile suça yöneldikleri de toplumsal bir gerçekliktir.

Güneydoğudaki terörün ve yoksulluğun yoğun olduğu kırsal alanlardan Güneydoğu Anadolu Bölgesinin kentlerine ve Türkiye’nin diğer büyük kentlerine göç ve gittikleri bu kentlerde çarpık kentleşme sonucu çocuk suçluluğunun artması bu yaklaşımı destekler niteliktedir. Zira büyük kentlerde giderek örgütlü hale gelen ve ülke gündemini belirlemeye başlayan hırsızlık, gasp ve kapkaç gibi suçlardaki artış büyük ölçüde doğu illerinden göç etmiş bu çocuklardan beslenmektedir⁷⁵.

2-Anomi Kuramı: Eğer bir toplumdaki kültürel ve toplumsal yapının bütünleşmesi kötü olmuşsa, yani kültürel yapının istediği davranışları toplumsal yapı

⁷³Gencay Serter; “Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram”, **Planlama Dergisi**, Sayı:23(2), 2013, s.68.

⁷⁴Mithat Arman Karasu; “Türkiye’de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:57, Sayı:4, 2008, ss.259-260.

⁷⁵Rüstem Erkan ve M. Yüksel Erdoğan; “Göç ve Çocuk Suçluluğu”, **Aile ve Toplum Dergisi**, Cilt:3, Sayı:9, 2006, s. 82.

engellemişse, bu anomiye, başka bir deyişle normların yıkılmasına, kuralsızlığa doğru bir gidişata neden olur. Meşru yollarla beklentilerine ve hedeflerine ulaşamayan birey, ihmal edilmişliği ve dışlanmışlığı kaldıramayacağı için, büyük olasılıkla sapkın davranışlara ya da bir aşama daha öteye giderek suça yönelecektir⁷⁶.

Kırsal alanlardan kentlere göç ederek plansız bir şekilde yerleşen ailelerin kentlerin hızlı yaşamı karşısında çocukları ile yeterince ilgilenemedikleri, onları gerektiği kadar denetimleri altında tutamadıkları bir gerçekliktir. Bununla birlikte kentlerde çocukların sosyalleşmesini sağlayacak aile dışında kurumların bulunmayışı da suça yönelmelerinde etkilidir.

İmar kirliliğinin yoğun olduğu bölgelerde yaşayan çocuklar daha çok hırsızlık ve yaralama suçlarını işlemektedirler. Yaralama suçlarının toplumsal uyumsuzluk kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Hırsızlığın ilk planda daha çok ekonomik zorluklar nedeniyle yapıldığı, çocuğun ihtiyaçlarını karşılamak için bu yola başvurduğu, düşünülebilir. Gerçekte nedenlerin en büyüğü, ana babanın sevgi ve şefkatinden yoksun olmaktır. Hırsızlık yapan çocuk bu yolla (anomi yaşayarak) maddi gereksinimlerini gidermekten çok ailenin ve okulun denetiminden uzak kalmanın verdiği bir başıboşluk içinde suça yönelmekte, sevgi ve sevecenlik eksikliğini gidermek için bu yola başvurmaktadır⁷⁷.

3-Kültür Çatışması Kuramı: Bir göçmen, birisi anavatanında diğeri ise göç edilen ülkede olmak üzere iki kültürlü bir yapı içerisindedir. Her ne kadar göçmenin temel kişiliği anavatanındaki toplumsallaşması vasıtasıyla kural olarak oluşmuşsa da, göçmen geldiği ülkenin standartlarına daima çok yaklaşmak ihtiyacını da duyacaktır. İşte çatışma bu iki kültürün birbirini dışlaması sonucu doğmaktadır. Kültür çatışması kuramına göre, bu kültür çatışmasının içerisinde yaşayan göçmenler, yabancı işçiler, etnik azınlıklar suç işlemeye daha yatkındır⁷⁸.

Bilindiği üzere, kentlerin imar kirliliği yoğun olan bölgeleri genel manada sonradan kırsaldan kente göç eden insanların oluşturduğu bölgelerdir. Bu bölgelere göç esnasında insanlar anavatanlarının kültürlerini de beraberlerinde getirirler. Bu

⁷⁶Karasu, s.260.

⁷⁷Hamit Hancı, “Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara ‘İç Göçler ve Çarpık Kentleşme’”, www.kriminoloji.com/Carpik_Kentlesme-Hamit_Hanci.htm, (Erişim Tarihi: 24.06.2015)

⁷⁸Karasu, s.261.

nedenle kentle bütünleşmeleri zorlaşır. Kentle bütünleşmeyi genel anlamda, kente yeni göç edenlerin kent yaşamına uyum sağlama ve kentin yerleşikleri ile aradaki farkı kapatma süreci olarak tanımlayabiliriz. Fakat kent göçmenleri, marjinal konuma düştükleri zaman, onlarda kente karşı bir güvensizlik duygusu ortaya çıkmakta ve kentsel değerlere karşı giderek tepkisel bir tutum oluşabilmektedir. Bu nedenlerden dolayı göç ve çarpık kentleşme çocuk suçluluğu üzerinde suça neden olan faktörler içerisinde en önemlilerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır⁷⁹.

İmar kirliliği başlı başına bir çevre kirliliği olmakla birlikte diğer çevre kirliliği türlerinin de (hava, su, toprak kirliliği gibi) oluşumuna sebebiyet vermekte ve böylece toplum üzerinde kriminolojik etkileri dışında başkaca etkiler de bırakmaktadır.

Hava ve su kirlenmesi, kıyıların kapışılması, kentlerin kirliliği, trafik tikanıklıkları, yaya haklarının çiğnenmesi, konut ve işyeri yapımının açık ve yeşil alanları alabildiğine daraltması, tarım topraklarının, doğal ve tarihsel değerlerin zarar görmesi imar kirliliğinin ya da diğer bir deyişle çarpık kentleşmenin doğrudan sonuçlarıdır⁸⁰.

Kentlerde hızlı nüfus artışı sonucu istihdam sorunu ortaya çıkmakta, bu nedenle hızla yeni iş imkânları sağlanmaya çalışılmaktadır. Bunun yanı sıra üst gelir grubuna dâhil kimselerin bu iş gücünü kazanca çevirmek maksadıyla hızla ve herhangi bir estetik ya da imara ilişkin kaygı gütmeksizin yeni fabrikalar kurdukları görülmektedir. Bu yeni fabrikalar hava, su ve toprak kirliliğine, plansız yerleştiklerinden verimli toprak arazilerinin kaybolmasına, ulaşım da zorluğa ve turistik değerlerin yok olmasına neden olabilmektedirler.

Ayrıca, imar kirliliği ekonomik kaygılar sonucu yeni işyerleri ve fabrikalar inşa edilmesi ile oluşabileceği gibi yukarıda da değinildiği üzere kırsal alanlardan kentlere göç sonucu bilinçsizce bina inşa edilmesi sonucu da oluşabilmektedir. Bu her türlü denetimden ve plandan yoksun binalar herhangi bir doğal afetin meydana gelmesi halinde telafi edilemez sonuçlara yol açabilmektedir. Ülkemiz fay hatları üzerine kurulu bir ülkedir. Dolayısıyla yapılacak tüm binaların depreme dayanıklı şekilde ve deprem açısından güvenli yerlerde yapılması gerekir. Bunun yanında yıllık

⁷⁹Erkan ve Erdoğan, s.86.

⁸⁰Bülent Tokuçoğlu, “Çevre Sorunları ve Kentleşme”, **Çevre Dergisi**, Sayı:6, 1993, s.19.

yağış miktarı çok fazla olan bölgelerimizde yapılacak imar işlemlerinin sel felaketine karşı önlem alır şekilde yapılması elzemdir. Ancak çarpık kentleşmenin bulunduğu yerlerde bu tür önlemler alınmadığından can ve mal kaybı kaçınılmaz hale gelmektedir.

İmar kirliliğinin toplum üzerindeki etkileri yukarıdaki şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu tip durumların önüne geçilebilmek amacıyla öncelikle insanlarda bu bilincin oluşturulması, daha sonra ise imar kirliliğine neden olmanın bir suç olduğunun açık bir şekilde anlatılması gerekmektedir. Diğer bir yandan, bu hususta yerel yönetimlere de çokça iş düşmektedir. Zira denetimleri sıkı bir şekilde takip etmeleri, idari ve adli müeyyideleri kişi gözetmeksizin ve zamanında yapmaları gerekmektedir. Kişiye özel imar planları hazırlanmamalıdır. Farklı kaygılar beslenmemesi, kentin estetiği ve bireylerin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı ön plana çıkarılmalıdır. Ülkemizde meclis tarafından çıkarılan “*İmar Affı Yasaları*”ndan da vazgeçilmelidir. Unutulmamalıdır ki, imar kirliliği yalnızca kirliliğe sebep olana değil, o yer de yaşayan her bir bireye zarar vermektedir.

II. BÖLÜM

İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA SUÇU (TCK m.184)

1.TARİHSEL GELİŞİM

İnsanlık tarihin ilk çağlarında kabileler halinde ve ayrı ayrı yaşarken zamanla ihtiyaçların artması, bunun yanında teknolojik gelişmelerin de büyük bir hızla ilerlemesi ve nüfus artışı karşısında bir arada yaşamı tercih etmeye başlamıştır. Günümüzde kent adı verilen ve insanların her türlü ihtiyacını karşılayabilecek imkânları olan bu nedenle de bireyleri buralarda yaşamaya bir anlamda zorlayan yapılar böyle oluşmuştur.

Bireyler ihtiyaçların fazlalığı nedeniyle kent merkezlerine akın akın göç etmiş ve buldukları her uygun alana barınmalarını sağlayacak yapılar inşa etmiştir. Önceleri bu durum çok fazla göze batmasa da zamanla kentlerin büyümesi nedeniyle çarpık kentleşme denilen kavram ortaya çıkmış, bireyleri hem sosyal hem de çevresel açıdan rahatsız eder hale gelmiştir. Zira çarpık kentleşme bir yandan kentin estetiğini bozarken diğer yandan da o bölgenin ekosistemine zarar vermekte ve bu mükemmel dengeyi bozmaktadır. İşte ülkemizde de çarpık kentleşme ya da kanuni ismiyle imar kirliliği önceleri çok fazla önemsenmemiş ve idari para cezası ile karşılık bulmuşken günümüzde artık Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen bir suç haline gelmiştir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndan önce hukukumuzda imar mevzuatına aykırı kaçak yapılaşmayı suç olarak tanımlayan ve caydırıcı bir cezai müeyyide içeren herhangi bir hüküm yoktu. Bu dönemde yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı yapılan yapılar ile ilgili olarak imar kirliliğine neden olma eylemleri 3194 sayılı İmar Kanunu'nda idari yaptırım gerektiren fiiller olarak kabul edilmiş ve Kanunun 42. maddesi ile idari para cezaları öngörülmüştü. Ayrıca Kanun'un 32. maddesinde süresi içinde ruhsat alınmayan veya ruhsata uygun hale getirilmeyen yapıların Belediye ve Valilik tarafından yıktırılacağı hükmü yer almıştı⁸¹.

⁸¹İbrahim Ceyhan, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı:10, Yıl:4, s. 88.

İmar Kanunu 42. maddesinin ilk hali⁸² Anayasa Mahkemesi'nin 17.04.2008 tarih, 2005/5 E. ve 2008/93 K. sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesi iptal gerekçesini⁸³ ise o dönemki düzenlemenin idari para cezaları konusunda alt ve üst sınırı belirlemek kaydıyla uygulanacak olan idari para cezasının miktarının tespiti konusunda idareye takdir yetkisi tanınması nedeniyle idarelerce aynı mahiyetteki imar ihlallerine herhangi bir kıstasa bağlı kalmaksızın farklı yaptırımlar uygulanması, bu nedenle de Anayasa m.2 ye aykırılık taşıması şeklinde açıklamıştır⁸⁴.

Kanun koyucu Anayasa Mahkemesinin iptal kararını da dikkate alarak 09.12.2009 tarih ve 5940 sayılı Kanunla İmar Kanunu'nun 42. maddesini yeniden düzenlemiştir⁸⁵. Bu düzenlemede iptal kararında belirtilen belirlilik ilkesine özen gösterilmiştir.

⁸²İmar Kanunu 42/1. maddesi ilk hali; “ Ruhsat alınmadan veya ruhsat veya eklerine veya imar mevzuatına aykırı olarak yapılan yapının yapı sahibine ve müteahhidine; istisnalar dışında özel parselasyon ile hisse karşılığı belirli bir yer satan ve alana 500.000 TL’den 2.500.000 liraya kadar para cezası verilir. Ayrıca fenni mesule bu cezaların 1/5’i uygulanır.”

⁸³“ Anayasa’nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri belirliliktir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir, nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, yasadan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlar, Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

...
İdari makamların Yasa’nın belirlediği sınırlar arasında cezanın takdirinde esas alacakları objektif ölçütler Yasa’da gösterilmemiştir. Yasa’yla imar para cezasının alt ve üst sınırları gösterilmiş, bu alan içinde cezayı uygulama yetkisi idareye bırakılmıştır. İdarelerin hangi ölçütleri esas alacakları açık, belirgin ve somut olarak Yasa’da yer almamıştır. Yasa kuralı bu anlamda belirli ve öngörülebilir değildir.

...
Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural Anayasa’nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.”

⁸⁴Melikşah Yasin; “İmar Kanunu’nun 42. Maddesi – Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı ve Yeni Düzenleme Hakkında Bir Değerlendirme”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuki Araştırmalar Dergisi**, Cilt:16, Sayı: 3-4, ss. 377-382.

⁸⁵İmar Kanunu 42/2. maddeye göre; “Ruhsat alınmaksızın veya ruhsata, ruhsat eki etüt ve projelere veya imar mevzuatına aykırı olarak yapılan yapının sahibine, yapı müteahhidine veya aykırılığı altı iş günü içinde idareye bildirmeyen ilgili fenni mesullere yapının mülkiyet durumuna, bulunduğu alanın özelliğine, durumuna, niteliğine ve sınıfına, yerleşmeye ve çevreye etkisine, can ve mal emniyetini tehdit edip etmediğine ve aykırılığın büyüklüğüne göre, beş yüz Türk Lirasından az olmamak üzere aşağıdaki şekilde hesaplanan idari para cezaları uygulanır.”

İmar Kanunu'nun 42. maddesi ile Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesi halen ve aynı anda yürürlüktedir. Her ikisi de ruhsatsız ya da ruhsat ve eklerine aykırı yapılar hakkında yaptırımlar öngörmektedir. Aynı fiil hem kabahat hem de suç olarak düzenlendiğinden burada Kabahatler Kanunu m.15/3 söz konusu olacak ve yalnızca suçtan dolayı yaptırım uygulanabilecektir. Bununla birlikte; İmar Kanunu'nun 42. maddesinde şöyle bir düzenlemeye de yer verilmiştir. *“Yukarıdaki fıkralar uyarınca tahsil olunan para cezaları aynı fiil nedeniyle 26.09.2004 tarih ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesine göre mahkûm olanlara faizsiz olarak iade edilir.”* Bu düzenleme dikkate alındığında da her durumda İmar Kanunu'ndaki düzenlemenin artık pek uygulanabilirliği kalmamıştır.

İmar Kanunu'nun 32. maddesi⁸⁶ ise ruhsat alınmadan yapılan yapıların derhal mühürlenerek durdurulmasını, yapı sahibine makul bir süre verilmesini, bu süre içerisinde de ruhsat alınmazsa ya da yapı ruhsata uygun hale getirilmezse ilgili birimlerce bu yapının yıktırılmasını düzenler. Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesi yürürlüğe girmeden de yürürlükte olan bu madde halen yürürlüktedir. Bununla birlikte TCK m.184 de bu düzenleme ile paralel hale getirilmiştir. Şöyle ki, aynı maddenin 5. fıkrasına göre ruhsatsız yapı sahibi bu yapıyı ruhsata uygun hale getirirse ya da ruhsat alırsa kamu davası tüm sonuçlarıyla düşecektir. İmar Kanunu m.32'ye göre verilen sürede yapıyı ruhsata uygun hale getiren fail hem cezai yükümlülükten kurtulacak hem de yapının yıkılmasını önlemiş olacaktır.

İmar Kanunu'nun 32. maddesinde yer alan düzenlemede belirtilen yıkım ve mühürleme işlemleri ruhsat gerektiren yapılar içindir. Dolayısıyla gerek kanun

⁸⁶İmar Kanunun 32. maddesine göre; “(1)Bu Kanun hükümlerine göre ruhsat alınmadan yapılabilecek yapılar hariç; ruhsat alınmadan yapıya başlandığı veya ruhsat ve eklerine aykırı yapı yapıldığı ilgili idarece tespiti, fenni mesulce tespiti ve ihbarı veya herhangi bir şekilde bu duruma muttali olunması üzerine, belediye veya valiliklerce o andaki inşaat durumu tespit edilir. Yapı mühürlenerek inşaat derhal durdurulur. (2) Durdurma, yapı tatil zaptının yapı yerine asılmasıyla yapı sahibine tebliğ edilmiş sayılır. Bu tebligatın bir nüshası da muhtara bırakılır. (3) Bu tarihten itibaren en çok bir ay içinde yapı sahibi, yapısını ruhsata uygun hale getirerek veya ruhsat alarak, belediyeden veya valilikten mührün kaldırılmasını ister. (4) Ruhsata aykırılık olan yapıda, bu aykırılığın giderilmiş olduğu veya ruhsat alındığı ve yapının bu ruhsata uygunluğu, inceleme sonunda anlaşılırsa, mühür, belediye veya valilikçe kaldırılır ve inşaatın devamına izin verilir. (5) Aksi takdirde, ruhsat iptal edilir, ruhsata aykırı veya ruhsatsız yapılan bina, belediye encümeni veya il idare kurulu kararını müteakip, belediye veya valilikçe yıktırılır ve masrafı yapı sahibinden tahsil edilir.”

gerekse imar yönetmeliği kapsamında ruhsat aranmayacağı belirtilenler hakkında yasanın 32. maddesine göre işlem yapılmayacaktır⁸⁷.

Yukarıda açıklanan İmar Kanunu'nun ilgili maddeleri Türk Ceza Kanunu m.184 yürürlüğe girmeden ruhsatsız ya da ruhsata aykırı yapılar için kullanılan düzenlemelerdir. Türk Ceza Kanunu m. 344 gereğince 12.10.2004 tarihinde m.184 yürürlüğe girmiştir ve ileriki bölümlerde bu düzenleme incelenecektir.

2.BENZER SUÇ TİPLERİNDEN AYRIMI

A. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na Aykırılık (m.65)

KTVKK'nın 9. maddesine göre, korunması gerekli kültür ve tabiat varlıkları üzerinde ve koruma alanları ile sit alanlarında esaslı onarım, inşaat, tesisat, sondaj, kısmen veya tamamen yıkma, yakma, kazı veya benzeri işler, inşai ve fiziki müdahale sayılacaktır. Kısacası, tescil edilmiş taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarına yapılacak fiziki müdahaleler ile kullanım tarzı ve türüne ilişkin değişikliklerin, ilke kararları doğrultusunda koruma bölge kurulları tarafından alınacak kararlarla gerçekleştirilebileceği hükme bağlanmıştır. Yine koruma alanları ile sit alanlarında bulunan taşınmazlar üzerinde yapılacak inşai ve fiili müdahaleler de koruma bölge kurulu kararlarına uygun olmak durumundadır. KTVKK'nın 9. maddesinde belirtilen yasaklara aykırı davranışları mutlak surette önlemeyi amaçlayan kanun koyucu bu bağlamda ceza hukuku yaptırımlarına başvurmuş ve Kanun'un 65. maddesinde bazı fiilleri suç olarak tanımlamıştır⁸⁸.

2863 sayılı KTVKK'nın 65. maddesinin ilk halinin a ve b bendi Anayasa Mahkemesi'nce 13.10.2012 tarihinde yayımlanan kararla iptal edilmiş ve bu kararın yürürlüğü ise bir yıl süre ile ertelenmiştir.

⁸⁷Selvi Demir, **Ruhsatsız veya Ruhsat ve Eklerine Aykırı Yapı- İmar K M32**, http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_1468.htm, (Erişim Tarihi: 19/10/2014)

⁸⁸İhsan Baştürk; "Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 65/a-b Maddesinin İptaline ve Bu Kararın Yürürlüğünün Ertelenmesine İlişkin Anayasa Mahkemesi Bağlamında Bazı Değerlendirmeler", **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı:3(2), 2013, s.43.

Anayasa Mahkemesi iptal gerekçesini⁸⁹ iki hususa dayandırmıştır. Birincisi korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının ve doğal sit alanlarının tespitinin Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yapılması, ancak bu tespitin ilgililere tebliğ edilmemesidir. İkincisi ise, suçun kurucu unsurlarından olan koruma bölge kurullarınca belirlenen esaslara aykırı inşai ve fiziki müdahaleler de bulunmak noktasında bu kurulların aldığı ilke kararlarının resmi gazetede yayımlanmamasıdır. Burada Anayasa Mahkemesi Kurul tarafından belirlenecek ilke kararlarla hangi eylemlerin suç teşkil edeceğinin de belirleneceğine dikkat çekerek suçun unsurlarını belirlemenin bir idari organa verildiğini böylelikle de kanunilik prensibine aykırı davranıldığını belirtmiştir.

Kanunun 65. maddesinin Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından sonra düzenlenen yeni halinin ise ilk ve son fıkrası çalışmamızın konusunu oluşturan imar kirliliğine neden olma suçu yönünden benzer özellikler göstermektedir.

Mezkûr maddenin ilk fıkrası şu şekilde düzenlenmiştir.

Tescil edilen sit alanları ve korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile koruma alanlarının bu Kanuna göre tebliğ veya ilan edilmiş olmasına rağmen yıkılmasına, bozulmasına, tahribine, yok olmasına veya her ne suretle olursa olsun zarar görmesine kasten sebebiyet verenler ile koruma bölge kurullarından izin almaksızın inşai ve fiziki müdahale yapanlar veya yaptıranlar iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.

⁸⁹“Kanunun tespit ve tescil başlıklı 7. maddesinde korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının ve doğal sit alanlarının tespitinin Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde yapılacağı ve bu tespitlerin koruma bölge kurulu kararı ile tescil edileceği öngörülmüştür. Ancak bu tespit ve tescilin maliklere tebliği öngörülmemiştir.

...
Öte yandan, koruma bölge kurullarınca tespit edilen koruma alanlarında belirlenen şartlara aykırı izinsiz inşai ve fiziki müdahale yapan ya da yaptıranların cezalandırılması öngörülmektedir. Burada suç teşkil eden fiilin konusunu koruma bölge kurullarınca belirlenen esaslara aykırı izinsiz inşai ve fiziki müdahaleler oluşturmaktadır. Ancak koruma alanlarında uygulanacak şartların neler olduğunu belirleme yetkisi koruma bölge kurullarına tanınmıştır. Herhangi bir sit alanında bulunan korunması gerekli taşınmaza yapılan hangi müdahalelerin suç oluşturacağını belirlemek idari bir organ olan koruma bölge kurullarına verilmiştir.

...
Kanun, koruma yüksek kurulunun ilke kararlarının Resmi Gazetede yayımlanması zorunlu tutmakla birlikte koruma bölge kurulları kararları için böyle bir yayım zorunluluğu öngörmemiştir.

...
Hem tescil kararının tebliğ edilmemesi hem de koruma bölge kurulu kararlarının ilgililere duyurulmasını güvence altına alacak bir yasal hükmün bulunmaması karşısında itiraz konusu kurallarda belirtilen cezai yaptırımların bireyler açısından öngörülebilir olmadığı ve suçların kanuniliği ilkesine uymadığı açıktır.

Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırıdır ve iptali gerekir.”

Fıkranın ilk cümlesinde korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının yıkılmasına, bozulmasına, tahribine, yok olmasına veya her ne suretle olursa olsun zarara uğramasına sebebiyet vermek suçun hareket ögesi olarak düzenlenmiştir⁹⁰. Burada sayılan hareketler, seçimlik hareket niteliğinde olduğundan, her hangi birisinin yapılması suretiyle taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları zarara uğratılmışsa suç oluşur. Bunun dışında bu hareketler sınırlı olarak sayılmamıştır. Çünkü bentte “*her ne suretle olursa olsun*” ifadesi kullanılmıştır⁹¹. Bu itibarla, anılan suç serbest hareketli işlenebilen bir suçtur. Belirtilen suç, zarar suçu olarak ortaya çıkmaktadır. Böylelikle, zararın ortaya çıkmayıp sadece zarar tehlikesini doğuran davranışlar teşebbüs hali hariç anılan suçun maddi unsurunu oluşturmayacaktır⁹².

Fıkranın ikinci cümlesinde ise, izinsiz fiziki ve inşai müdahalede bulunma suçu düzenlenmiştir⁹³. Bu suçun hareket unsuru ise sit alanlarında ve taşınmaz kültür ve

⁹⁰Baştürk, s.44.

⁹¹Halil Polat; **Özel Ceza Yasalarındaki Suçlar**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s.854.

⁹²Baştürk, s.44.

⁹³ “2863 sayılı yasaya aykırı davranmak suçundan sanık Mesut S’nin beraatine ilişkin Nevşehir Ağır Ceza Mahkemesi’nce 31.12.1991 gün ve 99/191 sayı ile verilen kararın katılan vekili tarafından temyizi üzerine dosyayı inceleyen Yargıtay 9. Ceza Dairesince 21.10.1992 gün ve 8826/9684 sayı ile; (Toplanan kanıtlara, sanık anlatımlarına, dosya kapsamına göre yüklenen suçun yasal unsurları itibariyle oluşmadığı gözetilmeden, projenin sonradan Bölge Koruma Kurulunca onaylandığından bahisle beraat kararı verilmesi) isabetsizliğinden bozulmasına karar verilmiştir.

Yerel Mahkeme ise 01.12.1993 gün ve 174-168 sayı ile; sanıkta suç işleme kastının bulunmadığı açıklamasıyla önceki kararda direnmiştir.

Bu karar da katılan vekili tarafından süresinde temyiz edildiğinden dosya Yargıtay C. Başsavcılığının onama istekli 03.02.1995 gün ve 9-14200 sayılı tebliğnamesiyle, Yargıtay 1. Başkanlığı’na gönderilmekle Ceza Genel Kurulu’nca okundu, gereği konuşulup düşünüldü.

CEZA GENEL KURULU KARARI

İncelenen dosyaya göre;

Özel Daire ile Yerel Mahkeme arasında uyumsuzluk, sanığın üzerine yüklenen 2863 sayılı yasaya aykırı davranmak suçunun yasal unsurlarıyla oluşup oluşmadığı hususundadır.

Sanığın sit alanı içerisinde kalan evine su girmesi nedeniyle yapmaya başladığı inşaat Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından durdurulmuş, ilke kararlarına uygun projenin hazırlatılarak kurulun onayına sunulmasına, kurulun onayından sonra uygulamaya devam edilebileceğine karar verilmiştir.

Mahkemece yapılan keşifte, bilirkişi olarak görüşüne başvurulana Aykut Ç; taşınmazın sit alanı içinde kaldığını ve tapulu olduğunu saptamıştır. Sanık tarafından hazırlatılan inşaat projesinin sanığın başvurusu üzerine Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 26.10.1991 gün ve 1154 sayı ile uygun olduğuna ve uygulamanın bu proje doğrultusunda yapılmasına karar verilmiştir. Projenin onaylanması, sanık tarafından eski eserlere inşai ve fiziki müdahale edilmediğini, yapılan inşaat ile kentsel sit alanına zarar verilmediğini sit alanının bozulmadığını göstermektedir.

Sit alanında bulunan tapulu evine su sızması nedeniyle zaruret karşısında inşaat yapmak zorunda kalan sanıkta suç işleme kastının bulunduğu söylenemez. İnşaata başlamış ve yapılan inşaata göre sonradan düzenlenen projesi yetkili Koruma Kurulu tarafından onaylanarak yapılan inşaatta yasa ve kurulun ilke kararlarına aykırı bir hal olmadığı saptanmıştır. Bu saptama karşısında projenin inşaata başlamadan onaylanması durumunda suçun oluşmayacağını, inşaata başladıktan sonra projenin

tabiat varlıklarının koruma alanlarında izinsiz fiziki ve inşai müdahalede bulunmaktır. Kanun koyucu yukarıda bahsettiğimiz Kanun'un 9. maddesi ile fiziki ve inşai müdahalenin ne olduğunu tanımlamak suretiyle suçun maddi unsuruna açıklık getirmiştir⁹⁴.

Sit alanından anlaşılması gereken ise 2863 sayılı Kanun'un 3. maddesinde şöyle tanımlanmıştır.

Sit; tarih öncesinden günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlerin ürünü olup, yaşadıkları devirleri sosyal, ekonomik, mimari ve benzeri özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş veya önemli tarihi hadiselerin cereyan ettiği yerler ve tespiti yapılmış tabiat özellikleri ile korunması gerekli alanlardır.

Bu tanımda daha önceden yer almayan “kültür varlıklarının yoğun olarak bulunduğu sosyal yaşama konu olmuş” ifadesi 5226 sayılı kanunla birlikte 2863 sayılı KTVKK'ya eklenmiştir. Ancak bu ekleme öğretide bazı eleştirileri beraberinde getirmiştir. Yapılan değişikliğin sit kavramının tanımını daralttığı ve sit alanı olması gereken yerlerin yapılaşmaya açılmasına sebep olduğu ileri sürülmüştür⁹⁵.

2863 sayılı Kanun'un 65. maddesinin son fıkrası ise şöyle düzenleniştir. “Bünyesinde koruma, uygulama ve denetim büroları kurulan idarelerden 57. maddenin 7. fıkrası uyarınca izin almaksızın veya izne aykırı olarak tamirat ve tadilat yapanlar ile izinsiz inşai ve fiziki müdahale yapanlar veya yaptıranlar altı aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılırlar.”

Kanunda yer alan bu düzenlemeye göre, sit alanları, taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ve bunların koruma alanlarında yapılacak işlemler, İmar Kanunu'nun 21. maddesi kapsamında bulunan basit müdahalelerden oluşmaktaysa, bünyesinde Koruma Uygulama ve Denetleme Bürosu bulunan belediyeler tarafından verilen

onaylanması halinde ise suçun oluşacağını kabul etmek adalet, hakkaniyet ve nesafet kurallarına uygun düşmez. Kaldı ki suçun manevi unsurunun oluştuğu da söylenemez.

Öte yandan, 2863 sayılı Yasa'nın 65/b maddesinde kurulca belirlenen alanlarda öngörülen koşullara aykırı izinsiz inşaat yapan ve yaptıranların cezalandırılacakları hükme bağlanmıştır. Bu itibarla suçun oluşabilmesi için izinsiz yapılan inşaatın kurulun önceden saptadığı koşullara aykırı olması da gerekir. Hâlbuki sanığın inşaat projesi kurulca onaylanmakla, yaptığı inşaatın, koruma kurulunun öngördüğü koşullara uygun olduğu benimsenmiştir. Bu nedenle de suçun yasal unsurları oluşmamıştır. O halde direnme kararının onanmasına karar verilmelidir.

SONUÇ: Açıklanan nedenlerle katılan vekilinin temyiz itirazları yerinde görülmediğinden reddiyle direnme kararının istem gibi ONANMASINA, (YCGK, 13.03.1995, 1995/9-41, 1995/64)”

⁹⁴Nusret İlker Çolak, **Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011, s.772.

⁹⁵Oğuz Sancakdar, **Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012, s.29.

bakım izniyle gerçekleştirilebilecektir. Buna ilave olarak, koruma amaçlı imar planları yapılmış ve Koruma Uygulama ve Denetleme Bürosu kurulmuş sit alanlarında, taşınmaz kültür varlığının bulunduğu parsel dışındaki parsellere ilişkin fiziki ve inşai müdahalelere izin belediyesince verilebilecektir. Kanunda getirilen bu düzenlemenin ihlal edilmesi durumunda cezai yaptırım devreye girecektir⁹⁶.

Genel itibariyle Kanun'un bu düzenlemesi ile yaptırım altına alınan eylemler taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları bunların koruma alanları ve sit alanlarında izin alınmaksızın gerçekleştirilen “*basit tamirat ve tadilat*” işlemleridir. Bununla birlikte madde metninde bulunan “*izinsiz inşai ve fiziki müdahale yapanlar ve yaptırımlar*” tanımlaması aynı Kanun'un 57/9. maddesindeki düzenlemeye dayanmaktadır. Koruma amaçlı imar planı onaylanmış sit alanlarında, taşınmaz kültür varlığının bulunduğu parseller dışındaki inşai ve fiziki müdahalelerin, koruma amaçlı imar planı hükümleri doğrultusunda bünyesinde Koruma, Uygulama ve Denetim Büroları kurulmuş idarelerin izin ve denetimi ile yapılacağı hükme bağlanmıştır⁹⁷.

Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinde düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçu ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 65. maddesi arasında fail, mağdur ve manevi unsur açısından bir fark yoktur.

Her iki suçta da fail tüm gerçek kişiler olabilirken, mağdur toplumu oluşturan bireylerdir⁹⁸. Dolayısıyla her iki suç da mağduru gayri muayyen suçlardandır. Manevi unsur noktasında ise her iki suç tipi de kast ile işlenebilen suçlardandır. Kast ise tipiklikte yer alan objektif unsurların failce bilinmesi ve istenmesidir⁹⁹. Dolayısıyla fail hem TCK m.184'teki hem de KTVKK m.65'teki suçu işlerken kanuni tanımdaki tüm öğeleri biliyor ve istiyor olması gerekir.

TCK m. 184 ile aralarındaki fark ise suçların hareket ögesi ve suçun üzerinde işlendiği maddi konu açısından özellik gösterir. KTVKK m.65'te düzenlenen tüm suçların hareket öğeleri ayrı ayrı yukarıda açıklandığından burada yalnızca atıf yapmakla yetineceğiz. TCK m.184'ün ise hareket ögesi fıkralar bakımından farklılık gösterir. Birinci fıkra bakımından yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı

⁹⁶Çolak, s.778.

⁹⁷Ali Yağcı, Rabia Taş ve Tuğçe Kılıç, **Açıklamalı İctihath Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s.372.

⁹⁸Ali Kemal Yıldız; “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl:3, Sayı:2, s.294.

⁹⁹Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012, s.188.

olarak bina yapmak veya yaptırmak, ikinci fıkra bakımından yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik su veya telefon bağlantısı yapmak, üçüncü fıkra bakımından ise yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrası hareket ögesi olarak söylenebilir. Bununla birlikte KTVKK m.65'te düzenlenen suç tipleri tescil edilmiş ya da hukuken koruma altına alınmış taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının bulunduğu yerlerde işlenebilirken TCK m.184 (üçüncü fıkra hariç olmak üzere) belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır. (TCK 184/4)

KTVKK m.65'te düzenlenen suç tiplerinin maddi konusu taşınmaz kültür varlıklarıdır. İmar kirliliğine neden olma suçunun maddi konusu ise yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak yapılan ya da yaptırılan binadır¹⁰⁰.

B.KIYI KANUNUNA AYKIRILIK (m.15)

Ülkelerin sahip olduğu en önemli doğal kaynaklardan birisi olan kıyıların tabi olduğu hukuksal rejimin temel ilkeleri Anayasa tarafından belirlenmiştir. Nitekim bu doğrultuda Anayasanın “Kıyılardan Yararlanma” başlıklı 43. maddesi¹⁰¹ düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesi de verdiği şu kararında¹⁰² kıyıların önemini vurgulamıştır:

Çağımızda, sanayileşme ve kentleşmenin yoğunlaşması, artan turizm ve dinlenme gereksinimlerinin karşılanabilmesi, deniz manzaralı uygar kentlerde yaşama istekleri kıyıların ve kıyılardan yararlanmanın önemini ortaya çıkarmıştır. Bu yerlerden çok kişinin yararlanabilmesi, doğayı korumadaki ve doğal servet ve ekonomik potansiyel kaynak durumundaki deniz ve göllerden, akarsulardan yararlanmadaki önceliğin belirlenmesi konusu sosyal ve ekonomik hak olarak kendisini göstermiştir.

Anayasanın yukarıda anılan hükmü gereğince kıyılar, sahipsiz, doğal nitelikli ve herkese açık bir kamu malı olarak düzenlenmiş, ancak diğer kamu mallarından farklı bir rejime tabi tutulmuştur. Anayasanın 168. maddesi tabii servetlerin ve

¹⁰⁰Necati Meran, **İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 6.

¹⁰¹1982 Anayasası'nın 43. maddesine göre; “ (1) Kıyılar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. (2) Deniz göl ve akarsu kıyılarıyla deniz ve göllerin kıyılarını çevreleyen sahil şeritlerinden yararlanmada öncelikle kamu yararı gözetilir. (3) Kıyılarla sahil şeritlerinin, kullanılış amaçlarına göre derinliği ve kişilerin bu yerlerden yararlanma imkan ve şartları kanunla düzenlenir.”

¹⁰²1990/23 E. 1991/29 K. sayılı ve 18.09.1991 tarihli karar.

kaynakların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğunu belirttikten sonra, bunların aranma ve işletme hakkının Devlete ait olduğunu kabul etmiş, ancak gerektiğinde bu hakkın özel kişilere devredilebilmesine olanak sağlamıştır. Kıyılara ilişkin olarak ise böyle bir olanak söz konusu değildir¹⁰³. Devletin hüküm ve tasarrufunda bulunmak kavramının kıyılar için ifade ettiği anlam ise, kıyıların özel mülkiyet altında bulundurulamayacağı, bunun gibi devletinde kıyılar üzerinde mülkiyet hakkının bulunmayacağıdır¹⁰⁴.

3621 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 4. maddesinde kıyı kavramı,

Kıyı çizgisi ile kıyı kenar çizgisi arasındaki alan” olarak tanımlanmıştır. Aynı maddede;

“Kıyı çizgisi; deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda, taşkın durumları dışında, suyun karaya değdiği noktaların birleşmesinden oluşan çizgi,

Kıyı kenar çizgisi ise; deniz, tabii ve suni göl ve akarsularda, kıyı çizgisinden sonraki kara yönünde su hareketlerinin oluşturduğu kumluk, çakıllık, kayalık, taşlık, sazlık, bataklık ve benzeri alanların doğal sınırı olarak tanımlanmıştır.

Anayasa mahkemesi ise yukarıda sözü edilen kararında kıyıyı,

Deniz, göl ve akarsu gibi her türlü doğal su kütlelerini çevreleyen kara parçası anlamına gelmektedir. Doğal olarak uzunlamasına ve derinlemesine iki boyutu içermektedir. Bu kara parçası, deniz ve göllerde, taşkın durumlar dışında suların kara yönünde en çok ilerlediği anda belirlediği kıyı çizgisi ile bu çizginin devamında kıyı hareketlerinin oluşturduğu kumluk, çakıllık, taşlık, kayalık, sazlık, bataklık kesimin kara yönünden doğal sınır çizgisi, başka bir deyişle kültür arazisinin başladığı çizgi arasında kalan alandır.

şeklinde tanımlamıştır.

Bu kadar büyük değer atfedilen ve bir ülkenin en önemli tabii servetleri içerisinde sayılan kıyıların korunması içinde bir takım önlemler alınması ve kıyılara zarar verilmesi halinde bazı yaptırımlar uygulanması da zorunludur. Bu nedenle de 3621 sayılı Kıyı Kanunu'nun 15. maddesi¹⁰⁵ düzenlenmiştir.

¹⁰³Ali Rıza Çoban, “Kıyı Kenar Çizgileri İçinde Kalan Tapulu Taşınmazların Hukuki Durumu” , **Terazi Aylık Hukuk Dergisi**, Yıl:4, Sayı:31, Mart, 2009, s. 151.

¹⁰⁴Neslihan Serdaroğlu Sağ ve H. Hami Yıldırım, **Kıyı Mevzuatında Kamu Yararı Kavramının Değerlendirilmesi**, <http://www.mmf.selcuk.edu.tr/mmfdergi/upload/sayi/2/9/260202.htm>, (Erişim Tarihi: 02/11/2014)

¹⁰⁵Kıyı Kanunu 15. maddesine göre; “(1)Kıyıda ve uygulama imar planı bulunan sahil şeritlerinde duvar, çit, parmaklık, tel örgü, hendek, kazık ve benzeri engelleri oluşturanlara ikibin Türk Lirasından onbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. Ayrıca oluşturulan engellerin beş günden fazla olmamak üzere belirlenen süre zarfında kaldırılmasına karar verilir. Bu süre zarfında engellerin ilgililer tarafından kaldırılmaması halinde, masrafı yüzde yirmi zammıyla birlikte kendilerinden kamu

Bahsi geçen maddede düzenlenen suçları kısaca;

a-Engel Oluşturma Suçları (m.15/1)

b-Alma Suçları (m.15/2)

c-Dökme Suçları (m.15/3)

d-Kalıcı Etki (Doğal Yapıyı Bozma) Suçları¹⁰⁶ (m.15/4)

e-Yapı Suçları (m.15/5) olarak da adlandırmak mümkündür¹⁰⁷.

3621 sayılı Kanun'un 15. maddesinin beşinci fıkrasında düzenlenen ve yapı suçları şeklinde yukarıda tasnif ettiğimiz suç tipi çalışmamızın konusunu oluşturan ve TCK m.184'te düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçu açısından önem taşır. Bu fıkra şu şekilde düzenlenmiştir: *“Birinci fıkroda sayılan yerlerde ruhsatsız veya ruhsat eklerine aykırı olarak yapı yapan kişilere Türk Ceza Kanunu veya İmar Kanunu hükümlerine göre verilecek ceza bir kat artırılır.”*

alacaklarının tahsili usulüne göre tahsil edilmek üzere kamu gücü kullanılmak suretiyle derhal kaldırılır. Kabahatin tekrarı halinde, ceza üst sınırdan verilir. (2) Birinci fıkroda sayılan yerlerden kum, çakıl alanlara üçbin Türk Lirasından onbeşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. (3) Birinci fıkroda sayılan yerlere moloz, toprak, cüruf, çöp gibi atık ve artıkları dökenler, atılan veya dökülen maddenin niteliğine, çevreyi kirlletici ve bozucu etkisine göre Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu veya Çevre Kanunu hükümlerine göre cezalandırılır. (4) Yukarıdaki fıkralarda sayılan fiillerin kıyının doğal yapısını bozacak bir etki meydana getirmesi halinde, daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, failleri hakkında altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (5) Birinci fıkroda sayılan yerlerde ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı olarak yapı yapan kişilere Türk Ceza Kanunu veya İmar Kanunu hükümlerine göre verilecek ceza bir kat artırılır. (6) İlgili kanunlarda belirtilen makamların yetkileri saklı kalmak üzere, bu maddede belirtilen idarî yaptırımlara karar vermeye mahalli mülki amir yetkilidir.”

¹⁰⁶“Mahkememizce yapılan yargılamada, sanık savunması, Erdemli Kaymakamlığı inceleme raporu, mahallinde yapılan keşif ve bilirkişi raporu, yapı tatil zaptı, idari para cezası verildiğine ilişkin ceza tutanağı içeriği, belediye tarafından tutulan tutanaklar, tutanak tanığı beyanları, nüfus kayıt örneği, adli sicil kaydı ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; her ne kadar sanık hakkında 3621 sayılı yasanın 15/4 , TCK 53. maddeleri gereğince cezalandırılması istemi ile mahkememize kamu davası açılmış ise de; sanığın kullanımındaki yerlerin kıyı kenar çizgisi içerisinde olup sanıkla ilgisi olmayan beton zemin üzerine sanık tarafından ahşap zemin döşenerek portatif büfe yapılarak ve demir kazıklar üzerine şezlong koymaya yarayan ağaç zemin döşediği, belediye tarafından sanığa verilen idari para cezası ve yıkım kararı üzerine sanığın yerleri yıktığı, zeminde sadece bir adet demir kazığın kaldığının keşifte görüldüğü anlaşılmış olup, atılı suçun oluşması için kıyının doğal yapısını bozacak bir etki meydana getirmesi gerekmekte olup, gerek keşif sırasında yapılan gözlem gerek inşaat mühendisi bilirkişi tarafından verilen ve mahkememizce sonuç almaya elverişli kabul edilen bilirkişi raporunda keşifteki durum itibarıyla kıyının doğal yapısını bozacak bir durum olmadığı gibi sanık tarafından yapıldığı bildirilen ahşap zemin, büfeye ilişkin dosyada bulunan fotoğraflar ile keşifteki mevcut durumun karşılaştırılmasında, yapıların kıyı kenar çizgisi içerisinde olduğunun ancak söz konusu yapıların bina niteliğinde olmadığı gibi bu yapıların kıyının doğal yapısını bozacak bir etki meydana getirecek nitelikte olmadığına böyle bir etki meydana getirmediğinin belirtilmiş olması karşısında sanığın üzerine atılı suçun unsurları itibarıyla oluşmadığı anlaşıldığından CMK'nın 223/2-a bendi gereğince üzerine atılı suçtan beraatine karar vermek gerekmiş olup...” (Yargıtay 7. CD tarafından 2013/11384 E. 2013/17735 K. sayılı ve 11.09.2013 tarihli kararla onanan Erdemli Sulh Ceza Mahkemesi'nin 2009/778 E. 2011/606 K. sayılı ve 09.05.2011 tarihli kararı)

¹⁰⁷Gökhan Taneri, **Kıyı Hukuku ve Uygulamaları**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014, s.61.

Bu düzenlemede öne çıkan iki husus vardır. Birincisi; suçun 15. maddenin birinci fıkrasında sayılan yerlerde işlenmesi zorunluluğudur. Maddede tanımlanan her suç tipi gibi m.15/5 için de ortak şart, madde lafzı da dikkate alındığında suça konu yerin kıyıda olması ve bu yer hakkında uygulama imar planının bulunmasıdır¹⁰⁸. Uygulama imar planı ise İmar Kanunu'nun 5. maddesine göre; *“Tasdikli hali hazır haritalar üzerine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak nazım imar planı esaslarına göre çizilen ve çeşitli bölgelerin yapı adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini, yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren plandır.”*

İkinci husus ise, yukarıda açıklanan yerlerde ruhsat ya da ruhsat eklerine aykırı olarak “yapı” yapılmasıdır. Zira TCK m.184'te cezalandırılan husus ruhsat ya da ruhsat eklerine aykırı olarak “bina” yapılması hususudur. Çalışmamızın devamında yapı ve bina kavramları aralarındaki farklar irdeleneceğinden tekrara düşmemek amacıyla burada kısaca değinmekle yetineceğiz.

Kaçak yapı kaçak binaya göre daha geniş bir kavramdır. Her ruhsatsız bina aynı zamanda ruhsatsız yapıdır. Ancak her ruhsatsız yapı ruhsatsız bina değildir. Dolayısıyla her kaçak yapı TCK m.184'te öngörülen suçun oluşmasına meydan vermez. Örneğin, bahçe duvarı, havuz, su kuyusu, su kanalı, beton veya ahşap direk gibi sabit tesisler yapı olmasına rağmen bina değildir¹⁰⁹.

Kanaatimizce; maddede belirtilen yerlerde ruhsat veya ruhsat eklerine aykırı olarak “bina” yapılması durumunda TCK m.184 uygulanacak ve yukarıda anılan fıkra gereğince verilecek ceza bir kat artırılacaktır.

Maddede belirtilen yerlerde ruhsat veya ruhsat eklerine aykırı olarak bina vasfı taşımayan “yapı” yapılması halinde ise, kanunilik prensibi gereği TCK m.184 uyarınca ceza verilemeyecektir. Bu durumda yapıyı da kapsar şekilde düzenlenen İmar Kanunu 42. madde gereğince idari yaptırım uygulanacak ve yine verilecek ceza anılan fıkra gereğince artırılacaktır. Nitekim madde metni de buna cevaz verir şekilde Türk Ceza Kanunu veya İmar Kanunu hükümlerine göre verilecek cezanın bir kat arttırılacağını düzenlemiştir.

¹⁰⁸Taneri, s.59.

¹⁰⁹Meran, s.7.

C.BOĞAZİÇİ KANUNUNA AYKIRILIK (m.18)

22.11.1983 tarihinde yürürlüğe giren 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu'nun amacı, Boğaziçi alanının kültürel ve tarihi değerlerini ve doğal güzelliklerini kamu yararı gözetilerek korumak ve geliştirmek ve bu alandaki nüfus yoğunluğunu artıracak yapılanmayı sınırlamak için uygulanacak imar mevzuatını belirlemek ve düzenlemektir¹¹⁰.

Bu doğrultuda Boğaziçi alanını korumak maksadıyla Kanun'u 18. maddesinde cezai hükümlere yer verilmiştir. Bu maddenin birinci fıkrasına göre;

Boğaziçi alanında inşaat ruhsatı alınmadan yapılan yapıların tamamı, inşaat ruhsatı ve eklerine ve imar mevzuatına aykırı yapılan yapıların aykırı kısım ve bölümleri, bu Kanun'un 13. maddesine göre yıktırılmakla beraber, yapı sahipleri, fenni mesulleri ve müteahhitleri bir aydan altı aya kadar hapis ve 200.000 liradan 500.000 liraya kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu fiillerin tekrar edilmesi halinde söz konusu kimselere verilecek cezalar 1/3'ünden az olmamak üzere artırılır. Fenni mesullere ayrıca bir yıla kadar meslekten men cezası verilir.

Kanun bu maddesiyle Boğaziçi alanında ruhsat ya da ruhsat eklerine aykırı olarak yapı yapılmasını cezalandırmıştır. Görüleceği üzere, Boğaziçi Kanunu da tıpkı Kıyı Kanunu gibi yapı ibaresini kullanmıştır. Dolayısıyla bahsi geçen alanda bina vasfı taşımayan bir yapı ruhsata aykırı olarak yapıldığında 2960 sayılı Kanun'un 18. maddesi gereğince cezalandırılacaktır.

Ancak buradaki asıl soru, Boğaziçi alanında ruhsat ve eklerine aykırı olarak bina yapılması durumunda Türk Ceza Kanunu m.184'mü yoksa Boğaziçi Kanunu m.18'mi uygulanacağı sorunudur. *Kanaatimizce* fail burada tek hareketle birden fazla suçun oluşmasına sebebiyet verdiğiinden Türk Ceza Kanunu m.44 yani fikri içtima hükümleri uygulanmalı, en ağır olan suçtan dolayısıyla imar kirliliğine neden olma suçundan cezalandırılmalıdır. Nitekim Yargıtay verdiği bir kararında da bu görüşü savunmuştur¹¹¹.

¹¹⁰M. Lamih Çelik ve Cüneyd Altıparmak, **84 Soruda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s.30.

¹¹¹"Dava konusu iddianame ile TCK 44. maddesi uyarınca TCK 184. maddesinde düzenlenen imar kanununa aykırılık suçundan Beykoz 2. Asliye Ceza Mahkemesi'ne açılan davada; mahkemece 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu 18/1 maddesine muhalefet suçundan tefrik ve görevsizlik kararı verilerek 2960 sayılı yasaya aykırılık dosyası Beykoz 2. Sulh Ceza Mahkemesi'ne gönderilmiş olup Beykoz 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2009/1242 Esas sayılı dosyasında aynı yere ilişkin olarak TCK 184.

3.SUÇ GENEL TEORİSİ ÇERÇEVESİNDE SUÇUN GENEL YAPISI

Genel anlamda suçun ne olduğunun unsurlara ayrılarak incelenmesi bir zorunluluktur. Böyle bir ayırım yapılmasının sebeplerinden birisi modern ceza hukukunun fail değil, fiil ceza hukuku olması oluşturmaktadır. Yani ceza hukuku fiili esas olarak suç genel teorisini bunun üzerine kurar. Gerçekten suçu fail işlemekle birlikte onun sorumluluğunun esasını davranışı oluşturur¹¹². Suçun çıkış noktasını hareket olarak kabul eden bu görüş doğrultusunda çalışmamızın konusunu oluşturan imar kirliliğine neden olma suçunun genel yapısını açıklamaya çalışalım.

TCK 184. madde 765 sayılı TCK'da karşılığı olmayan bir hükümdür¹¹³. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiş olmakla birlikte 184. maddede düzenlenen “imar kirliliğine neden olma” suçu 344. madde hükmü uyarınca Kanunun yayınlandığı 12 Ekim 2004 tarihinde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır¹¹⁴. İmar kirliliğine neden olma suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ikinci kitap üçüncü kısım ikinci bölümde Çevreye Karşı Suçlar başlığı altında şöyle düzenlenmiştir:

(1)Yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişi bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2)Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi, yukarıdaki fıkra hükmüne göre cezalandırılır.

(3)Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4)Üçüncü fıkra hariç bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde ve özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır.

maddesine aykırılık suçundan açılmış ve derdest ayrı bir dava bulunduğu gözetildiğinde, TCK 44. maddesi uyarınca eylemin TCK 184. maddesine muhalefet suçunu oluşturacağını kabulü doğru ise de; Beykoz 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2009/1242 Esas sayılı dosyasının akıbeti araştırılarak, aslının veya onaylı örneğinin denetime elverişli olacak şekilde dosya içerisine alınması ile her iki dava dosyasının TCK 184. maddesine muhalefet suçuna bakmakla görevli mahkemede birleştirilmesi hususu da düşünülerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerekirken eksik incelemeye dayalı olarak yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi...” (Yargıtay 7. CD 2013/22409 E. 2014/13766 K. sayılı ve 23.06.2014 tarihli ilamı)

¹¹²Veli Özer Özbek, Mehmet Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2014, 5.Baskı, s.205-206.

¹¹³Çetin Arslan ve Bahattin Azizağaoğlu, **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Asil Yayın Dağıtım, Ankara,2004, s.763.

¹¹⁴Ceyhan, s.87.

(5)Kişinin ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı ya da yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsata uygun hale getirmesi halinde bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.

(6)İkinci ve üçüncü fıkra hükümleri 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış yapılarla ilgili olarak uygulanmaz.

Kanun koyucu her ne kadar madde başlığı ile suçu imar kirliliğine neden olma şeklinde tek bir suçmuş gibi belirtmişse de madde metni incelendiğinde görüleceği üzere, imar kirliliğine neden olma suçunu tanımlarken birbirinden farklı üç ayrı suça yer vermiştir¹¹⁵. Madde içerisinde üç ayrı suç barındırmaktadır:

- Yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmak (fıkra 1)
- Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmek (fıkra 2)
- Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etmek (fıkra 3)¹¹⁶

Madde de düzenlenen her üç fıkroda da hareket ögeleri farklılık gösteren üç ayrı suç tipi belirlenmiştir. Suç genel teorisi çerçevesinde üç fıkrayı da ayrı suç kabul etmemizin temel sebebi yukarıda açıkladığımız gibi modern ceza hukukunun artık fiil ceza hukuku biçiminde oluşu ve her fıkradaki düzenlemenin farklı fiilleri işaret ediyor oluşudur. Nitekim maddenin gerekçesi¹¹⁷ ve Yargıtay 4. CD 2009/14225 E. 2011/16747 K. ve 28.09.2011 sayılı ilamı¹¹⁸ da bu görüşü destekler niteliktedir.

¹¹⁵Arzu Sağlamdemir, **Ceza Hukukunda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007, s.44.

¹¹⁶Yıldız, s.293.

¹¹⁷İzzet Özgenç, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler)**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005, s.924.

¹¹⁸“5237 sayılı TCY’nin 184. maddesinin 1. fıkrasında; ‘yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapma ve yaptıрма’, aynı maddenin 2. fıkrasında ‘yapı ruhsatiyesi almadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme’. 3. fıkrasında ise ‘yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etme fiilleri suç olarak düzenlenmiş olup...”

4.SUÇLA KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Her bir suçun hukuki niteliği yine bu suçun doğrudan doğruya zarar verdiği veya tehdit ettiği hukuki değerden çıkarılır¹¹⁹. Hukuki değer ya da menfaat ise kanun koyucuyu tipi düzenlemeye iten soyut menfaati ifade eder. Bu nedenle de hareketin konusu ile suçla korunan hukuki değer kavramları özdeş değildir¹²⁰.

İmar kirliliğine neden olma suçu açısından korunan hukuki değere bakıldığında ise Anayasa'nın 56. ve 57. maddeleri önem taşır. 56. maddeye göre "*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.*" 57. maddeye göre ise "*Devlet şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözetten bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler.*" Anayasa 56. maddesi ile genel anlamda çevre hakkını tanımlarken 57. maddesinde ise insanların konut ihtiyacını karşılarken bu çevre hakkını gözetecek şekilde plan yapma yetkisini devlete vermektedir. Gerçekten de devlet, vatandaşların tüm haklarını şimdi ve gelecekte koruma altına almakla nasıl mükellefse, imar yönünden de gerekli şartları isteme ve bunlara dair plan yaparak, vatandaşların çevresel faktörlere uygun, korunaklı ve insan onuruna yakışır biçimde yaşamasını sağlamakla ve bunu geleceğe taşımakla da mükelleftir¹²¹.

Bunun yanında 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 1. maddesinde¹²² bu kanunun amaçları arasında çevreyi korumak da sayılmıştır.

Tüm bu düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinde düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçuyla korunan hukuki değer çevre olduğu ve imar konusundaki hukuki düzenlemelere uyulmasının sağlanması için suç olarak benimsendiği söylenebilir¹²³. Madde içerisinde yer alan

¹¹⁹Yunus Fidan, **İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m.184)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, s.50.

¹²⁰Özbek ve diğerleri, s.222.

¹²¹Çelik ve Altıparmak, s.37.

¹²²Türk Ceza Kanunu 1. maddeye göre; "Ceza Kanununun amacı kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir. Kanunda bu amacın gerçekleştirilmesi için ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiştir."

¹²³Necati Meran, **"İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu Üzerinde Bir İnceleme"**, Terazi Aylık Hukuk Dergisi, Yıl:4, Sayı:29, (İmar Kirliliğine Neden Olma), s.170.

her üç suç tipi içinde korunan hukuki değer imar düzeni bağlamında Anayasa m.56’da bildirilen sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkı, çevre hakkıdır¹²⁴.

5.TCK m.184’TE YER ALAN SUÇ TİPLERİ

A. Yapı Ruhsatiyesi Alınmadan veya Ruhsata Aykırı Olarak Bina Yapma ya da Yaptırma Suçu (TCK m.184/1)

a. Suçun Unsurları

a.1.Tipe Uygunluk

a.1.1. Maddi (Objektif) Unsurlar

a.1.1.1. Fail

Ceza kanunlarında kanuni tarifteki suç oluşturan fiili işleyen kimse suçun failidir ve kural olarak ceza kanunlarında tarif edilen suçlar, herkes tarafından işlenebilen yani failin sıfatının bir önem taşımadığı veya bir özellik göstermediği suçlardır¹²⁵. Ancak bazı suçlar ancak belli kişiler tarafından işlenebilir ki, bunlara özgü suçlar denir¹²⁶.

Türk Ceza Kanunu’nun 184/1. maddesindeki suçun faili yapı ruhsatı almadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan ya da yaptıran kişidir. Bu açıdan bu suçun faili özellik göstermez. Herkes tarafından işlenebilen bir suçtur.

Kanunun lafzında ruhsatsız veya ruhsata aykırı binayı yapan ya da yaptıran kişiden bahsetmesi nedeniyle yalnızca arsa sahibi değil binayı yapan yüklenici, bunun yapımında çalışan usta, kalfa ve hatta işçiler dahi bu suçtan dolayı sorumlu tutulabilir¹²⁷. Ancak usta, kalfa veya işçilerin inşasında çalıştıkları yapının ruhsatsız

¹²⁵Halil Kalabalık, **İmar Hukuku**, Seçkin Yayınları, Cilt:2, Ankara, 2010, (İmar Hukuku), s.1877.

¹²⁶Özbek ve diğerleri, s.221.

¹²⁷“Arsa sahibi ile müteahhit arasında kat karşılığı inşaat yapım sözleşmesinin bulunması ve 5237 sayılı TCK’nın 184/1. maddesinde yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina ‘yapan’ veya ‘yaptıran’ kişinin cezalandırılacağı belirtilmesi karşısında; delillerin değerlendirilmesinde

olduğunu bilmeleri mümkün olmadığından hata hükümlerine göre değerlendirme yapılmalıdır¹²⁸. Zira bu suçun manevi unsuru sadece kast olduğundan binanın ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olduğunu bilmeyen kişilerin bu suçun faili olmalarına da imkân yoktur¹²⁹. Nitekim Yargıtay’da verdiği bir kararında¹³⁰;

Sanık M.Y.’nin diğer sanık Ş.Ç.’ye ait tek katlı inşaatı ücretli çalışan inşaat ustası olduğuna yönelik savunması karşısında; inşaatın ruhsatsız ve imar planına aykırı olduğunu bilerek hareket ettiğine dair, kanıtların nelerden ibaret olduğu, yönteminde tartışılıp ortaya konulmadan, yetersiz gerekçe ile hükümlülük kararı verilmesi...

diyerek bu görüşü savunmuştur. Bununla birlikte binanın inşasında çalışan usta veya kalfa aynı zamanda inşaatın yapımından tek başlarına sorumlu iseler bu takdirde m.184/1’de yer alan suçun faili olabileceklerdir¹³¹.

Madde gerekçesinde “Ayrıca bu tür inşaa faaliyetlerine kontrol ve denetim hizmeti veren teknik kişiler de bu suçtan dolayı fail sıfatıyla cezalandırılacaklardır.” denilmek suretiyle kontrol ve denetim hizmeti veren kişiler de bu suçun faili olarak sayılmıştır. Ancak, madde metninde bu husustan hiç bahsedilmemiş, böylece gerekçe ile kanun metni arasında bir uyumsuzluk oluşmuştur. Sadece maddenin gerekçesinde yer aldığı için bu kişilerin fail olarak sorumluluğuna gidilmesi suçta ve cezada kanunilik ilkesine aykırı olacaktır¹³².

Meran’a göre denetleme ve kontrolle görevli kişilerin ruhsatsız binayı yapan veya yaptıran sıfatlarının bulunmadığı gözetildiğinde, bu kişilerin eylemlerinin TCK’nın 39/2-c maddesinde öngörülen “suçun işlenmesinden önce veya işlenmesi sırasında yardımda bulunarak icrasını kolaylaştırmak” suretiyle suça yardım eden olarak katılma ya da denetim ve kontrol görevini ihmal suretiyle görevi kötüye kullanma suçuna uygun olduğu söylenebilecektir¹³³.

yanılığa düşülerek arsa sahibi sanık S.K. hakkında yasal olmayan gerekçeyle beraat karar verilmesi...” (Yargıtay 4.CD 2012/1537 E. 2012/18064 K. sayılı ve 19.09.2012 tarihli kararı)

¹²⁸Mine Arısoy; “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu”, **Terazi Aylık Hukuk Dergisi**, Yıl: 2, Sayı:13, s.91.

¹²⁹Halil Kalabalık, **İmar Hukuku Dersleri**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013, s.646.

¹³⁰Yargıtay 4. CD 13.02.2012 tarih 2010/27045 E. ve 2012/2535 K. sayılı ilamı

¹³¹Sağlamdemir, s.52.

¹³²Ceyhan, s.91; Yıldız, s.294.

¹³³Meran, s.2-3.

Kanaatimizce; denetim ve kontrolle görevli kişilerin bu durumda cezai sorumluluğu 4708 sayılı Kanunun 9. maddesi yollamasıyla Türk Ceza Kanunu’nun görevi kötüye kullanma suçuna ilişkin maddeleri yönünden olacaktır¹³⁴. Zira 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun’un 9/1. maddesinde

Bu kanun hükümlerinin uygulanması sırasında görevini ihmal eden veya kötüye kullanan yapı denetim kuruluşunun ortakları, yöneticileri, mimar ve mühendisleri, yapı müteahhidi, proje müellifi ile laboratuvar görevlileri 765 sayılı Türk Ceza Kanun’un 3’üncü bab 4’üncü faslındaki görevi ihmal ve görevi kötüye kullanma ile ilgili hükümlere göre cezalandırılır.

denilmek suretiyle bu konuda özel bir kanunla açık bir atıfta bulunulmuştur. Bu nedenle ruhsata aykırı binalar nedeniyle kontrol ve denetim hizmeti verenlerin hem görevi kötüye kullanma hem de imar kirliliğine neden olma suçundan ayrıca cezalandırılmaları, aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama ilkesine de aykırı olacaktır¹³⁵.

Kanun sadece kaçak binayı yapma veya yaptıрма fiilini suç olarak tanımlamıştır. Kaçak binayı kullanma suç olarak düzenlenmemiştir. Kaçak binayı yapan başka birine devretmişse veya kaçak binada kiracı oturuyorsa, cezaların şahsiliği ilkesi gereği ceza, binayı devir alan ya da kiracıya değil, sadece binayı yapana verilmelidir¹³⁶.

Madde metninde tüzel kişiler için güvenlik tedbirlerine hükmedileceği ayrıca ve açıkça bildirilmediğinden yapı ruhsatı almadan veya ruhsata aykırı olarak inşaat yapan veya yaptıran tüzel kişilere güvenlik tedbiri uygulanamayacaktır. Ancak tüzel kişinin nam ve hesabına hareket edenler tek başlarına veya iştirak halinde fail olabileceklerdir¹³⁷

¹³⁴Aynı yönde, İ. Hasan Duman; “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu”, <http://www.muglabarosu.org.tr/?Bolum=Page&Page=1426ce89281b43b58ef02e3ae88c7b13>, (Erişim Tarihi: 26.11.2014)

¹³⁵Nezih Sütçü, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunun Tahlili”, **Legal Hukuk Dergisi**, Yıl:3, Sayı:27, s.985.

¹³⁶Yargıtay 4. Ceza Dairesi, **Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Meslek İçi Eğitim Notları**, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2013, s.214; Meran, s.2; S.Yılmaz, s.176.

¹³⁷Halil Kalabalık, **İmar Hukuku**, s.1878; S.Yılmaz, s.176.

a.1.1.2. Mağdur

Genel olarak suçun mağduru suçla korunmak istenen hukuki yararın sahibi olan gerçek kişilerdir¹³⁸. Türk Ceza Kanunu 184. maddede düzenlenen suçlarda ise çevreye karşı işlenen diğer suçlarda olduğu gibi muayyen bir kişi olarak mağdur söz konusu değildir. Esasen çevreye karşı suçların işlenmesiyle toplumu oluşturan ve barış esasına dayalı bir hukuk toplumunda yaşama hakkına sahip olan herkes, mağdur edilmektedir. Dolayısıyla imar kirliliğine neden olma suçlarında da sağlıklı, düzenli ve estetik bir çevrede yaşama hakkına sahip toplumdaki tüm bireyler mağdur konumundadır¹³⁹.

Mağdur olacak kişiler ancak gerçek kişilerdir. Tüzel kişiler ise ancak suçtan zarar gören olabileceklerdir¹⁴⁰. Bu suç tipinde mağdur sıfatını da içine alan bir kavram olan suçtan zarar gören ise çevre hakkı ihlal edilen devlet ve diğer tüzel kişilerdir¹⁴¹.

Mağdurun kim olduğu açılan davada 5271 sayılı CMK'nın 234/b-2 ve 238 maddeleri kapsamında davaya müdahil olarak katılma hakkı yönünden de önem arz etmektedir. Ruhsat vermeye kanunen yetkili belediye veya valilik suçtan zarar gören olarak kamu davasına katılma hakkına sahiptir¹⁴². Nitekim Yargıtay 4. CD 06.07.2011 tarihli 2011/13985 E. 2011/12322 K. numaralı ilamıyla da bu durumu şöyle açıklamıştır.

Sanığa yüklenen imar kirliliğine neden olmak suçundan zarar görmesi nedeniyle davaya katılma ve duruşmadan haberdar edilme hakkı bulunan ancak duruşmaya çağrılmayan Menderes Belediyesi'ne, temyiz iradesinin belirlenmesi bakımından, gerekçeli kararın tebliğ olunması gerektiği...

Yüksek Mahkeme'nin bu doğrultuda verilmiş başka kararları da bulunmaktadır¹⁴³.

¹³⁸Özbek ve diğerleri, s.222.

¹³⁹Ceyhan, s.92.

¹⁴⁰Fidan, s.67.

¹⁴¹Kalabalık, s.647.

¹⁴²Yargıtay 4. Ceza Dairesi, **Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Meslek İçi Eğitim Notları**, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2013, s.214.

¹⁴³"Vicdani kanının olduğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar belgeler ve gerekçe içeriğine göre 29.05.2006 havale tarihli dilekçesiyle bulunduğu kamu davasına katılma talebi hakkında olumlu veya olumsuz bir karar verilmeyen şikâyetçi belediye vekilinin CMK'nın 260/1. maddesine göre, sanık

Ayrıca ruhsatsız yapılan inşaat özel kişinin mülkü ise veya inşaat özel mülke taşınmış ise bu durumda bu kişilerin de suçtan zarar gören olarak kamu davasına katılma hakkı bulunmaktadır¹⁴⁴.

a.1.1.3. Suçun Konusu

Her suçun bir konusu vardır ve konusuz suç olmaz. Çoğu zaman hukuki değer ile karıştırılan suçun hukuki konusu, o suçun tanımında belirtilen ve saldırıya uğrayan, hırsızlık suçunda olduğu gibi bir nesne (taşınabilir bir malı), kasten yaralama suçunda olduğu gibi yaralanan kişinin vücudu, hakaret suçunda olduğu gibi saldırıya uğrayan kişilik hakları olabilir. Buna göre bir insanın veya eşyanın fiziki, maddi yapısı, bünyesi suçun konusudur¹⁴⁵.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinde düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçunun maddi konusu ise yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak yapılan ya da yaptırılan “*bina*”dır¹⁴⁶.

Suçun kanuni tanımında suçun konusu olarak belirtilen şey binadır. Kanun koyucu bina kelimesini kullanmayı tercih etmiş, yapı kelimesini kullanmamıştır. Bu konuda kanuni tanımda yapı tabirinin kullanılması gerektiğini ve bunun bir eksiklik olduğunu düşünen yazarlar mevcuttur¹⁴⁷.

Ceza kanunumuzda yapının ya da binanın tanımı yapılmış değildir. Ancak yapı kavramı da bina kavramı da birtakım suçların oluşumunda maddi unsur olarak kullanılmıştır. Örneğin; 153. maddede yer alan İbadethane ve Mezarlıklara Zarar Verme Suçunda yapı kavramına yer verilmiştir. Bina kavramı da ceza kanunumuzda kullanılmaktadır. Örneğin; 142. maddenin 2. fıkrasının h bendinde hırsızlık suçunun nitelikli hallerinde bina kavramına yer verilmiştir. Ceza kanunumuz her ne kadar bu kavramlara yer vermiş olsa da bu kavramların ne anlama geldiğini açıklama ihtiyacı duymamış olması bize göre de yerinde bir yaklaşımdır. Çünkü bu kavramların ne olduğunun açıklanması ceza kanununun değil imar kanununun kapsamında yer

hakkında kurulan hükmü temyiz hakkı bulunduğu belirlenerek yapılan incelemede başkaca nedenler yerinde görülmemiştir.” (Yargıtay 4. CD 16.11.2009 tarih 2008/4753 E. 2009/18730 K. sayılı ilamı)

¹⁴⁴Yargıtay 4. Ceza Dairesi, **Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Meslek İçi Eğitim Notları**, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2013, s.215.

¹⁴⁵Halil Kalabalık; **İmar Hukuku**, s.1880.

¹⁴⁶Meran, s.6.

¹⁴⁷Sütçü, s.981.

alması gerekir. Nitekim de imar kanunumuzun tanımlar başlığı altında açıklanmıştır¹⁴⁸.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 5. maddesine göre;

Yapı; karada ve suda, daimi veya muvakkat, resmi ve hususi yeraltı ve yerüstü inşaatı ile bunların ilave, değişiklik ve tamirlerini içine alan sabit ve müteharrik tesislerdir.

Bina ise; kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme veya dinlenmelerine veya ibadet etmelerine, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılardır.

Türk Ceza Kanunun m. 184 uygulamasına göre tarifli yapı tipi; binadır. Bina bir yapıdır, ancak her yapı bir bina değildir¹⁴⁹. Dolayısıyla her kaçak yapı m.184'te öngörülen suçun oluşumuna meydan vermez¹⁵⁰. Örneğin, bahçe duvarı, havuz, su kuyusu, su kanalı, beton veya ahşap direk gibi sabit tesisler yapı olmasına rağmen bina değildir¹⁵¹.

Binanın yapıdan ayrılmasını sağlayan başlıca özellikleri, tek başına kullanılabilme, üzerinin kapalı olması, içine girilebilme ve insanların ihtiyaçlarına yönelik kullanılmasıdır. Tek başına kullanılabilmeden anlaşılması gereken, bu tesislerin bir başka yapının eklentisi olmaması demektir. Üzerinin kapalı olması ve içine girilebilme de binanın temel özelliklerindendir. Bu özellikler insanların ihtiyaçlarının karşılanmasında ön koşuldur. Zira kanuni tanımda bahsedilen insan ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için bu özelliklerin bulunması zorunluluktur. Son olarak ise insan ihtiyaçlarına yönelik olarak kullanılması gerekir. Bu ihtiyaçlar kanuni tanımda sayılmışlardır¹⁵².

¹⁴⁸Fidan, s.28.

¹⁴⁹Çelik ve Altıparmak, s. 38.

¹⁵⁰“5237 sayılı TCK'nın 184/1. maddesinde yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişinin eyleminin suç sayılması, 3194 sayılı yasanın 5. maddesinde ise ‘Bina; kendi başına kullanılabilen, üstü örtülü ve insanların içine rahatça girebilecekleri ve insanların oturma, çalışma, eğlenme ve dinlenmelerine veya ibadet etmelerine yarayan, hayvanların ve eşyaların korunmasına yarayan yapılardır.’ şeklinde düzenlenmesi karşısında, suça konu 38 metre uzunluğundaki yığma tuğla duvarın, TCK'nın 184/1. maddesinde öngörülen ruhsatsız veya ruhsata aykırı bina yapmak suretiyle imar kirliliğine neden olma suçunu oluşturmadığı, eylemin 3194 sayılı yasanın 32 ve 42. maddeleri kapsamında, idari yaptırıma tabi olduğu gözetilmeden...” (Yargıtay 4. CD 05.03.2012 tarih 2010/1854 E. 2012/4870 K. sayılı ilamı)

¹⁵¹Meran, s. 7.

¹⁵²Nusret İlker Çolak, **İmar Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, (İmar Hukuku),ss. 336-338.

Kaçak binalar hakkında Türk Ceza Kanunu m. 184. uygulanacakken bina vasfı taşımayan kaçak yapılar hakkında ise 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 32. ve 42. maddelerinde yer verilen yıkım ve idari para cezaları¹⁵³ gündeme gelecektir¹⁵⁴.

a.1.1.4.Eylem

aa. Hareket

Hareket kavramını ifade için fiil, davranış gibi terimler de kullanılmaktadır. Hareket insanın dış dünyada beliren iradi davranışı olarak tanımlanır. Ceza hukukunda hareketin iki değişik görünüş şekli bulunur: Yapmak veya yapmamak. İlkinde icrai, ikincisinde ise ihmali bir hareket söz konusudur¹⁵⁵. Bunun yanı sıra kanun koyucu bazen suç tanımında belirtilen fiillerin hepsinin işlenmesini suçun oluşumu açısından şart koşmuşken bazı durumlarda da suç tanımında belirtilen fiillerden birinin işlenmesini suçun oluşması açısından yeterli görmüştür. Bu tür suçlarda suç tanımında belirtilen hareketlerden birinin işlenmesiyle suç oluşmuş sayılır. Bu tarz suç tiplerine seçimlik hareketli suçlar denir¹⁵⁶.

Türk Ceza Kanunun 184. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenen suçun hareket unsuru ise yapı ruhsatıyesini alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmaktır¹⁵⁷. Buradan hareketle bu suçun icrai suçlardan olduğu söylenebilir. Ayrıca sayı bakımından yapmak veya yaptırmak şeklinde birden fazla hareketten sadece bir tanesinin yapılması yeterli olduğu için ise seçimlik hareketli bir suçtur¹⁵⁸.

Suçun kanuni tanımında zikredilen yapı ruhsatıyesi kavramını öncelikle açıklamakta fayda vardır. Yapı hakkı evrensel bir haktır. Bu bakımdan mülkiyet

¹⁵³“Bilirkişi raporunda suça konu büfenin zemin üzerine temelsiz olarak yerleştirildiği ve bu nedenle sabit yapı sayılmadığının belirtilmesi karşısında, temelsiz yapılar ‘bina’ niteliğinde olmadığından atılı suçun oluşmayacağı ve eylemin İmar Kanunu kapsamında idari yaptırım gerektirebileceği gözetilmeden hüküm kurulması...” (Yargıtay 4. CD 27/03/2013 tarih 2013/ 11068 E. 2013/8822 K. sayılı ilamı)

¹⁵⁴Yargıtay 4. Ceza Dairesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Meslek İçi Eğitim Notları, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2013, s.216.

¹⁵⁵Özbek ve diğerleri, s.222.

¹⁵⁶Fidan, s.52.

¹⁵⁷Samî Gören, **En Son Değişiklikleriyle Açıklamalı- İctihatlı 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu**, Yetkin Yayınları, Ankara 2012, s.1076; DONAY, Süheyl; Türk Ceza Kanunu Şerhi, Beta Yayınları, İstanbul, 2007, s.272.

¹⁵⁸Kalabalık, s.647.

hakkı gibi eski ve yaygın bir haktır. Yapı hakkı her zaman ve her yerde mevcut olmuş, varlığını öteden beri devam ettirmiştir. Ancak yapı hakkının kullanılması serbest olmamıştır. Tarih boyunca değişik şekilde ve farklı kanunlar ile bir disiplin altına alınmaya çalışılmıştır. Halen yürürlükte olan 3194 sayılı İmar Kanunu başta olmak üzere çeşitli kanunlarda yapı hakkının kullanılmasıyla ilgili olarak sınırlamalar mevcuttur¹⁵⁹. İşte günümüz hukuk düzeninde bu hakkı sınırlama aracı ise yapı ruhsatıdır.

Sözlükte izin, kolaylık, genişlik anlamına gelen ruhsat, imar mevzuatı açısından yapılması kanunen izin almaya bağlı tutulan bir yapının yapılabilmesi için yetkili idareden izin verilmiş bulunduğunu gösteren belgedir¹⁶⁰. Dolayısıyla yeni bir yapı yapılmasına veya mevcut bir yapının esaslı onarım ve tadilatı ve ilavesine, yetkili makamlarca izin verilmesidir¹⁶¹.

Teknik tanımıyla ise yapı ruhsatiyesi belediyelerin, yeni yapı inşası, eski yapılara kat eklenmesi, bahçe duvarı ve benzeri yapılara başlanması için düzenleyerek aslını yapı sahibine verdikleri, birinci örneği belediyede; ikinci örneği maliye bakanlığında son örneği ise Devlet İstatistik Enstitüsü'ne gönderilen belgedir¹⁶². Yapı ruhsatının verilmesiyle birlikte, başvuru dilekçesine eklenen mimari proje, statik proje, elektrik ve tesisat projeleri, resim ve hesapları, röperli veya yoksa ebatlı kroki gibi belgeler yapı ruhsatı ekleri haline dönüşmektedir¹⁶³.

Anayasa Mahkemesi ise verdiği bir kararında yapı ruhsatını şöyle tanımlamıştır: *“Kim tarafından hangi ada ve parselde ne tür bir inşaat yapılmasına izin verildiğini ve bu maksatla ödenmesi gereken harç ve vergilerin de yatırılmış bulunduğunu gösteren belgedir”*¹⁶⁴.

Bütün ruhsat işlemlerinde olduğu gibi yapı ruhsatının verilmesi, idari bir işlem olup birel – koşul (şart) işlem statüsündedir¹⁶⁵. Zira izin işlemi, imar sınırları içindeki bir yapıyı ya da yapılmış bir yapı (bina) üzerindeki esaslı değişiklik, ek ve

¹⁵⁹Cafer Ergen ve Veli Böke, **Kaçak Yapı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006, s.120.

¹⁶⁰Cafer Ergen, **İmar Davaları Rehberi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010, (İmar Davaları), s.546.

¹⁶¹Arisoy, s.90.

¹⁶²Taneri, s.136.

¹⁶³Taner Ayanoğlu, “İmar Hukukunda Yapı Ruhsatı ve Yapı Kullanma İznine Aykırılıkların Yaptırımı”, **Uğur Alacakaptan’a Armağan**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Cilt:2, 2008,s.105.

¹⁶⁴11.12.1986 tarih ve 1985/11 E. 1986/29 K. numaralı kararı.

¹⁶⁵Mustafa Yılmaz, **İmar Yaptırımları ve Yargısal Korunma**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002, s.86.

onarımları, imar hukuku kurallarınca önceden düzenlenmiş bulunan objektif kişilik dışı bir hukuki duruma sokar¹⁶⁶.

Yapı ruhsatıyesini vermeye yetkili birimler ise belediye sınırı ve mücavir alanlarda yapılacak yapılar ve bu yapılardaki esaslı tamirat işlemleri için belediyeler, belediye sınırı ve mücavir alanlar dışında bulunan yerlerde 5302 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 7/a maddesi gereğince il özel idareleridir¹⁶⁷.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 21. maddesine göre;

(1)Bu Kanunun kapsamına giren bütün yapılar için 26. maddede belirtilen istisna dışında belediye ve ya valiliklerden yapı ruhsatıyesi alınması mecburidir. (2) Ruhsat alınmış yapılarda herhangi bir değişiklik yapılması da ruhsat alınmasına bağlıdır. Bu durumda bağımsız bölümlerin brüt alanı artmıyorsa ve nitelik değişmiyorsa ruhsat, hiçbir vergi, resim ve harca tabi olmaz.

Görüldüğü üzere İmar Kanunun 21. maddesinde yer alan yapı ruhsatı alınması ile ilgili madde emredici hükümdür. Yani kanunda yer alan istisnalar hariç olmak üzere ruhsatsız veya ruhsata aykırı surette bina yapılması hukuk düzeni ile bağdaşmaz. Ruhsatsız veya ruhsata aykırı surette yapılacak bir bina kaçak yapı olup inşai faaliyetlerin daha yapılmasına başlanmadan bu hükümle denetim altına alınması amaçlanmıştır¹⁶⁸.

Öyleyse İmar Kanunu 21. maddenin istisnaları belirlemekte fayda vardır. Birinci istisnası madde lafzında da belirtildiği üzere yine İmar Kanunu'nun 26. maddesidir¹⁶⁹. Bu madde kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak ve yaptırılacak yapılara ilişkindir. Bir diğer istisna ise yine İmar Kanunu'nun 27. maddesidir. Bu maddeye göre:

¹⁶⁶Ergen, **İmar Davaları**, s.547.

¹⁶⁷Yargıtay 4. Ceza Dairesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Meslek İçi Eğitim Notları, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2013, s.217.

¹⁶⁸Sağlamdemir, s.9-10.

¹⁶⁹İmar Kanunu 26. maddesine göre; “(1)Kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılacak veya yaptırılacak yapılara, imar planlarında o maksada tahsis edilmiş olmak, plan ve mevzuata aykırı olmamak üzere mimari, statik, tesisat ve her türlü fenni mesuliyeti bu kamu kurum ve kuruluşlarınca üstlenilmesi ve mülkiyetin belgelenmesi kaydıyla avan projeye göre ruhsat verilir. (2)Devletin güvenlik ve emniyeti ile Türk Silahlı Kuvvetlerinin hareket ve savunması bakımından gizlilik arz eden yapılara; belediyeden alınan imar durumuna, kat nizamı, cephe hattı, inşaat derinliği ve toplam inşaat metrekaresine uyularak projelerinin kurumlarınca tasdik edildiği, statik ve tesisat sorumluluğunun kurumlarına ait olduğunun ilgili belediyesine veya valiliklere yazı ile bildirdiği takdirde, 22 nci maddede sayılan belgeler aranmadan yapı ruhsatı verilir.”

Belediye ve mücavir alanlar dışında köylerin köy yerleşik alanlarında, civarında ve mezralarda yapılacak konut, entegre tesis niteliğinde olmayan ve imar planı gerektirmeyen tarım ve hayvancılık amaçlı yapılar ile köyde oturanların ihtiyaçlarını karşılayacak bakkal, manav, berber, köy fırını, köy kahvesi, köy lokantası, tanıtım ve teşhir büfeleri ve köy halkı tarafından kurulan ve işletilen kooperatiflerin işletme binası gibi yapılar için yapı ruhsatı aranmaz. Ancak etüt ve projelerinin valilikçe incelenmesi, muhtarlıktan yazılı izin alınması ve bu yapıların yöresel doku ve mimari özelliklere, fen, sanat ve sağlık kurallarına uygun olması zorunludur.

Bu madde kapsamındaki bir yapı için her ne kadar ruhsat alınması gerekmekte ise de yapılacak yapı için muhtarlıktan izin alınmalı ve yapının fen ve sağlık kurallarına uygun olması gerekir. Bu şartlara uygun olmayan yapı imar mevzuatına aykırı bir yapıdır¹⁷⁰.

İlk iki istisna yeni yapılacak binalar açısından geçerli iken son istisna yapı ruhsatı ile yapılmış ancak daha sonra tamirat yapılacak binalara ilişkindir. İmar Kanunun 21/2. maddesinde de belirtildiği üzere ruhsat alınmış binalarda da herhangi bir değişiklik yapılması da ruhsat alınmasına bağlıdır. Ancak bunun istisnası İmar Kanunu 21/3. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre;

Ancak; derz, iç ve dış siva, boya, badana, oluk, dere, doğrama, döşeme ve tavan kaplamaları, elektrik ve sıhhi tesisat tamirleri ile çatı onarımı ve kiremit aktarılması ve yönetmeliğe uygun olarak mahallin hususiyetine göre belediyelerce hazırlanacak imar yönetmeliklerinde belirtilecek taşıyıcı unsuru etkilemeyen diğer tadilatlar ve tamiratlar ruhsata tabi değildir.

Kanun koyucu bu madde ile brüt alanı artırmayan ve taşıyıcı unsuru etkilemeyen tadilatları ruhsat alma zorunluluğu dışında tutmuştur.

Sayılan bu üç istisnai durumda ruhsat alma zorunluluğu yoktur. Dolayısıyla ruhsat alınmadan bu istisnai durumların gerçekleştirilmesi halinde de çalışmamızın konusun oluşturan imar kirliliğine neden olma suçu oluşmayacaktır. Zira bu suçun hareket unsuru yapı ruhsatıyesisi alınmadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapmak ya da yaptırmaktır. Dolayısıyla yapı ruhsatının alınmasının gerekmediği bu durumlarda suçun kanuni tanımında belirtilen hukuka aykırılık unsuru oluşmayacaktır¹⁷¹.

¹⁷⁰Fidan, s.36.

¹⁷¹ “ ... 05.10. 2008 tarihli bilirkişi raporunda, 23.06.2007 tarihli İstanbul İmar Yönetmeliğine göre açık çıkmaların kapalı olarak yapılabilmesinin mümkün olduğunun belirtilmiş olması karşısında, sanığın eyleminin 3194 sayılı yasanın 21/3 maddesi gereği ruhsat gerektirmeyen imalatlardan olup

Yukarıda açıklandığı üzere İmar Kanunu 21/3. maddesi kapsamında kalan basit tadilat hallerinde ruhsat alma zorunluluğu yoktur. Ancak yapılan tamir ve tadilatlar esaslı nitelikte ise, bu halde ruhsat alınması zorunludur. Yapılardaki taşıyıcı unsurları etkileyen veya brüt alanı değiştiren işlemler esaslı tamir ve tadilatlardır. Pencere tabanının indirilmesi, kapıya tahvile edilmesi, pencere veya bina görünümüne etki eden işlemler de esaslı tamir ve tadiller kapsamında bulunmaktadır¹⁷².

Bu kapsamda gömme balkonun alüminyum çerçeve ve cam ile kapatılması¹⁷³ ve aynı bağımsız bölüm içinde bölme duvarlarının kaldırılması¹⁷⁴ Danıştay içtihatlarına göre ruhsata tabi değildir¹⁷⁵. Zira Danıştay bu tadilatların yapının taşıyıcı unsurlarını etkilediğini ve brüt alanı değiştirdiğini düşünmemektedir.

Ruhsatlı binalarda daha sonradan yapılacak esaslı tadilatlarda imar hukuku açısından ruhsat alma zorunluluğu olmasına karşın, ruhsat alınmadan esaslı değişiklik yapılması halinde Türk Ceza Kanunu m.184/1 anlamında ve suçta ve cezada kanunilik prensibi gereğince suçun oluşmayacağı kanaatindeyiz. Zira maddenin lafzında yapı ruhsatı alınmadan ya da ruhsata aykırı olarak yapılan binadan bahsedilmekte ancak ruhsatlı binada daha sonradan yapılacak tamir ve tadilatlardan bahsedilmemektedir.

Sağlamdemir'e göre, suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereğince madde lafzının, başka sorunlara uygulanacak şekilde; adeta kıyasa yol açabilecek şekilde geniş yorumlanmaması gerektiği göz önünde tutulduğunda, bu halde suç oluşmayacağı kabul edilmelidir. Kanun koyucu burada bir boşluk yaratmıştır. İmar hukukuna göre esaslı bir tadilat olarak kabul edilen hallerde ruhsat alınması zorunlu tutulmuştur. Bu halde yapılan esaslı değişiklik için ruhsat alınması da açıkça Türk Ceza Kanunu 184. maddesi ile korunmaya çalışılan hukuki değeri ihlal edecektir. Ancak kanun koyucu ruhsatsız olarak yapılan değişiklikleri bu suç kapsamında kabul etmemiştir¹⁷⁶.

olmadığının araştırılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiğinin gözetilmemesi..." (Yargıtay 4. CD 28.09.2011 tarih 2011/6288 E. 2011/16748 K. sayılı ilamı)

¹⁷²S.Yılmaz, s.179-180.

¹⁷³D.İ.D.D.G.K. 15.03.2007 tarih ve 2004/2182 E. 2007/353 K. sayılı ilamı.

¹⁷⁴D. 6.D. 23.11.2005 tarih ve 2004/124 E. 2005/5760 K. sayılı ilamı.

¹⁷⁵Cafer Ergen, **Danıştay İçtihatlarıyla İmar Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2012, (Danıştay İçtihatları), s.123-124.

¹⁷⁶Sağlamdemir, s.57.

Bize göre de, kanun koyucu madde lafzına ruhsatlı binalarda yapılacak esaslı değişikliklerde ruhsat alınması zorunluluğuna ilişkin bir ibare eklemeyerek hukuki bir boşluğa sebep olmuştur. Kanun yazma tekniği açısından ise bir eksiklik olarak kabul edilmelidir.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 21/3. maddesinde belirtilen ve basit tadilat kapsamında kalan eylemler yalnızca tamirat ve tadilat şeklinde değil de, ruhsatsız bina yapmanın devamı niteliğinde gerçekleşmesi durumunda ise, Yargıtay suçun oluştuğunu kabul etmektedir¹⁷⁷. Yüksek Mahkeme verdiği bir kararında durumu şöyle açıklamıştır.

*Sanığın, tamamı ruhsatsız olan binanın çatısını yaptıkları sırada tutanak tutulduğunu savunması karşısında; çelik profilden oluşan çatının kaplama malzeme ile kapatılması şeklinde gerçekleşen eylemde, yapılan imalatların mevcut bir binanın tadilat ve tamirata niteliğinde mi, yoksa bina yapma veya tamamlamaya yönelik esaslı bir yapım faaliyeti mi ve bu işlerin yapılmasının ruhsata tabi olup olmadığı hususları tartışılarak sonucuna göre sanığın hukuksal durumunun belirlenmesi gerekirken, sanık savunması ile çelişen bilirkişi raporuna dayanılarak eksik kovuşturma ve yetersiz gerekçeyle beraat kararı verilmesi...*¹⁷⁸

Günlük hayatta sıkça rastlanan bazı özel durumlardan da bahsetmekte fayda görüyoruz. Gömme balkonların cam ya da başka bir madde ile kapatılması eyleminin ruhsata tabi olmadığı yukarıda verilen bir Danıştay kararı ile açıklanmıştı. Dolayısıyla bu durumda suçun hukuka aykırılık unsuru oluşmayacağından TCK m.184/1 anlamında cezalandırılma söz konusu olamayacaktır. Nitekim Yargıtay da bu görüştedir¹⁷⁹. Ancak yine günlük hayatta sıkça karşılaşılan kat çıkma eylemi eğer ruhsata aykırı olarak gerçekleştirilmişse suç oluşacaktır. Zira ruhsat alınırken binanın kaç kattan, odadan oluşacağı gibi ayrıntılar belirtilmektedir. Ruhsatta belirtilen kat sayısından fazla kat inşa edilmesi halinde suçun oluşması kaçınılmazdır. Yine aynı doğrultuda taşkın yapı halinde de suçun oluşacağını kabul etmek gerekir. Taşkın

¹⁷⁷Yargıtay 4. Ceza Dairesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Meslek İçi Eğitim Notları, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara 2013, s.225.

¹⁷⁸Yargıtay 4. CD 07.06.2011 tarih ve 2009/10308 E. 2011/7884 K. sayılı ilamı.

¹⁷⁹“... 5237 sayılı TCK'nın 184/1. maddesinde yapı ruhsatıyesı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapan veya yaptıran kişinin eyleminin suç sayılması karşısında bina balkonunun alüminyum doğrama ve cam ile kapatılmasının anılan madde de öngörülen ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak suretiyle imar kirliliğine neden olma suçunu oluşturmayaacağı gözetilmeden sanığın beraati yerine; imara aykırılığın giderildiğinden söz edilerek TCK'nın 184/5. madde ve fıkrası uyarınca davanın düşmesine karar verilmesi...” (Yargıtay 4. CD 01.06.2011 tarih ve 2009/3046 E. 2011/7468 K. sayılı ilamı).

yapı, komşu parsel veya imar planlarında yol, yeşil alan, otopark gibi kamu hizmet ve tesisleri için ayrılmış alanlara tecavüz eden, kesin inşaat yasağı olan yerlere inşa edilen yapılardır¹⁸⁰. Yapı ruhsatı alınırken belediyece binanın yapılacağı yer kontrol edilip tam olarak ada ve parseli belirlenir. Artık bundan sonra farklı bir parsel binanın taşınması durumunda ruhsata aykırılık durumu oluşacak böylece TCK 184/1 anlamında suç da oluşacaktır.

bb. Netice

Hareket insan vücudu tarafından gerçekleştirilen maddi iş iken, bu hareketin dış dünyada meydana getirdiği değişikliğe de netice denir¹⁸¹. Türk Ceza Kanunu 184/1. maddede düzenlenen yapı ruhsatı almadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapma suçunun oluşması için suçun kanuni tarifinde yer alan fiilin işlenmesi ile suçun konusu bakımından bir tehlikenin ortaya çıkacağı kabul edilmekte ve bu nedenle de somut bir tehlikenin meydana gelip gelmediğinin araştırması yapılmamaktadır. Bu nedenle de bu suç soyut tehlike suçlarındandır. Aynı zamanda fiilin icrası ile ihlal gerçekleşmekte ve suç tamamlanmaktadır. Kanuni tanımda maddi bir netice aranmadığından sırf hareket suçu, diğer bir deyimle de şekli suçtur¹⁸².

Türk Ceza Kanunu 184/1 'de düzenlenen suç açısından suçun tamamlanma anı önem taşır. Bir görüşe göre, yapı ruhsatı alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapmak veya yaptırmak suçu binanın bitirilmesi ile tamamlanır. Bina tamamlanmadan failin elinde olmayan sebeplerle durdurulursa bu halde teşebbüsten söz edilir¹⁸³. Bir diğer görüşe göre ise, suç fiilen inşaata başlandığı anda tamamlanır, suçun oluşması için yapının tamamlanması gerekmez¹⁸⁴. İkinci görüşü destekleyen bir başka görüşe göre ise, ceza hukuku açısından, kanunda sözü edilen bina yapma ve yaptırmaya kavramına sıkı sıkıya bağlı kalınarak suçun oluşumu için binanın bitirilmiş olmasını aramak yerinde olmayacaktır. Suçun oluşumu için binanın tamamlanmış

¹⁸⁰M.Yılmaz, s.89.

¹⁸¹Özbek ve diğerleri, s.237.

¹⁸²Fidan, s.53.

¹⁸³Meran, s.26-27.

¹⁸⁴İsmail Malkoç, **Açıklamalı İctihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu** (Madde 150-241), Ankara, 2013, s.2991.

bulunması koşul değildir. Madde gerekçesinin giriş cümlesinde “*imar mevzuatında belirlenen usul ve koşullara aykırı olarak inşa faaliyetinde bulunmak suç olarak tanımlanmıştır.*” açıklamasına yer verilmiş olup bina yapılmasına yönelik inşa faaliyetine başlanmakla suç oluşur¹⁸⁵. Yargıtay da verdiği kararlarında ikinci görüşü benimsemiş ve suçun oluşması için binanın tamamlanması şartını aramamıştır¹⁸⁶.

Kanaatimizce de, suçun oluşabilmesi için binanın tamamlanmasına gerek yoktur. Binanın inşa faaliyetlerine başlanmasıyla suç oluşur. Zira suçun kanunda düzenlenme amacı imar düzenini sağlamaktır. Fail, ruhsata aykırı olarak bina yapmaya ya da yaptırmaya başladığında doğrudan imar düzenini bozmaktadır. Ayrıca ve daha önemlisi yukarıda da açıklandığı üzere bu suç soyut tehlike ve sırf hareket suçudur. Suçun nihayetinde herhangi bir tehlikenin meydana gelmesi aranmadığı gibi herhangi bir neticenin oluşması da aranmaz. Dolayısıyla fail icra hareketi olan inşa faaliyetine başlamakla bu suçu işlemiş ve suç tamamlanmış sayılır. Türk Ceza Kanunu 184/1. maddesinde düzenlenen suç doğası gereği kendi içinde temadi eden bir suçtur. Zira binanın tamamlanabilmesi için belirli bir süre gerekir. Temadi eden suçlarda ise kesinti gerçekleştiği anda suç tamamlanmış kabul edileceğinden ve kesintiden sonra icra hareketlerine devam edilmesi halinde yeni bir suç ortaya çıkacağından çalışmamızın konusunu oluşturan suç açısından da inşa faaliyetlerine başlanmasıyla suç oluşur. Bina tamamlanmadan suç, hukuki kesintiye uğrarsa ve daha sonra da binanın yapımına devam edilirse yeni bir suçun oluştuğunu kabul etmek gerekir.

Maddenin yürürlük tarihi olan 12 Ekim 2004’ten önce başlanılmış olmakla birlikte, bu tarihten sonra da yapımına devam edildiği tespit edilen binalar nedeniyle de suçun oluşması kaçınılmazdır. Zira yürürlük tarihinden önce ruhsatsız inşaata başlayan failin eylemi zaten hukuka aykırı olup idari yaptırım ve yıkım gerektirmekte iken bu tarihten sonra suç haline gelmiştir. Ne var ki, 12 Ekim 2004’ten önce yapılıp bitirilmiş binalar için Türk Ceza Kanunu’nun zaman bakımından uygulanmasına ilişkin 7. maddesi uyarınca bu fıkra göre cezalandırma

¹⁸⁵ Arısoy, s.90.

¹⁸⁶ “... 5237 sayılı TCK’nın 184. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen ruhsatsız ya da ruhsata aykırı bina yapılması suçunda inşaata fiilen başlanmasıyla suç tamamlanmış olup sanığın, ruhsatlı olarak yaptığı zemin ve birinci kattan oluşan binanın üzerine ikinci kat duvarlarını pencerelerin üst seviyesine kadar ruhsat almadan örmekten ibaret eyleminde aynı yasanın teşebbüse ilişkin 35. maddesinin uygulanamayacağının gözetilmemesi...” (Yargıtay 4. CD 15/06/2011 tarih ve 2009/8789 E. 2011/8428 K. sayılı ilamı).

söz konusu edilemez¹⁸⁷. Nitekim Yargıtay da verdiği bir kararında bu görüşü savunmuştur¹⁸⁸.

a.1.2. Manevi Unsur

Bir kimsenin işlediği fiilden dolayı cezai sorumluluğunun bulunabilmesi için hareketi ile kanun tarafından cezalandırılan netice arasında maddi bir nedensellik bağının varlığı yetmemekte, ayrıca faille fiili arasında manevi bir bağın bulunması da gerekmektedir. Söz konusu bu bağın kurulabilmesi failin kusurlu bir hareketinin bulunmasına bağlıdır. Dolayısıyla failin somut olayda iradesinin kusurlu olduğunun ortaya konması gerekir. Kusur, suç teşkil eden bir fiilin, bir kimse tarafından bilerek ve isteyerek (kasten) veya en azından bilerek (taksirle) yapılmasıdır¹⁸⁹. Manevi unsurun iki halinden biri olan kast, öğretide bilmek ve istemek olarak tanımlanır¹⁹⁰. Taksir ise failin kanun, sözleşme, ahlaki kurallar, ortak hayat tecrübeleri ve benzeri nedenler sebebiyle göstermek zorunda olduğu dikkat ve özeni gösterme yükümlülüğünü yerine getirmemesi suretiyle kanuni tarifte belirtilen ve fakat failin istemediği neticenin gerçekleşmesi halidir¹⁹¹. Herhangi bir suçun taksirle işlenebileceğinden söz edilebilmesi için kanunda açıkça bu hususun düzenlenmesi gerekmektedir. Zira kast asıl kusurluluk hali olarak kabul edilmektedir. Türk Ceza Kanunu 184/1. maddede düzenlenen suç bakımından ise açıkça kanunda taksirle işlenebileceği düzenlenmediğinden bu suç ancak kastla işlenebilecektir. Dolayısıyla suçun konusu olan binanın yapımında yer alan fail, inşa faaliyetinin yapı ruhsatı olmadan veya ruhsata aykırı yürütüldüğünü bilmeli ve bu durumu da istemelidir¹⁹².

¹⁸⁷Arisoy, s.91.

¹⁸⁸“... 5237 sayılı TCK’nın 184. maddesinin 12.10.2004 tarihinde yürürlüğe girmiş olması, sanık tarafından ruhsatsız olarak yapılan inşaatta, zemin ve 1. katlar kullanılır halde 2. katın ise kolonları dikili, tuğla duvarlarının kısmen örülü olduğunun 14.04.2005 tarihinde tespit edilmiş olması karşısında, tutanak düzenleyicilerinin yöntemince dinlenerek tutanağın düzenlenmesi sırasında sanığın fiilen inşaata devam edip etmediği hususunda görgülerinin sorulması, bilirkişiye inşaatın yapım tarihinin duraksamaya yer bırakmayacak biçimde tespitine yönelik teknik verilen açıklattırılması ve tüm kanıtlar birlikte değerlendirilerek sonucuna göre karar verilmesi gerekir.” (Yargıtay 4. CD 05.04.2010 tarih 2010/10054 E. ve 2010/5938 K. sayılı ilamı).

¹⁸⁹Hakeri, s.185.

¹⁹⁰Özbek ve diğerleri, s.263.

¹⁹¹Halil Kalabalık, **İmar Hukuku**, s.1888.

¹⁹²Ceyhan, s.97.

Türk Ceza Kanunun 184/1. maddesinde düzenlenen suç tipi genel kast ile işlenebilir. Genel kast, kural olarak tüm suçlardaki temel kusurluluk şekli olup iradenin hem hareket, hem de neticeye yönelmesi, hareket ve neticenin bilinmesi ve istenmesidir. Özel kast ise suç tipinde belirtilen neticeyi gerçekleştirmeye yönelik failin içsel âleminde oluşan ve hareketi yönlendiren hareketle ilgili kararın alınmasını etkileyen ve kasttan önce gelerek kastı hazırlayan bir saikle hareket etmesidir¹⁹³. Özel kast kanunda belirtilen bazı suç tiplerinde söz konusuysa TCK 184/1. madde anlamında genel kast yeterlidir.

Failin hareketinin belli bir neticeyi meydana getirebileceğini öngördüğü halde, bu hareketi yapmaktan kaçınmaması, olursa olsun demesi halinde artık doğrudan kastı değil, olası kastı söz konusu olur¹⁹⁴. Bu durumda fail meydana gelen neticeyi öngörür ancak açık ve seçik bir şekilde istemese de kabullenir. *Yıldız'a göre* TCK m.184/1'de düzenlenen suç tipi olası kastla da işlenebilir¹⁹⁵. Ancak bize göre bu suç açısından ikili bir ayırım yapmak gerekir. Yukarıda da açıklandığı gibi bu suç seçimlik hareketli bir suçtur. Ruhsat alınmadan bina yapmak/yaptırmak veya ruhsata aykırı bina yapmak/yaptırmak şeklinde işlenebilir. Ruhsat alınmadan bina yapmak/yaptırmak açısından bu suç kanaatimizce olası kast ile işlenemez. Yasal bir engeli bulunmamasına rağmen pratikte bu durumun gerçekleşmesi mümkün değildir. Zira fail binayı ruhsatsız olarak yaptığını biliyorsa doğrudan kast, bilmiyorsa hata hükümleri söz konusu olabilir ve daha önce yaptığımız açıklamalarda da belirttiğimiz gibi neticesi olmayan bir suç olduğundan inşaa faaliyetine başlanmakla suç oluşur. Ancak ruhsata aykırı olarak bina yapmak/yaptırmak suçu açısından olası kastın mümkün olabileceği kanaatindeyiz. Zira fail ruhsat ile eklerini ve bunların teknik içeriklerini bilebilecek konumda olmayabilir. İnşaa faaliyetine başlarken ruhsata aykırı olarak yapacağını da öngörebilir, ancak bu sonucu kabullenebilir. Böyle bir durumda failin sonucu öngörmesine rağmen bina yapmaktan kaçınmaması ve ruhsata aykırılığı kabullenmesi durumu söz konusu olacağından olası kasttan söz edilebilir.

¹⁹³Özbek ve diğerleri, s.272-274.

¹⁹⁴Hakeri, s.199.

¹⁹⁵Yıldız, s.296.

a.2.Hukuka Aykırılık

Hukuka aykırılık, hukukun genel olarak yapılmasını ya da uyulmasını istediği taleplerin aksine olarak fiil hakkında ifade edilen negatif değer hükmüdür. Tıpe uygun hareket, buna izin veren bir norm nedeniyle hukuk düzenine aykırı bulunmuyorsa hukuka aykırı da değildir¹⁹⁶. Dolayısıyla hukuka uygunluk nedenleri var olduklarında failin onu bilip bilmemesinden tamamen bağımsız olarak, fiili suç olmaktan çıkaran objektif/nesnel nedenlerdir. Bu nedenler olduğunda fiil ta başından itibaren suç oluşturmaz¹⁹⁷.

Hukuka aykırılık unsuru tıpkı tıpe uygunluk unsuru gibi bağımsız bir unsurdur. Zira değerlendirme yapılırken fiilin hem tıpe uygun olup olmadığına hem de hukuka aykırılığı ortadan kaldıran bir neden olup olmadığına bakılmalıdır¹⁹⁸.

Kanun koyucu bazen suç tanımlamalarında özel olarak hukuka aykırılık unsurunu açıkça belirtmektedir. Bu halde genel olarak eylemin hukuka aykırılığının yanı sıra suç tanımında yer alan özel hukuka aykırılık halinin de gerçekleşmesi gerekir¹⁹⁹. Ancak Türk Ceza Kanunu m.184/1’de düzenlenen suç için kanun koyucu böyle bir özel hukuka aykırılık sebebi belirlememiştir. İlk bakışta yapı ruhsatı alınmadan ya da ruhsata aykırı olarak ibaresinin özel bir hukuka aykırılık sebebi olduğu düşünülebilir ise de bize göre bu husus tıpe uygunluk unsurunun objektif yönü içerisinde yani hareket unsurunda değerlendirilmesi gereken bir husustur. Nitekim çalışmamızda yapı ruhsatına ilişkin açıklamalarımızı da o bölüm içinde açıkladık. Zira bu durum kanunda eyleme kimliğini verecek şekilde ve açıkça düzenlenerek hareketin bir parçası durumuna gelmiştir ve bu durumda ancak failin bu hususu bilip bilmediği hususu tartışma konusu yapılabilir. Kanunumuzda TCK m.184/1 anlamında özel olarak düzenlemiş bir hukuka uygunluk sebebi ise yoktur.

¹⁹⁶Özbek ve diğerleri, s.286.

¹⁹⁷Zeki Hafızogulları ve Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Usa Yayıncılık, Ankara, 2010, s.237.

¹⁹⁸Özbek ve diğerleri, s.287.

¹⁹⁹Sağlamdemir, s.66.

b. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

b.1. Teşebbüs

Suçta teşebbüs, bir suçun icrasına elverişli vasıta ile başladıktan sonra, failin elinde olmayan nedenlerden icra hareketlerinin veya neticenin tamamlanamaması şeklinde tanımlanabilir²⁰⁰.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunun 184/1. maddesinde düzenlenen ruhsat alınmadan ya da ruhsat eklerine aykırı olarak bina yapmak ya da yaptırmak suçuna teşebbüs açısından doktrinde değişik görüşler mevcuttur.

Bir görüşe göre; yapım evresindeki binanın henüz tamamlanmadan failin elinde olmayan bir nedenle durdurulması ya da yapımın engellenmesi halinde eylemin teşebbüs aşamasında kaldığının kabulü gerekir. Yine bu görüşe göre, yapının bina vasfını kazanıncaya diğer bir deyişle üstü kapanıncaya, içinde oturulur hale gelinceye kadar teşebbüs hükümleri uygulanmalıdır²⁰¹.

Bir diğer görüşe göre ise; binanın yapımına yönelik inşa faaliyetine başlanmakla suç oluşur. Binanın yapılıp bitirilmiş olmasına gerek yoktur²⁰². Toprağın kazıldığı anda artık icraya başlanmış ve ruhsatsız inşa faaliyeti gerçekleşmiş dolayısıyla suç tamamlanmıştır²⁰³. Bu nedenle de suç şekli bir suç olduğu için bu suçta teşebbüs mümkün değildir²⁰⁴.

Üçüncü bir görüşe göre ise; bu suç neticesi harekete bitişik suçlardan olduğundan teşebbüse elverişli değildir. Ancak, yapım evresindeki bina henüz tamamlanmadan failin elinde olmayan sebeplerle durdurulursa bu durumda kanuni tanımda yer alan bina tanımı gerçekleşmemiş olacak, böylelikle suç oluşmayacaktır. Bu durumda da yargılama esnasında teşebbüsten ceza vermekten değil beraat kararından bahsedilecektir²⁰⁵.

²⁰⁰Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara, 2012, s. 427.

²⁰¹Meran, s.93.

²⁰²Ceyhan, s.98.

²⁰³Arisoy, s.99.

²⁰⁴Kalabalık, s.648.

²⁰⁵Taneri, s. 138.

*Bize göre ise; çalışmamızın neticeye ilişkin bölümünde de gerekçelendirildiği üzere bu suça teşebbüs mümkün değildir, binanın yapımına yönelik inşaa hareketlerine başlanmakla suç oluşur*²⁰⁶.

b.2. İştirak

İştirak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 37 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Kanun gereği failler arasında iştiraktan bahsedebilmek için, öncelikle tek kişi tarafından işlenebilen bir suç olmalıdır. Tek kişi tarafından işlenebilen bir suçun birden fazla fail tarafından işlenmesi gerekir²⁰⁷. Bu açıklamadaki maksat Türk Ceza Kanunu'nda tek failli suçların yanında çok failli suçların da bulunuyor olmasıdır. Çok failli suçlar, tek bir kişi tarafından işlenmesi mümkün olmayan ve fakat birden fazla kişinin fail olarak suçun işlenmesine katılmasının zorunlu olduğu suçlar olarak tanımlanabilir²⁰⁸. Dolayısıyla faillerin çokluğu suçta bir unsur olduğundan iştirakte mümkün değildir. Bunun yanı sıra iştiraktan bahsedebilmek için işlenen suçun kasten işlenebilen bir suç olması, katılanın iştirak iradesi ile katılması ve hareketinin de netice açısından nedensel değer taşıması gerekir²⁰⁹. Son olarak da herhangi bir fail için hukuka aykırılığı ortadan kaldıran bir neden bulunmamalıdır.

Çalışmamızın konusunu oluşturan ve Türk Ceza Kanunu'nun 184/1 maddesinde düzenlenen suç ise tek failli suçlardandır. Suçun işlenebilmesi için bir failin bulunması yeterlidir. Bu nedenle de iştirake elverişlidir. Bunun yanında kanuni düzenlemede suça iştirake ilişkin özel bir düzenleme yer almadığından bu husustaki sorunlar genel hükümlere göre çözümlenmelidir.

Türk Ceza Kanunu 184/1. maddesinde bina yapan ve yaptırandan bahsedildiği için bina inşaatında çalışan usta, kalfa, çırak ve diğer işçiler ile fenni mesullerin suça

²⁰⁶“... Bilirkişi tarafından ibraz edilen raporda suça konu yerin mücavir alan içerisinde kaldığının belirtilmesi ve 3194 sayılı yasanın 5. maddesinde mücavir alanın; imar mevzuatı açısından belediyelerin kontrol ve sorumluluğuna verilen alanlardır şeklinde tanımlanması karşısında mücavir alanlardaki binaların ruhsatsız yapılmasının suç olduğu, yapı ruhsatiyesi alınmadan bina yapımına başlanmakla imar kirliliğine neden ola suçunun da tamamlandığı gözetilerek...” (Yargıtay 4. CD 2008/2606 E. 2009/17255 K. sayılı ilamı.)

²⁰⁷Sağlamdemir, s.72.

²⁰⁸Özbek ve diğerleri, s.542.

²⁰⁹S. Yılmaz, s.183.

iştiraki suçun faili ile ilgili bölümde örnek Yargıtay kararları ile açıklanmaya çalışıldığından bu bölümde sadece atıf yapmakla yetiniyoruz.

b.3. İçtima

Belli bir hukuki menfaati korumakla birlikte, işlenen suçta tek eylemle birden fazla hukuki yararın ya da farklı eylemlerle aynı hukuki yararın ihlal edilmiş olması suçların içtimaı olarak tanımlanır²¹⁰. Suçların içtimaı halleri genel hükümlerde üç şekilde düzenlenmiştir. Bunlar; bileşik suç, zincirleme suç ve fikri içtimadır.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 184/1. maddesinde düzenlenen suç içtimain istisnası olabilecek şekilde bileşik suç değildir²¹¹.

Zincirleme suç açısından ise, bu kavram aynı suç işleme kararı ile yasanın aynı hükmünün değişik zamanlarda ve aynı kişiye karşı birden fazla ihlali olarak tanımlanabilir. Özelliği ise ortada birkaç suç bulunduğu halde bunların tek suç sayılarak faile artırılarak tek ceza verilmesi olarak açıklanabilir²¹². Bununla birlikte TCK 43. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesine göre mağduru gayri muayyen suçlar hakkında da zincirleme suça ilişkin hükümler uygulanacaktır²¹³. Kanunda imar kirliliğine neden olma suçu yönünden özel bir düzenleme getirilmediğinden kanunun aradığı şartlar yerine geldiği takdirde genel hükümler uygulanacaktır. Bu bağlamda bu suç açısından da zincirleme suç hükümlerini uygulamak olanaklıdır²¹⁴.

Failin ruhsatsız inşaaata devam ettiği sırada yetkili makamlarca İmar Kanunu'nun 32. maddesine göre inşaatın durdurulup mühürlenmesinden sonra mühür bozup eylemine devam etmesi halinde ayrı ayrı hem mühür bozma hem de imar kirliliğine neden olma suçundan mı cezalandırılacağı yoksa fikri içtima hükümlerinin mi uygulanması gerektiği hususu önemlidir. *Kanaatimizce*; bu durumda ayrı iki hareket sonucu farklı tarihlerde ayrı iki suç oluşacağından fikri

²¹⁰Özbek ve diğerleri, s.579.

²¹¹Kalabalık s.649.

²¹²Nur Centel, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukuku'na Giriş**, Beta Yayınları, İstanbul 2011, s. 509.

²¹³İsmail Sarı, "Zincirleme Suç", **Adalet Dergisi**, Sayı:47, Eylül 2013, s.161-163.

²¹⁴Sağlamdemir, s.73.

içtima hükümlerinin uygulanması olanaklı değildir. Gerçek içtima uygulanmalıdır. Nitekim Yargıtay'da verdiği bir kararında bu görüşü desteklemiştir²¹⁵.

Eğer ruhsatsız yapılan inşaat, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamında sit alanlarında, geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarına, koruma amaçlı imar planlarına ve koruma bölge kurullarınca belirlenen koruma alanlarında öngörülen özel şartlara aykırı ise bu durumda genel norm niteliğindeki TCK m.184/1 değil özel norm olan 2863 sayılı Kanun'un 65/1. maddesi hükmü uygulanacaktır. Zira burada doktrinde görünüşte içtima olarak ifade edilen ve genel norm - özel norm ilişkisi çerçevesinde olaya genel normun uygulanmasını engelleyen özel normun uygulanmasını gerektiren durum söz konusudur²¹⁶.

Görünüşte içtima hallerinde ceza normlarının ve suçların çokluğunun tamamen görünüşte olması nedeniyle, aslında fail tarafından gerçekleştirilen eyleme uygulanacak bir tek ceza normu bulunur²¹⁷. Bu durumda aynı fiil iki farklı düzenlemeyi ihlal etmekle birlikte, bu birden fazla hükmün ihlali sadece görünüştedir. Gerçekte tek bir hukuk kuralı ihlal edilmektedir. Dolayısıyla, tek bir kanun hükmünden ceza uygulanacaktır²¹⁸.

Görünüşte içtima türlerinde olan ve yukarıda bahsedilen özel normun önceliği (özel norm – genel norm ilişkisi) ilkesine göre ise failin gerçekleştirdiği aynı eyleme görünüşte uygulanabilir normlardan birisinin diğer normun unsurları yanında buna ek bazı unsur ve özellikleri içermesi halinde özel normun önceliği ilkesi (lex specialis derogat legi generalis) söz konusu olur. Buna göre bir ceza normunda a+b+c unsurları bulunmakta iken diğer ceza normunda a+b+c+d unsurları bulunuyor ise ikinci norm özel normdur. Bu durumda bu ilke gereğince eyleme uygulanması mümkün olan genel norm uygulanmayarak, bu eylem ve benzerlerinin özelliklerine

²¹⁵ “5237 sayılı TCK'nın 184/1. maddesinde düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçunun ruhsatsız inşaatla başlanmasıyla oluşacağı, aynı yasanın 203 ve 765 sayılı TCK'nın 274. maddelerinde düzenlenen mühür bozma suçunun ise, kaçak inşaatın mühürlenmesinden sonra mührün bozulduğu tarihte oluşacağı, dolayısıyla fikri içtima kuralının uygulama olanağının bulunmadığı, sanığın eylemlerinin farklı tarihlerdeki iki ayrı suçu oluşturacağı gözetilmeden karar davasının reddine karar verilmesi...” (Yargıtay 4. CD 10.11.2008 tarih 2006/10351 Esas 2008/20186 Karar sayılı ilamı)

²¹⁶Ceyhan, s.100 .

²¹⁷Kayihan İçel, “Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Yıl:7, Sayı:14, Güz 2008, s.36.

²¹⁸Mustafa Özen, “Non Bis İdem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:14,Sayı:1, 2010, s.410.

uygun olan özel norm uygulama alanı bulur²¹⁹. Tüm bu açıklamalar ışığında genel norm niteliğinde olan TCK m.184/1 maddesinden ayrı olarak suçun işlenme yeri ve konusuyla ilgili ek unsurlar ihtiva etmesi sebebiyle özel norm niteliğinde olan KTVKK m.65/1 her iki suç da ihlal edilmiş gibi gözükmesine rağmen görünüşte içtima kuralları gereğince uygulanabilecek tek normdur.

2690 sayılı Boğaziçi Kanunu'nun 18. maddesinde Boğaziçi alanında inşaat ruhsatı alınmadan yapılan yapıların sahipleri, fenni mesulleri ve müteahhitlerinin bir aydan altı aya kadar hapis ve para cezasıyla cezalandırılmaları öngörülmüştür. Bu durumda hem TCK m.184/1 maddesi hem de anılan bu hüküm birlikte ihlal edilmektedir. Doktrindeki yaygın görüşe göre bu durumda TCK m.44 gereğince fikri içtima hükümleri uygulanmalı ve fail TCK m.184/1 gereğince cezalandırılmalıdır²²⁰. Ancak bu durumda KTVKK 65. maddesinde olduğu gibi görünüşte içtima hallerinden özel normun önceliği ilkesinin neden uygulanmadığı ala gelen ilk sorudur. Arısoy'a göre; burada özel norm – genel norm kıstasının gözetilmesi hakkaniyete uygun düşmeyecektir. Zira aynı suçta müşterek fail olan usta ya da kalfanın özel ceza yasası ile cezalandırılması öngörülmediğinden bunlar hakkında genel ceza hükmü, diğerleri için özel ceza hükmünün uygulanması gibi bir sonuçla karşılaşmak mümkündür²²¹.

Gerçekten de özel ceza yasasında öngörülen cezanın alt ve üst sınırının TCK m.184/1' de öngörülen cezanın alt ve üst sınırından düşük olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra suçun asli faili olan yapı sahibi ve müteahhitlerinin özel ceza yasasında sayılması nedeniyle ve görünüşte içtima ilkeleri uygulanarak daha az ceza almalarını sağlamak, usta ve kalfa gibi müşterek faillerin ise özel ceza yasasında sayılmamaları nedeniyle TCK m.184/1 gereğince daha fazla ceza almalarını sağlamak ceza adalet sistemine uygun düşmeyecektir. Bize göre de; burada TCK m.44 gereğince fikri içtima halleri uygulanarak tüm failler yönünden TCK m.184/1 gereğince işlem yapılmalıdır.

²¹⁹Murat Volkan Dülger, "Suçların Birleşmesine İlişkin Tanımlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri", **Leges Ceza Hukuku Dergisi**, Yıl:1, Sayı:1, ss.57-58.

²²⁰S.Yılmaz, s.184.

²²¹Arısoy, s.100.

B.Yapı Ruhsatiyesi Olmadan Başlatılan İnşaatlar Dolayısıyla Kurulan Şantiyelere Elektrik, Su veya Telefon Bağlantısı Yapılmasına Müsaade Etme Suçu (TCK 184/2)

a. Suçun Unsurları

a.1.Tipe Uygunluk

a.1.1. Maddi (Objektif) Unsurlar

a.1.1.1. Fail

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 184/2. maddesinde düzenlenen suçun faili, yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişidir.

Failin, usulüne uygun verilmiş bir yapı ruhsatiyesinin alınmış olduğunu görüp kayıtlara geçirmeden, elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden elektrik, su veya telefon idaresinin bu işle görevli çalışanını ifade ettiği görülmektedir. Bu açıdan suç özgü (mahsus) suçtur²²². Günümüzde su hizmeti kamu tüzel kişiliğine sahip belediyeler ile büyükşehirlerde özel kanunla kurulan İSKİ, ASKİ gibi su ve kanalizasyon idareleri, elektrik hizmeti özelleştirme kapsamında bulunan TEDAŞ, BEDAŞ gibi kamu iktisadi teşebbüsleri, sabit telefon hizmeti ise özelleştirilmiş ve özel hukuk hükümlerine tabi bir anonim şirket statüsünde olan Türk Telekom tarafından verilmektedir. Bu kurumlardan bazılarının bünyesinde hali hazırda hem kamu görevlileri hem de hizmet akdi ile çalışan personel bulunmaktadır ve somut olayın şartlarına göre fail, kamu görevlisi olup olmadığına bakılmaksızın elektrik, su veya telefon bağlantısıyla ilgili işlemlerde yetkili olan kişiler olabilecektir²²³. Abonelik sözleşmeleri ise çoğu kez birden çok zincirleme işlemi

²²²Zeki Hafızogulları ve Muharrem Özen, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Çevreye Karşı Suçlar”, **Tuğrul Arat’a Armağan**, Yetkin Basımevi, Ankara, 2012, (Tuğrul Arat’a Armağan), s. 653.

²²³Ceyhan, s.91.

gerektirdiğinden imzası ile şartlarını sağlamayan işleme katılan herkes, bu durumu bildiği takdirde suçun faili olacaktır²²⁴.

Bununla beraber burada elektrik tesisatını döşeyen ya da elektrik bağlanması işini yerine getiren görevliler değil; elektrik gibi hizmetlerin ulaştırılmasına izin veren yetkili kişiler sorumlu tutulacaktır. Ancak maddenin hazırlık komisyonunda düzenlenen şekilde hizmeti götüren kişiler de bu suçun faili olabilmekteydi. Fakat ceza kanununu yasalaşma sürecinde TBMM Genel Kurulu'nda yapılan değişiklik üzerine suç kapsamından çıkarılmıştır. Dolayısıyla hizmeti götüren kişiler bu suçtan sorumlu olmayacaktır²²⁵.

a.1.1.2. Mağdur

Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinin birinci fıkrasında olduğu gibi bu suç tipinde de mağdur gayri muayyendir, yani belirli bir kişi değildir. Birinci fıkranın mağdura ilişkin bölümünde yapılan açıklamalar ikinci fıkrada düzenlenen bu suç tipi için de geçerlidir. Bu nedenle adı geçen bölüme atıf yapmakta fayda görüyoruz.

a.1.1.3. Suçun Konusu

Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmek suçunun konusu ise “*şantiyedir*”²²⁶. Şantiye kavramı, bu fıkrada düzenlenen suçun tipiklik unsurunun gerçekleşmesi açısından önemli bir kavramdır. Zira madde metninde özellikle şantiye kavramına yer verilmesi sebebiyle elektrik, su veya telefon gibi hizmetlerin şantiye dışında başka bir yapıya verilmesi halinde bu suç oluşmayacaktır²²⁷.

²²⁴Hafizoğulları ve Özen, **Tuğrul Arat’a Armağan**, s. 653.

²²⁵Sağlamdemir, s.52.

²²⁶Ceyhan, s.90.

²²⁷“Dedaş Eğil İşletme Şefi olan sanık M. E. K’nın diğer sanık M.Ş. tarafından yapılıp tamamlanan bağ evine elektrik bağlama izni verilmesinden ibaret eyleminin; TCK’nın 184/2 maddesindeki ‘yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaat için kurulan şantiyeye elektrik bağlanmasına müsaade etme’ ve aynı maddenin 3. fıkrasındaki ‘yapı kullanma izni alınmamış binada sınai faaliyetin icrasına müsaade etme’ eylemleri kapsamında değerlendirilemeyeceği gözetilmeden...” (Yargıtay 4. CD 2013/23720 Esas 2014/29703 Karar sayılı ve 21.10.2014 tarihli ilamı)

Öyleyse şantiye kavramı nedir ve ne anlama gelir? Plansız Alanlar İmar Yönetmeliği'nin şantiye binaları başlıklı 35. maddesine göre *“lüzum ve ihtiyaca göre inşaatın devamı süresinde kullanılıp yıkılmak üzer yapılan yapılara”* şantiye denir.

Danıştay'ın bir kararına göre ise şantiye; *“esas bina için yapı kullanma izni verilmesinden sonra yıkılması gereken ruhsata tabi olmayan geçici yapıdır”²²⁸.*

Doktrinde ise şantiye kavramı; büyük yapıların inşa edildiği yerlerde yapımın gerektirdiği araç ve gereçlerin bulundurulduğu ve çalışanların oturduğu geçici binalar²²⁹ ve bir yapıyı en düşük maliyet ve ekonomik olarak oluşturmak üzere o yapıya ait makine, malzeme ve insan gücü arasındaki optimum dengenin sağlanması amacıyla proje ünitelerinin inşa edileceği yerler²³⁰ şeklinde de tanımlanmıştır.

a.1.1.4. Eylem

Yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere; elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade edilmesi bu suçun hareket unsurunu oluşturur²³¹. Türk Ceza Kanunu m. 184/2'de düzenlenen suçun oluşabilmesi için yapı ruhsatı olmadan başlatılan bir inşaatın ve bu inşaat dolayısıyla kurulan bir şantiyenin olması gerekir. Yapı ruhsatı ve şantiye kavramları yazımızın önceki bölümlerinde açıklanmıştır. İnşaat ise; kelime anlamı olarak yapıların bitirilmemiş hali şeklinde tanımlanabilir²³².

Madde metninin düzenleniş şeklinden de anlaşılacağı üzere, şantiye niteliğinde olmayan binalara ve tamamlanmamış binalara elektrik, su, telefon bağlantısı yapılmasına izin vermek bu suçu oluşturmayacaktır²³³. Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinde bu tarz abonelikleri yapan görevliler için bir suç öngörülmemiştir. Bu durumda kamu görevlilerinin eylemi diğer koşulları varsa TCK'nın 257. maddesinde öngörülen görevi kötüye kullanma suçunu oluşturabilecektir²³⁴.

Maddede düzenlenen suçun oluşabilmesi için şantiye niteliğindeki bir yapının zorunlu olmasının yanı sıra tahdidi olarak sayılan elektrik, su ve telefon

²²⁸Danıştay 6. Daire 1996/1411 Esas 1997/1423 Karar sayılı ve 18.03.1997 tarihli ilamı.

²²⁹Ceyhan, s.90.

²³⁰Çelik ve Altıparmak, s.64.

²³¹Arisoy, s.91.

²³²Fidan, s.59.

²³³Yıldız, s. 296.

²³⁴Meran, s.40.

hizmetlerinin bağlanmasına müsaade edilmesi halinde suç oluşacak, yol yapılması, kanalizasyon hizmeti götürülmesi, doğalgaz bağlanması gibi madde metninde sayılmayan hallerde kanunilik prensibi gereği bu suç oluşmayacaktır²³⁵.

Peki, madde metninde yer alan “*müsaade etme*” deyiminden ne anlaşılması gerekecektir. Elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etmek tabirinden öncelikle ilgili idarelerin, geçerli bir yapı ruhsatiyesi olmadan inşaat başlatan kimse ile abonelik idari işleminin, açıkçası bir hizmet sözleşmesinin, yapılması ve hizmet verilmesine başlanması anlaşılacaktır. Bunun yanında bir başkasının aldığı elektrik, su veya telefon hizmetinden yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaat dolayısıyla kurulan şantiyelerin fiilen yararlandırılması hali de bu tabirin ifade ettiği ikinci bir anlam olacaktır²³⁶.

O halde belediye, Tedaş, Telekom görevlisi gibi şahıslarca gerçekleştirilen resmi bir bağlantı bulunması zorunlu olmayıp kaçak şantiyeye komşunun hattından elektrik, su ya da telefon bağlantısı yapılması halinde de suç oluşacaktır²³⁷.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 184. maddesinde yapı ruhsatı olmadan inşaata başlayarak, haksız ve hukuka aykırı surette kanunda sayılı hizmetlerden yararlanmak için başvuruda bulunan ve dolayısıyla bu hizmetlerden yararlanan kişilerin eylemi suç olarak düzenlenmemiştir. *Sağlamdemir’e* göre; inşaat yapan veya yaptıran kişiler İmar Kanunu’na göre öncelikle yapı ruhsatı alınması, gerektiğini bilmektedirler. Buna rağmen yapı ruhsatı olmadan haksız ve hukuka aykırı surette başlatılan inşaatların bazı hizmetlerden yararlanması için başvuran kişilerin eylemleri de suç olarak düzenlenmelidir. Kaldı ki kişiler hukuka aykırı bir zeminde olduklarını yani eylemlerinin haksız ve hukuka aykırı olduğunu bilmektedirler²³⁸. Biz de bu görüşe katılıyor ve yapı ruhsatı olmaksızın bina yaptıran kişilerin bir de üstüne kanunda sayılı hizmetler açısından abonelik tesis etmesinin en azından maddenin birinci fıkrasının nitelikli hali olarak düzenlenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Suçun tamamlanma anı açısından doktrinde iki ayrı görüş bulunmaktadır. Birinci görüşe göre; elektrik, su veya telefon bağlantısının yapılıp faal hale

²³⁵Lamih Çelik, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunun Su Abonesi Verme Açısından Tahlili” , **Mahalli İdareler Dergisi**, Ekim, 2007, s.159.

²³⁶Hafızoğulları ve Özen, **Tuğrul Arat’a Armağan**, s. 654.

²³⁷Arisoy, s.91.

²³⁸Sağlamdemir, s.60.

gelmesiyle suç oluşacaktır. Zira amaç bu hizmetlerden yararlanılmasını önlemektir. Böylece ruhsatsız başlatılan inşaatın devamına destek sağlanması cezalandırılmaktadır. Elektrik, su ya da telefon için hat çekilmesi, su borularının döşenmesi vb. yeterli olmayıp aktif olarak yararlanma başladığı anda suç tamamlanmış olacaktır²³⁹. İkinci görüşe göre ise; elektrik, su veya telefon hattının kullanılmaya başlanmasının suçun oluşmasında önemi bulunmamaktadır. Çünkü maddede ruhsatsız inşaatın şantiyesine elektrik, su ya da telefon bağlantısı yapmak veya sözü edilen bağlantının kullanıma açılması değil, bağlantıya izin verme eyleminin cezalandırılması öngörülmüştür²⁴⁰.

Kanaatimizce; ikinci görüş madde metni ile daha fazla uyuşan görüştür. Bize göre de, suçun oluşabilmesi için kanun metninde bahsi geçen hizmetlerden aktif olarak yararlanılması gerekmeyecek, müsaade etme hareketinin gerçekleşmesi ile suç oluşacaktır. Kanun metninde suçun tamamlanabilmesi için aranan tek hareket budur. Karşılığında ise aktif olarak yararlanma gibi bir netice aranmamıştır. Kaldı ki bu suç neticesiz bir suçtur. Dolayısıyla tipiklik unsurunu gerçekleyen hareketin yani müsaade etme hareketinin yapılması ile suç tamamlanacaktır.

Hükümde elektrik, su veya telefon bağlantısına müsaade eden denmesine bakılarak suçun seçimlik hareketli bir suç olduğu söylenemez. Burada hepsi ötekinden bağımsız olduğundan her bir müsaade etme işlemi müsaade eden kişi bakımından ayrı bir suç oluşturacaktır²⁴¹.

Şantiye sorumlularının kendiliklerinden sayılan enerji ve maddeleri izinsiz olarak elde etmeleri halinde ise bu suç oluşmayacak TCK 163. madde kapsamında düzenlenen suç oluşacaktır. Zira bu suçun faili kanunda sayılan hizmetleri vermeye yetkili olan kişilerdir²⁴².

TCK 184/4'ün açık düzenlemesi gereğince ise bu suçun oluşabilmesi için müsaade etme hareketinin belediye sınırları içerisindeki yahut özel imar rejimine tabi yerlerdeki şantiyeler açısından söz konusu olması gerekmektedir.

²³⁹ Arısoy, s.92; Malkoç, s.2993.

²⁴⁰ Meran, s.38; S.Yılmaz, s.189.

²⁴¹ Hafızogulları ve Özen, **Tuğrul Arat'a Armağan**, s. 654.

²⁴² Malkoç, s.2993.

a.1.2. Manevi Unsur

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suç kasten işlenebilen suçlardandır. Bu suç bakımından, elektrik, su veya telefon bağlantısına izin veren fail, şantiyenin yapı ruhsatı alınmadan başlatılan bir inşaatla ait olduğunu bilerek ve isteyerek izin vermelidir²⁴³.

Fiili hata ise kastı kaldırır. Örneğin, elektrik veya su ya da telefon bağlantısı yapılmasına müsaade edilmesini sağlamak zımında verilen esasen geçersiz olan yapı ruhsatıyesinin dikkatsizlik sonucu olarak geçerli olduğunu sanmak fiili hatadır²⁴⁴.

a.2. Hukuka Aykırılık

Hukuka uygunluk nedenleri 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda sınırlı olarak sayılmıştır. (24, 25, 26. maddeler) Bu suç açısından ise bu hukuka uygunluk nedenlerinden 24. maddede düzenlenen amirin emri ve 26. maddede düzenlenen hakkın kullanılması hukuka uygunluk nedenleri tartışılabilir.

Ruhsatsız inşaat şantiyesine elektrik, su veya telefon bağlanması konusunda emir veren amirin, bu emri suç teşkil edeceğinden (TCK 24/3) , bu emri yerine getiren ve gerekli belgelere onay veren görevli hukuka uygunluk nedeninden yararlanamayacaktır²⁴⁵.

TCK'nın 26. maddesinde ise *“Hakkını kullanan kişiye ceza verilmez.”* denilerek hakkın kullanılması durumu bir hukuka uygunluk nedeni olarak sayılmıştır. Ancak bu hukuka uygunluk nedeninin de uygulanabilmesi için bazı şartlar aranmaktadır:

- Fail tarafından doğrudan doğruya kullanılabilen ve hukuk düzenince kabul edilmiş olan bir hakkın varlığı,
- Hakkın kullanılması ve işlenen suç arasında nedensellik bağlantısının varlığı,

²⁴³Ceyhan, s.98.

²⁴⁴Hafızogulları ve Özen, **Tuğrul Arat'a Armağan**, s. 655.

²⁴⁵S. Yılmaz, s.190.

- Hakkın kötüye kullanılmaması²⁴⁶.

Yukarıda sayılan bu şartların varlığı halinde hukuka uygunluk sebebinden bahsedilecektir. Binalara ve bunların yapımında kullanılmak üzere kurulmuş şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapmakla görevli kişilerin bu bağlantıları yapmaları normal şartlarda hakkın kullanılması ve ya bir diğer deyişle görevin icrasıdır. Ancak, yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade etme durumu yukarıda sayılan şartlar bağlamında bakıldığında hakkın kullanılması hukuka uygunluk sebebi içinde sayılamaz. Zira bu durumda fail tarafından kullanıldığı iddia edilen hak hukuk düzenince kabul edilmiş bir hak olmayacaktır. Aksine suç teşkil eden bir hareket olarak kabul edilecektir. Bunun yanı sıra bu durum hakkın kötüye kullanılması olarak da kabul edilebilecektir. Hakkın kötüye kullanılmasını ise hukuk düzeni hiçbir zaman korumaz²⁴⁷. Dolayısıyla kendisinde olan hakkı kullanarak yapı ruhsatı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su veya telefon bağlantısı yapılmasına müsaade ettiğini söyleten failin bu açıklamasına itibar edilmeyecek ve bu hukuka uygunluk nedeninden yararlandırılmayacaktır.

b. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

b.1. Teşebbüs

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 184/2. maddesinde düzenlenen suç yukarıda eyleme ilişkin bölümde de açıklandığı üzere neticesiz bir suçtur ve müsaade etme eyleminin gerçekleşmesiyle oluşur. Daha önce de açıklandığı üzere bu görüşe katılmayan ve bağlanmasına müsaade edilen elektrik, su ve telefon hizmetinden yararlanma ile suçun tamamlanacağını düşünen görüşler de mevcut olmasına karşın doktrinde genel kabul gören görüş müsaade etme eylemi ile suçun tamamlanacağı yönündedir.

²⁴⁶Özbek ve diğerleri, s.322.

²⁴⁷Hafizoğulları ve Özen, s.251.

Açıklanan bu sebeple suç neticesiz, şekli bir suçtur. Bu nedenle bu suça teşebbüsün mümkün olmadığını belirten çok sayıda görüş doktrinde mevcuttur²⁴⁸. Ancak *Hafizoğulları ve Özen'e* göre; bağlantı yapılmasına müsaade etmek biçimindeki hareket, çoğu kez, birçok idari işlemi gerektirdiğinden yahut hareket parçalara bölünebildiğinden bu suça teşebbüs mümkündür²⁴⁹. Gerçekten bu görüş doğrultusunda değerlendirildiğinde müsaade etme hareketi parçalara bölünebiliyorsa teşebbüs mümkün olacaktır.

b.2. İştirak

Yukarıda da açıklandığı üzere TCK'nın 184. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen suç özgü suçlardandır. Bu suçun faili ise yapı ruhsatıyesı olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su ve telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden, diğer bir deyişle bu hizmetlerle ilgili işlemlerde imza, onay ve kontrol yetkisine sahip olan kişilerdir.

Bu suç kural olarak tek kişinin işleyebileceği bir suçtur. Buna göre bu müsaadeyi veren birden fazla kişi var ve bu kişiler de iştirak iradesi ile hareket etmiş ise bu suça iştirak mümkün olacaktır²⁵⁰. Biraz genişletmek gerekirse, madde metninde geçen hizmetlerin şantiyelere sağlanması için yapılması gereken bir dizi idari işlem söz konusudur. Bu idari işlemlerin her aşamasında farklı bir görevli bulunabilir. Bununla birlikte bu idari işlemleri kontrol ile görevli bir başka görevli de bulunabilir ve nihayet son aşamada imza ve onay yetkisine sahip bir görevli daha olabilir. Bu görevliler memurlar, belediye fen işleri müdürleri olabileceği gibi imza ve onay yetkisine sahip belediye başkanları da olabilir. İşte tüm bu aşamalarda imza, onay ve kontrol yetkisine sahip görevliler iştirak iradesi ile hareket ederler ise bu suça iştirak mümkündür. Dolayısıyla belediye başkanı ya da fen işleri müdürleri de bu suçun faili olabilecektir. Ancak gözden kaçırılmaması gereken husus bu suçun kasten işlenebilen suçlardan olması ve failerin kusurluluk durumunun tartışılması gerektiğidir.

²⁴⁸S.Yılmaz, s.190; Sağlamdemir, s.71; Kalabalık, *İmar Hukuku*, s.1891.

²⁴⁹Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, *Tuğrul Arat'a Armağan*, s.654.

²⁵⁰Kalabalık, *İmar Hukuku*, s.1893.

Bu suça iştirak açısından bahsedilmesi gereken bir diğer husus ise özgü suçlara iştirak hususudur. TCK'nın 184/2. maddesinde failde bulunması gereken özel nitelikler belirtilmiştir. Türk Ceza Kanunu'nun 40/2. maddesine göre özel faillik niteliği taşımayan kişiler, özgü suça iştirak etmeleri halinde ancak azmettiren ya da yardım eden olarak sorumlu olacaktır. Bununla birlikte şeriğin failin özel nitelikleri haiz olduğunu bilmesi gerekir²⁵¹.

b.3. İçtima

İçtima açısından bu suç türünde özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu nedenle genel hükümler uygulanacaktır. Uygulamada akla gelebilecek bir iki hususa değinmekte fayda görüyoruz. Bu suçun kamu görevlisi tarafından işlenmesi durumunda özel norm önceliği nedeniyle görevi kötüye kullanma (TCK-257) hükmüne göre değil, imar kirliliğine neden olma eylemine göre sorumluluk belirlenir. Bu TCK m.257/1'de belirtilen *“kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında”* ifadesinin bir gereğidir²⁵².

Bir diğer husus ise elektrik, su ve telefon gibi hizmetlerin kurulmasına izin verecek olan kişiler aynı zamanda yapılan binanın ruhsatsız olduğunu öğrendikleri takdirde bunu ilgili mercilere bildirmekle yükümlüdür. Buna aykırı davranılması halinde kamu görevlisi sıfatına sahip olup olmamasına göre 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 278 veya 279. maddesinde düzenlenen suçlar yönünden de ayrı ayrı cezalandırılacaktır²⁵³.

Yapı ruhsatı alınmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere maddi bir menfaat karşılığında elektrik, su veya telefon bağlanmasına müsaade edilirse bu durumda fail, rüşvet suçundan mı imar kirliliğine neden olma suçundan mı yoksa her ikisi yönünden sorumlu olacaktır? Rüşvet suçu kural olarak menfaatin temine edildiği anda tamamlanır. Ancak kanun koyucunun benimsediği suç siyaseti gereği, rüşvet suçunun tamamlandığı an tarafların rüşvet hususunda anlaştığı ana

²⁵¹Özbek ve diğerleri, s.577.

²⁵²Erhan Günay, **İmar Kirliliğine Neden Olma ve Bağlantılı Görev Suçları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s.42.

²⁵³Sağlamdemir, s.73.

çekilmiştir²⁵⁴. Öyle ki Türk Ceza Kanunu’nun 252/3. maddesinde bu husus, “*Rüşvet konusunda anlaşmaya varılması halinde, suç tamamlanmış gibi cezaya hükmolunur.*” denilerek belirtilmiştir. Hal böyle olunca *kanaatimizce*; yapı ruhsatı alınmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su ve telefon hizmetlerinin bağlanmasına müsaade etme hareketi karşısında maddi bir menfaat için anlaşılan kamu görevlisi açısından anlaşma anında rüşvet suçu tamamlanacak, müsaade etme eylemi gerçekleştiğinde ise imar kirliliğine neden olma suçu da ayrı olarak tamamlanacaktır. Zira burada anlaşma ve müsaade etme şeklinde iki ayrı hareket söz konusu olacaktır. Dolayısıyla böyle bir durumda her iki suç yönünden de gerçek içtima uygulanarak ayrı ayrı cezalandırılması gerekecektir.

C.YAPI KULLANMA İZNİ ALINMAMIŞ BİNALARDA HERHANGİ BİR SİNAİ FAALİYETİN İCRASINA MÜSAADE ETME SUÇU (TCK 184/3)

a. Suçun Unsurları

a.1.Tipe Uygunluk

a.1.1. Maddi (Objektif) Unsurlar

a.1.1.1. Fail

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 184/3. maddesinde düzenlenen suçun faili, yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişidir.

Bu suç ancak özel bir yükümlülük altında bulunan ve belli nitelikteki kişilerce işlenebileceğinden, özgü suç niteliğindedir. Kanunun metni incelendiğinde bu kişilerin kamu görevlisi olması şartı aranmadığı görülmekte ise de, yapı kullanma izni alınmamış binalara sınai faaliyetin icrasına izin vermek görev ve yetkisi kamu görevlilerine ait olduğu için, suçun failinin kamu görevlisi olduğu açıktır²⁵⁵. Bir diğer

²⁵⁴Veli Özer Özbek, Mehmet Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2012, 4.Baskı, s.992-993.

²⁵⁵ S.Yılmaz, s.193.

deyişle, bu suçun faili olabilmek için müsaade edilen sınai faaliyete ilişkin yetkinin varlığı aranır. Yetkisiz kişiler bu fıkradaki suçun faili olamazlar²⁵⁶. Zira özgü suçlarda fail olabilmek için kişinin özel faillik vasfını taşıması gerekir. Ancak, bu özel faillik vasfını taşımayan kişi suça iştirak ederse, TCK m.40/2 uyarınca azmettiren ya da yardım eden olarak cezai sorumluluğuna gidilir²⁵⁷.

a.1.1.2. Mağdur

Türk Ceza Kanunu 184/3. maddesinde düzenlenen suç da aynı birinci ve ikinci fıkroda olduğu gibi mağduru gayrimuayyen suçlardandır. Diğer fıkralardan farklı bir özellik göstermediğinden tekrar açıklama yapmak da fayda görmüyoruz.

a.1.1.3.Suçun Konusu

Türk Ceza Kanunu'nun 184/3. maddesinde düzenlenen suçun konusu yapı kullanma izni alınmamış binalardır. Yapı kullanma izni ise, yapının ruhsat ve eklerine uygun yapılması, yapının kullanılmasında fenni(teknik)bakımdan bir sakınca görülmemesi, gerekli harç ve vergilerin ödendiği tespit edilmesi durumunda ilgili idarece düzenlenen belgedir²⁵⁸.

Yapı kullanma izni için öncelikle bir yapı ruhsatı ve bu ruhsata uygun olarak inşa edilmiş, yapımı tamamen veya kısmen bitmiş bir yapı bulunması gereklidir. İmar Kanunu'nun 30/1. maddesine göre²⁵⁹, ilgili idarenin yapı sahibine yapı kullanma izni verebilmesi için yapının,

- Yapı ruhsat ve eklerine uygun olduğunu,
- Yapının kullanılmasında fen bakımından mahzur görülmediğini,

²⁵⁶Günay, s.21.

²⁵⁷Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Turhan Kitabevi, 4. Bası, Ankara, 2009, s.645.

²⁵⁸M. Lamih Çelik, "İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunun İşyeri Açılış Ruhsatı Verme Açısından Tahlili", **Mahalli İdareler Dergisi**, Kasım, 2007, s.160.

²⁵⁹3194 sayılı İmar Kanunu'nun 30/1. maddesine göre; "Yapı tamamen bittiği takdirde tamamının, kısmen kullanılması mümkün kısımları tamamlandığı takdirde bu kısımlarının kullanılabilmesi için inşaat ruhsatını veren belediye, valilik bürolarından; 27 nci maddeye göre ruhsata tabi olmayan yapıların tamamen veya kısmen kullanılabilmesi için ise ilgili belediye ve valilikten izin alınması mecburidir. Mal sahibinin müracaatı üzerine, yapının ruhsat ve eklerine uygun olduğu ve kullanılmasında fen bakımından mahzur görülmediğinin tespiti gerekir."

tespit etmesi şarttır. Bu iki şartın gerçekleştiğinin tespiti halinde, idarece yapı kullanma izninin verilmesi şarttır²⁶⁰.

Kanuni düzenlemeden de anlaşılacağı üzere; binanın bir kısmı tamamlanmışsa, bu kısım için yapı kullanma izni almak mümkündür²⁶¹. İmar Kanunu'nun 31. maddesinde de açıkça belirtildiği üzere, “İnşaatın bitme günü, kullanma izninin verildiği tarihtir.” Dolayısıyla, İmar Kanununun 29/1 maddesindeki²⁶² hüküm doğrultusunda yapı ruhsatının alındığı tarihten itibaren 5 yıl içinde yapı bitirilerek yapı kullanma izni alınmaz ise yapı ruhsatı hükümsüz hale gelmektedir. Başka bir deyişle, yapı kullanma izni, yapı ruhsatının inşaat bittikten sonra da hüküm ifade etmesini sağlayan bir idari işlemdir²⁶³. Yapı kullanma izninin bir diğer hukuki sonucu ise belediye hizmet ve tesislerinden yararlanabilme hakkını doğurmasıdır.

Yapı kullanma izni verilmesinde yetkili kuruluşlar ise, inşaat ruhsatını veren kuruluşlardır. İnşaat ruhsatını belediye vermişse, belediyeye, valilikler vermişse valiliklere yapı kullanma izni verilmesi için başvurulması gerekir²⁶⁴.

a.1.1.4. Eylem

Yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade edilmesi bu suçun hareket unsurunu oluşturur. Yapı kullanma izni ile ilgili açıklamalarımızı bir üst bölümde yapmıştık. Burada ise sınai faaliyet kavramının açıklamasını yapmakta yarar görüyoruz.

Kanunlarımızda sınai faaliyetin tanımına yer verilmemiştir. Ancak 6948 sayılı Sanayi Sicil Kanunu'nun 1. maddesinde sanayi işlerinin ne olduğu tanımlanmıştır. Bu maddeye göre;

Bir maddenin vasıf, şekil, hassa veya terkipini makine, cihaz, tezgâh, alet veya diğer vasıta ve kuvvetlerin yardımı ile veya sadece el emeği ile kısmen veya tamamen değiştirmek veya bu maddeleri işlemek suretiyle devamlı ve seri halinde imal veya istihsal eden yerlerle, madenlerin çıkarılıp işlendiği yerler (Sanayi İşletmesi) ve buralarda yapılan işler (Sanayi İşleri) sayılır.

²⁶⁰ Ayanoğlu, s.108.

²⁶¹ Günay, s.17.

²⁶² 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 29/1. maddesine göre; “Yapıya başlama müddeti ruhsat tarihinden itibaren iki yıldır. Bu müddet zarfında yapıya başlanmadığı veya yapıya başlanıp da her ne sebeple olursa olsun, başlama müddetiyle birlikte beş yıl içinde bitirilmediği takdirde verilen ruhsat hükümsüz sayılır. Bu durumda yeniden ruhsat alınması mecburidir. Başlanmış inşaatlarda müktesep haklar saklıdır.”

²⁶³ Ayanoğlu, s.110.

²⁶⁴ Kalabalık, s.512.

Bir diğerk kanuni düzenleme olan 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğı ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 5. maddesinde de sanayici kavramına yer verilmiştir. Bu düzenlemeye göre ise;

Tezgâh, cihaz, makine gibi muharrik kuvvet kullanarak ham madde, yarı ve tam mamulleri, özellik, içerik, bileşim veya şeklini kısmen veya tamamen değıştirmek amacıyla işleyerek, seri halde veya standart olarak yeni bir ürün üretmek suretiyle katma değerk oluşturan işyerleri ile yer altı kaynaklarının çıkarılıp işlendiğı yerleri işletenler ve bilişim teknolojisi ve yazılım üretenler en az on işçi çalıştırmak şartıyla bu Kanunun uygulanması bakımından sanayici sayılır.

Ancak; seri halinde hazır elbise üretmeyen terziler, fabrika halinde işletilmeyen fırınlar, lokantacı, elbise temizleyici ve benzerleriyle mamullerini toptan satmayıp perakende olarak doğrudan doğruya tüketiciye satan kunduracı, şekerci, tathıcı gibi işletmeler, şehir, kasaba ve köylerdeki su temizleme, arıtma, süzme ve dağıtma tesisleri, işlemek üzere, üretimleri nev'inden hariçten ham madde almamaları şartıyla, arazide ekim, dikim, bakım ve yetiştirme yollarıyla bitki, hayvan veya hayvan mahsullerinin, bizzat yetiştiricileri tarafından işlenip değerkendirilmesi işlerine tahsis edilen yerler, üniversiteler, meslek liseleri ve benzeri okulların üretim yapan atölye ve laboratuvarları, meslek kursları ve cezaevlerindeki atölyeler gibi öğretim ve eğitim amacıyla işletilen yerler, doğrudan doğruya Milli Savunma Bakanlığı teşkilâtına bağılı olarak çalıştırılan askerî sanayi müesseseleri sanayici sayılmazlar.

Tüm bu açıklamalar dikkate alınarak sınai faaliyet kavramı kısaca, madenler, toprak ürünleri ve hayvansal ürünler gibi hammaddeleri, makine, iş gücü ve diğerk araçlardan yararlanarak insan gereksinimlerini karşılayacak ürün durumuna getirmek amacıyla yapılan çalışmalardır²⁶⁵. Buradan hareketle örneğın, el ve ev sanatları, güzel sanatlar ve atölyeleri gibi yerlerin yapı kullanma izni alınmamış binalarda faaliyette bulunmasına müsaade edilmesi halinde bu maddede belirtilen suç oluşmayacaktır²⁶⁶.

Suç olarak düzenlenen sınai faaliyette bulunmaya müsaade etmek olup kanunlaşmadan önceki metinde yer alan “sınai ve ticari” ifadesi değıştirilmiş ve ticari ibaresi çıkarılmıştır. Bu sebeple suçun oluşabilmesi için sadece sınai faaliyette bulunmaya müsaade etmek gerekir, yani ticari faaliyete müsaade etme durumunda bu suç oluşmayacaktır²⁶⁷. *Kanaatimizce*; kanun lafzında ticari faaliyetlerin de bulunması gerekmektedir. Zira yapı kullanma izni alınmamış ve imar mevzuatına ya da yapı ruhsatına aykırı binaların ticarethane şeklinde kullanılmasının önüne geçmek

²⁶⁵Çelik ve Altıparmak, s.76.

²⁶⁶Günay, s.29, Aynı yönde bkz. Sağlamdemir, s.63.

²⁶⁷Fidan, s.62.

amacıyla caydırıcı bir güç haline gelebilecek, ayrıca kanun maddesini de daha işlevsel ve amacına hizmet eder hale getirecektir.

Kanun metni ile ilgili bir diğer eleştiri ise yapı kullanma izni alınmış bir binada kullanma amacına aykırı faaliyette bulunulması ve bu faaliyete izin verilmesinin de madde metninde olması gerektiği düşüncesidir. Zira özellikle büyükşehirlerde ikamet amaçlı pek çok binanın bodrum katlarında tekstil, boyahane, havai fişek imalathanesi gibi kimyasal yoğunluklu atölyelerin ya da yüksek ısı gerektiren fırın, hamam, sauna gibi işyerlerinin can ve mal güvenliği bakımından tehlikeli bir şekilde denetimsiz olarak faaliyet gösterdikleri bilinen bir gerçektir²⁶⁸.

Bu doğrultuda kanun metni hakkında yapılabilecek son eleştiri ise, sınai faaliyetin yapılmasına müsaade edenlerin kanun metninde cezalandırılıyor olmasına rağmen sınai faaliyeti bizzat yapanlardan bahsedilmiyor olmasıdır. *Kanaatimizce*; bu hususun da kanun metninde bulunması, sınai faaliyeti yapanlarında bu madde hükümlerine göre cezalandırılması gerekmektedir. Aynı görüşe sahip *Sağlamdemir'e göre de*, bu kişiler de yapı kullanma izni alınmamış binalarda sınai faaliyet göstererek hukuka aykırı bir zeminde olduklarını, yani eylemlerinin haksız ve hukuka aykırı olduğunu bilmektedirler. Bununla birlikte sadece müsaade etmeye yetkili kişilerin cezalandırılması bu madde ile korunmak istenen hukuki yararı da zedelemektedir²⁶⁹.

Bu suçun tamamlanma anı ise müsaade eyleminin gerçekleştiği andır. Ayrıca sınai işletmenin faaliyete geçmesi aranmaz. Zira buradaki müsaade haksız bir hukuka uygunluk belgesi niteliği yaratmaktadır²⁷⁰. İşletmenin fiilen çalışır halde olması ancak TCK 61. madde uyarınca alt haddin uzaklaşma sebebi sayılabilir²⁷¹. Bu nedenle suç şekli bir suçtur, netice aranmamıştır²⁷². Bu nedenle ise ruhsata uygun hale getirme, yapı kullanma izni alınmayan binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kişi hakkında kamu davası açılmasına veya cezalandırılmasına engel olmayacaktır²⁷³.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 184/4. maddesinde “Üçünü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır.” hükmü yer almaktadır. Buna göre ister özel imar rejimine tabi yerlerde, isterse köy sınırları içinde bulunsun yapı kullanma izin belgesi bulunmayan

²⁶⁸Ceyhan, s.97.

²⁶⁹Sağlamdemir, s.64.

²⁷⁰Fidan, s.63.

²⁷¹Malkoç, s.2994.

²⁷²Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, **Tuğrul Arat'a Armağan**, s. 656..

²⁷³S.Yılmaz, s.196.

binalarda sınai faaliyetin icrasına müsaade edilmesi suçtur ve bu madde ile hiçbir istisna öngörülmemiştir²⁷⁴.

a.1.2. Manevi Unsur

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 184/3. maddesinde düzenlenen yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etmek suçu kesten işlenebilen bir suçtur. Genel kasta tabidir. Kanunda ayrıca düzenlenmediğinden taksirle işlenme olanağı yoktur²⁷⁵.

Ancak fiili hata kastı kaldırır. Gerçekten, yapı kullanma izni alınmamışken, alınmış olduğunu zannettiği bir binada sınai faaliyetin icrasına müsaade eden fail, hataya düşmüş olur. Hatası failin kastını kaldırır²⁷⁶.

a.2. Hukuka Aykırılık

Türk Ceza Kanunu'nun 184/3. maddesinde düzenlenen suç bakımından hukuka uygunluk nedenlerinden sadece amirin emrine ilişkin hukuka uygunluk nedeninin varlığı tartışılabilir. Yapı kullanma izni bulunmayan binaya sınai faaliyet izni konusunda emir veren amirin, bu emri suç teşkil edeceğinden, bu emri yerine getiren ve gerekli belgelere onay veren görevli de, hukuka uygunluk nedeninden yararlanamayacaktır²⁷⁷.

Gerçekten de 1982 Anayasası'nın 137/2. maddesindeki "*Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.*" şeklindeki hüküm gereğince amirin emrini yerine getirdiğini iddia eden fail hukuka uygunluk nedenlerinden faydalanamayacak ve TCK 184/3. madde gereğince sorumlu olacaktır.

b. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

b.1. Teşebbüs

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 184/3. maddesinde düzenlenen yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade

²⁷⁴Çelik ve Altıparmak, s.78.

²⁷⁵Hasan Gerçeker; **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cantekin Matbaacılık, Ankara, 2011, Cilt 2, s. 2912.

²⁷⁶Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, **Tuğrul Arat'a Armağan**, s. 657.

²⁷⁷S.Yılmaz, s.197.

etmek suçu yukarıda da açıklandığı üzere neticesiz bir suçtur. Müsaade etme hareketi ile suç tamamlanır. Ayrıca sınai faaliyetin başlaması ve kâra geçmesi gibi bir durum aranmaz. Bu nedenle doktrindeki birçok yazar bu suç tipini şekli bir suç kabul ederek teşebbüsün mümkün olmadığını belirtmiştir²⁷⁸.

Şekli suç tiplerinde kanuni tanımında suçun tamamlanabilmesi için hareketin dışında bir neticeye yer verilmemiştir. Bu suç tiplerinde icra hareketlerinin gerçekleştirilmesiyle suç tamamlanır. Bu tür suçlar bakımından teşebbüs kanuni tarifteki icra hareketlerinin tamamlanması safhasına kadar söz konusu olur. Failin elinde olmayan sebeplerle suçun icra hareketlerini tamamlayamaması halinde teşebbüs hali söz konusu olur. Örneğin; hakaret suçu, hakaret teşkil eden hareketlerin söylenmesiyle birlikte tamamlanır. Dolayısıyla bu suç, hakareti oluşturan ifadelerin sözlü olarak söylendiği hallerde teşebbüse elverişli değildir. Buna karşılık, hakareti oluşturan fiil veya olgular bir mektup vasıtasıyla gerçekleştiriliyorsa, mektup muhatabına ulaşınca kadar suçun icrası devam ettiği için teşebbüs söz konusu olacaktır²⁷⁹. Buradan hareketle eğer sınai faaliyetin icrasına müsaade etme hareketi parçalara bölünebiliyorsa teşebbüs mümkün olacaktır kanaatindeyiz. Gerçekten de sınai faaliyetin icrasına müsaade etmek eylemi çoğu kez birden çok idari işlemi birlikte gerektirdiğinden yahut hareket parçalara bölünebildiğinden suça teşebbüs mümkündür²⁸⁰.

b.2. İştirak

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 184/3. maddesine göre yapı kullanma izni alınmadan binada sınai faaliyete izin veren kişi faildir. Bu suç da kural olarak tek kişinin işleyebileceği bir suçtur. Buna göre bu müsaadeyi veren birden fazla kişi var ve bu kişiler de iştirak iradesi ile hareket etmiş ise bu suça iştirak mümkün olacaktır²⁸¹. Ayrıca bu maddede düzenlenen suç da aynı TCK 184/2. maddede düzenlenen suç tipi gibi özgü suçlardandır. Bu nedenle bu husus hakkında ve özel faillik sıfatını taşımayan şeriklerin TCK 40/2 maddesine göre sorumlulukları hakkında bu kısma atıf yapmakla yetiniyoruz.

²⁷⁸S.Yılmaz, s.197, Arısoy, s.100.

²⁷⁹Mahmut Koca ve İlhan Üzülmüş, **Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, s.350.

²⁸⁰Hafizoğulları ve Özen, **Tuğrul Arat'a Armağan**, s. 657.

²⁸¹S.Yılmaz, s.197

b.3. İçtima

Yapı kullanma izni bulunmayan binalarda sınai faaliyetin icrasına müsaade eden kamu görevlisinin hareketi aynı zamanda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesinde düzenlenen görevi kötüye kullanma suçunu da oluşturur niteliktedir. Bu durumda ise failin hangi kanun maddesi gereğince sorumlu tutulacağı sorusu akla gelmektedir.

Söz konusu sınai faaliyetin türüne göre işletme izninin verilmesi değişik koşulların gerçekleşmesine bağlı olacağından somut olayın özellikleri göz önüne alınmalıdır. Sınai işletmenin yapı kullanma izni bulunmayan bir binada faaliyete geçmesinin yanı sıra, izin için başka unsurlarında gerçekleşmesi gerektiği göz ardı edilerek izin verilmişse konuyu görev suçu kapsamında değerlendirmek gerekir. Şayet diğer koşullar tamam olmakla birlikte, eylem salt yapı kullanma izni bulunmayan binada faaliyete izin vermekten ibaretse TCK 184/3. maddesinin uygulanması gerekir²⁸².

6. ETKİN PİŞMANLIK

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 36. maddesinde suçun icrası sırasında ve henüz suç tamamlanmadan harekete son vermek veya sonucun gerçekleşmesini önlemek suretiyle failin suç işleme kararından vazgeçmesi şeklinde tanımlanan *gönüllü vazgeçme* kurumundan farklı olarak, etkin pişmanlık; suçun tamamlanmasından sonra bunun zararlı veya tehlikeli etkilerini ortadan kaldırmak veya hafifletmek için yine aktif bir çaba içine girmeyi, yani suç sonrası etkin pişmanlığı ifade eder²⁸³.

Gönüllü vazgeçme kanunumuzda genel kısımda ve tüm suç tipleri için düzenlenmişken, etkin pişmanlık kurumu bazı yabancı kanunlardan farklı olarak²⁸⁴ genel kısımda düzenlenmemiştir. Ancak kanunumuzun bazı maddelerinde düzenlenen suç tiplerinde etkin pişmanlık hükümlerine yer verildiği görülmektedir.

Türk Ceza Kanunu'nun çalışmamızın konusunu oluşturan 184. maddesinin 5. fıkrasında bulunan düzenleme de bu etkin pişmanlık hallerinden birisidir. Bu

²⁸² Arısoy, s.101.

²⁸³ Nevzat Toroslu, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2008, s.266,269.

²⁸⁴ Sulhi Dönmezer, **Genel Ceza Hukuku Dersleri**, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003, s.129.

maddeye göre “Kişinin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar.”

Bu fıkra kanunun yapım aşamasında bulunmazken genel kurulda eklenmiş, gerekçesi ise, “imar kirliliğine aykırı davranışların ortaya çıkardığı sonuçların ortadan kaldırılmasının sağlanması amaçlanmıştır.” şeklinde açıklanmıştır.

TCK 184/5. maddesindeki etkin pişmanlık hükmünden faydalanmak isteyenlerin ruhsatsız binayı sadece imar planına uygun hale getirmesi yeterli olmayıp bununla birlikte ruhsata da uygun hale getirmesi gerekmektedir²⁸⁵. Yani yapılan eylem sonucunda bina hem imar planına hem de inşaat ruhsatına uygun olmalıdır²⁸⁶.

Anılan fıkra yazılı olan binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirme hali fail lehine getirilmiş bir hüküm olduğundan imar planında yapılmış bir değişikliğe bina uygunsa bu fıkradan failin yararlanması gerekir. Örneğin fail, imarda iki kat müsaadeli yere üç kat bina yapar, sonra imar planı değişikliği ile üçüncü kata izin verildiği anlaşılırsa hakkındaki dava düşer, varsa mahkûmiyeti ortadan kalkar²⁸⁷.

Ruhsatsız bina fail tarafından yıkıldığı takdirde etkin pişmanlık hükmünden yararlanmak mümkündür²⁸⁸. Yıkım işi belediye tarafından gerçekleştirilmişse fail hakkında anılan fıkranın uygulanması yönünde uygulamada birlik yoktur. Yargıtay ise yıkım masraflarının fail tarafından ödendiğinin belirlenmesi durumunda etkin

²⁸⁵“30.05.2007 tarihli tutanakta belirtilen ruhsata aykırılıkların giderilip giderilmediği hususunun Belediye Başkanlığı’ndan sorularak araştırılması, sonucuna göre;

a-Ruhsata aykırılıkları giderilmiş olması halinde 5237 sayılı TCK’nın 184/5 maddesi uyarınca kamu davasının düşürülmesine,

b-Ruhsata aykırılıkların giderilmemiş olması halinde sanığın hükümlülüğüne karar verilmesi gerektiği gözetilmeden yazılı biçimde hüküm kurulması nedeniyle HÜKMÜN BOZULMASINA..” (Yargıtay 4. CD 2008/98 Esas ve 2009/13174 Karar sayılı ilamı)

²⁸⁶Fidan, s.72.

²⁸⁷Günay, s.77.

²⁸⁸“1- Olayla ilgili tutanak yerine başka bir tutanağın dosya içerisine konulması,

2- Sanığın aşamalardaki savunması, keşif yerindeki incelemeler ve bilirkişi raporuna göre; 10 yıl önce ruhsatsız olarak yapılan zemin artı 1. katın üzerinde 2. kat inşa etmek amacıyla bir sıra tuğla duvar ördüğü esnada görevlilerce tutanak düzenlendiği anlaşılmakla, suçun oluştuğunun anlaşılması karşısında duvarın sonradan yıkılarak suçtan önceki hale getirilmesi durumunda TCK 184/5. madde hükümlerinden yararlanabileceği gözetilerek duvarın yıkılıp yıkılmadığının yerinde araştırılması ve sonucuna göre etkin pişmanlık hükmü dolayısıyla davanın düşürülmesine karar verilip verilmeyeceğinin değerlendirilmesi gerekirken, yetersiz gerekçeyle beraat kararı verilmesi...” (Yargıtay 4. CD 18/03/2009 tarih, 2007/9695 Esas ve 2009/5237 Karar sayılı ilamı)

pişmanlık hükümlerinden yararlanabileceğini²⁸⁹, masrafların fail tarafından ödenmemesi durumunda ise etkin pişmanlık hükmünden yararlanamayacağını²⁹⁰ ifade etmiştir²⁹¹.

Ruhsatsız bir binanın olmayan ruhsata uygun hale getirilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla ruhsatsız binalarda binanın ancak imar planına uygun hale getirilip sonradan da ruhsatının alınması söz konusu olacaktır²⁹².

TCK 184/5. maddesi incelendiğinde madde lafzında aynı maddenin birinci ve ikinci fıkrasından söz edildiği görülürken üçüncü fıkrasında söz edilmediği fark edilecektir. Dolayısıyla yapı kullanma izni olmayan binalarda herhangi bir sınıai faaliyetin icrasına müsaade etme suçunda sonradan yapı kullanma izni alınsa bile etkin pişmanlık hükümleri uygulanamayacaktır.

Etkin pişmanlık hükmünü düzenleyen TCK'nın 184. maddesinin 5. fıkrası hakkında gizli bir af olduğu gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'nde düzenlemenin iptali için açılan davada Yüksek Mahkeme "Yasa koyucu, Anayasa'nın ve ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla ve cezalandırmadaki amacı gözeterek, suç ve cezayı belirleyebilir ya da daha önce suç olarak kabul edilen bir eylemi suç olmaktan çıkarabilir, gerekirse cezalandırmaktan vazgeçebilir. İşledikleri suç nedeniyle kişilerin cezalandırılması kural olmakla birlikte, bazı koşulların gerçekleşmesi halinde kişi hakkında ceza davasının açılmasından, açılmış olan davanın devamından ve sonuçta ceza verilmesinden ya da mahkûm olunan cezanın infazından vazgeçilmesi suç ve ceza siyasetinin bir gereğidir."²⁹³ diyerek iptal istemini reddetmiştir.

Yerleşik Yargıtay içtihatlarına göre TCK'nın 184/5. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükmü 5271 sayılı CMK'nın 231. maddesinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun uygulanmasına engel teşkil etmemektedir. Bu konuyu Yargıtay verdiği bir kararında şöyle açıklamıştır:

5271 sayılı CMK'nın 231/6-c bendinde düzenlenen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının koşullarından biri olan suçun işlenmesiyle

²⁸⁹"Sanığın yıkım giderlerini ödeyip ödemediği sorularak giderlerin sanık tarafından karşılandığının belirlenmesi durumunda düşme kararı verileceği gözetilmeden..." (Yargıtay 4. CD 23.02.2011 tarih, 2011/1388 Esas ve 2011/2394 Karar sayılı ilamı)

²⁹⁰"TCK'nın 184/5. maddesinde yer alan kişinin ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde, bir ve ikinci fıkra hükümleri gereğince kamu davası açılmaz, açılmış olan kamu davası düşer, mahkum olunan ceza bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar biçimindeki düzenlemeye ve binanın Osmangazi Belediye Başkanlığı tarafından yıkılması karşısında anılan yasa maddesine dayanılarak düşme kararı verilemeyeceğinin gözetilmemesi..." (Yargıtay 4.CD 05.03.2012 tarih 2012/1854 Esas ve 2012/4870 karar sayılı ilamı)

²⁹¹Günay, s. 78.

²⁹²Fidan, s.73.

²⁹³Anayasa Mahkemesi'nin 12.06.2008 tarihli 2004/92 Esas 2008/119 Karar sayılı kararı.

mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi mağdur veya kamuya verilen maddi, ölçülebilir somut zararın sanık tarafından giderilmesidir. 5237 sayılı TCK'nın 184. maddesinde düzenlenen imar kirliliğine neden olma suçunda, aynı maddenin beşinci fıkrasına göre failin, ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı veya yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsata uygun hale getirmesi halinde açılmış olan kamu davasının düşeceği, hükmolunan cezanın bütün sonuçlarıyla ortadan kalkacağından hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi mümkün olmayacaktır. TCK'nın 184. maddesinde tanımlanan suçun işlenmesi ile kamuya doğrudan maddi bir zarar verilmiş olmadığından, CMK'nın 231. maddesinin uygulanması ya da uygulanmamasında, 6. fıkra da gösterilen objektif ve sübjektif şartların bulunup bulunmadığı değerlendirilmeli, zararın giderilmesi gerektiği şeklinde şart bu suçta gözetilmemelidir²⁹⁴.

Son olarak TCK'nın 184/5. maddesinde düzenlenen bu etkin pişmanlık hükmü doktrinde imar mevzuatına aykırı olarak bina yapan ve suç işleyen kişilerin baskıları sonucu belediyelerin kişiye özel imar planı değişikliklerine gidebilecekleri ve bu tarz yapıları legal hale getirebilecekleri gerekçesiyle eleştirilmiştir. Öneri olarak ise bu fıkranın cezayı kaldıran bir etkin pişmanlık hükmü yerine cezadan indirim sebebi olarak düzenlenmesi düşünülmüştür²⁹⁵.

Gerçekten de bu görüşe katılarak madde metni her ne kadar imar mevzuatına aykırılık teşkil eden durumların bir an önce giderilmesini teşvik amacı taşısa da, sonradan değişen imar planları ile de etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanılabileceğinden ve imar planlarını değiştirmeye yetkili birimlere bu hususlara ilişkin baskı yapılabileceğinden madde metni maksadının dışına çıkıp kişiye özel imar planlarına sebebiyet verir hale gelebilecektir. Bu nedenle etkin pişmanlık hükmünün cezada indirim sebebi olarak düzenlenmesi ceza adaleti sistemi açısından daha uygun olurdu diye düşünüyoruz.

7. SUÇUN İŞLENDİĞİ YER SORUNU

Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinin 4. fıkrasında “Üçüncü fıkra hariç bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır.” denilmek suretiyle TCK 184/1. maddenin yer bakımından uygulama alanlarına sınırlama getirilmiştir.

Özel imar rejimi kavramına ilişkin kanuni bir tanım yoktur. Ancak bir coğrafi alanın, hangi idari sınırlar içinde kaldığına bakılmaksızın, ekonomik, kültürel, doğal

²⁹⁴Yargıtay 4. CD 23.05.2011 tarih 2011/6609 Esas ve 2011/6757 Karar sayılı ilamı.

²⁹⁵Ceyhan, s.104.

ve benzeri özellikleri sebebiyle ve kamu yararı düşüncesiyle İmar Kanunundan farklı ya da tamamlayıcı nitelikte ve koruma amaçlı imar usul ve esaslarının özel kanun ile düzenlenmesi²⁹⁶ şeklinde tanımlanabilir. Kanunun gerekçesinde özel imar rejimine tabi yerlere örnek olarak Organize Sanayi Bölgeleri gösterilmiştir. 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununu dışında; 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanunu, 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu, 4691 sayılı Teknoloji Bölgeleri Kanunu, 3621 sayılı Kıyı Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 2960 sayılı İstanbul Boğaziçi Kanunu gibi kanunların kapsamındaki yerler de özel imar rejimine tabi yerlerden sayılabilir²⁹⁷. Yukarıda belirtilen fıkra hükmünce de TCK 184/1. maddesi buralarda suçun işlenmesi halinde uygulanır²⁹⁸.

Belediye sınırı ise 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 5. maddesinde belirtilen usul ve esaslar dairesinde çizilen ve 6. maddede belirtilen merci tarafından onaylandıktan sonra kesinleşen idari sınırdır²⁹⁹. Bilindiği üzere de, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile büyükşehir belediyelerinin sınırları, nüfusları dikkate alınarak farklı oranlarda genişletilmiş, bu sınırlar içinde kalan ilçe belediyelerinin, büyükşehir ilçe belediyeleri, belde belediyelerinin de büyükşehir ilk kademe belediyeleri haline geleceği, bu sınırlar içinde kalan köylerin tüzel kişiliğinin sona ererek, mahalleye dönüşeceği hüküm altına alınmıştır³⁰⁰.

Belediye sınır ve mücavir alan kavramları sıkça birbiriyle karıştırılmış, bu ayrı iki alanda TCK 184/1 kapsamındaki suçun oluşup oluşmayacağı farklı yargı kararlarına sebebiyet vermiştir. Mücavir alan kavramı 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 5. maddesinde "*imar mevzuatı bakımından belediyelerin kontrol ve mesuliyeti altına verilmiş olan alanlardır.*" şeklinde tanımlanmıştır. Mücavir alan kavramı belediye sınırının dışında kalan ancak yine de belediyenin gözetiminde olan alanlardır.

²⁹⁶Arisoy, s.97.

²⁹⁷Sütçü, s.983.

²⁹⁸"... TCK'nın 184/4. maddesinin; 'Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanır.' hükmü uyarınca İnegöl Belediye Başkanlığı'nın 01.08.2006 tarih ve 1363 sayılı yazısında davaya konu binanın yapıldığı yerin belediye sınırları dışında ancak mücavir alan içinde olduğunun bildirilmesi karşısında; anılan yerin özel imar rejimine tabi yerlerden olup olmadığı araştırılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken eksik soruşturma ile hüküm kurulması..." (Yargıtay 4.CD 06.06.2011 tarih 2009/11849 E. 2011/7658 K. sayılı ilamı)

²⁹⁹Arisoy, s.94.

³⁰⁰Meran, s.14.

Müccavir alanlar içinde de imar mevzuatının uygulanmasından ve binaların ruhsatlandırılmasından belediyeler sorumludur. Bununla birlikte bir yerin müccavir alan sınırı içine alınabilmesi için o yerin illa belediye sınırına bitişik olması zorunlu değildir. Belediye sınırına bitişik olmasa da beldenin gelecekteki gelişmesi yönünden müccavir alan içine alınması gereken yerler de müccavir alan sınırları içine katılabilir³⁰¹.

Müccavir alanlar içerisinde yapı ruhsatiyesi alınmadan ve ya ruhsata aykırı olarak bina yapılması halinde Yargıtay verdiği ilk kararlarında suçun oluşacağına hükmetmiştir. Şöyle ki Yargıtay 4. Ceza Dairesi bir kararında³⁰² bu durumu şöyle açıklamıştır.

... İnegöl Belediye Başkanlığı'nın 21.08.2006 tarihli yazısına göre, sanığa ait binanın suç tarihinde belediye sınırları dışında fakat müccavir alan içinde olduğunun açıklanması karşısında; 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 1,2 ve 21. maddeleri ile Belediye ve Müccavir Alan Sınırları İçinde ve Dışında Planı Bulunmayan Alanlarda Uygulanacak İmar Yönetmeliği hükümlerine göre, imar planı bulunmayan alanlarda da, bina yapılması için merciinden yapı ruhsatı alınmasının zorunlu olduğu ve İmar Kanunu'nun 5. maddesi uyarınca, müccavir alanların imar mevzuatı bakımından belediyelerin yetki, denetim ve sorumluluğu altında bulunduğu gözetilmeden, sanığın ruhsatsız bina yapmak suretiyle imar kirliliğine neden olmak suçundan hükümlülüğü yerine tutanak tarihinde binanın belediye sınırları içinde bulunmaması nedeniyle suçun kanunilik unsurunun oluşmadığı şeklindeki yasal olmayan gerekçeyle beraat kararı verilmesi...

Kanaatimizce, yerel mahkemenin açıklaması yerindedir. Zira kanun metninde yalnızca belediye sınırından ve özel imar rejimine tabi yerlerden bahsedilmektedir. Belediye sınırından farklı bir kavram olan müccavir alan kavramını yorum yoluyla belediye sınırı kavramını genişletip içinde düşünmek suçta ve cezada kanunilik prensibi ile örtüşmeyecektir.

Nitekim Yargıtay'da sonraki kararlarında bu görüşünden vazgeçmiştir. Şöyle ki, yine Yargıtay 4.Ceza Dairesi bir kararında³⁰³ bu durum şöyle açıklanmıştır.

... Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin 20.09.2007 tarihli yazısına göre suçun işlendiği Demirci Köyü'nün belediye sınırlarında değil, müccavir alanda kaldığının belirtilmesi ve TCK'nın 184/4. maddesinin 'Üçüncü fıkra hariç, bu madde hükümleri ancak belediye sınırları içinde veya özel imar rejimine tabi

³⁰¹Necmettin Koçtaş, "İmar Olayından ve İmar Mevzuatından Kaynaklanan Sorunlar", **Kentleşmenin Getirdiği Çevre Sorunları Sempozyumu** (İdare Hukuku Açısından), Ankara, 17-18.11.1983, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları, s.38.

³⁰²Yargıtay 4. CD 20.12.2010 tarih 2008/12395 E. 2010/21166 K. sayılı ilamı.

³⁰³Yargıtay 4. CD 20.02.2012 tarih 2010/1864 E. 2012/3172 K. sayılı ilamı.

yerlerde uygulanır.” hükmü uyarınca mücavir alanda anılan maddenin 1. fıkrasının uygulanamaması karşısında sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerekirken, yazılı şekilde hüküm kurulması...

Mücavir alanlar içerisinde ruhsat alma zorunluluğuna uymayarak kaçak yapı inşa eden kişiler hakkında ise İmar Kanunu 42. madde gereğince idari para cezası verilebilecek, 32. madde gereğince ise yıkım kararına hükmedilebilecektir. İmar Kanununun 42. maddesi hem mücavir alanları hem de belediye sınırlarını kapsamakta ve buralardaki tüm kaçak yapılar için geçerli olmakta ise de Kabahatler Kanunu’nun 15/3. maddesi gereğince belediye sınırları içerisinde yapı ruhsatı alınmadan ya da ruhsata aykırı olarak bina yapmak hem bir kabahat hem de bir suçta vücut vereceğinden yalnızca suçtan dolayı yaptırım uygulanabilecek ve İmar Kanunu 42. madde uygulanamayacaktır.

8. SUÇUN ZAMAN BAKIMINDAN UYGULANMASI

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 344. maddesine göre, bu kanunun imar kirliliğine neden olma başlıklı 184. maddesi yayım tarihi olan 12.10.2004 tarihinde yürürlüğe girer. Bu nedenle suç tarihi bu suç açısından büyük önem taşır.

Şöyle ki; yapı ruhsatı olmayan bina 12.10.2004 tarihinden önce yapılmışsa, bu durumda herhangi bir suç oluşmayacaktır³⁰⁴. Suç tarihi keşifle ve uzman bilirkişi raporuyla saptanabileceği gibi iskân halindeki binalar için elektrik, su, telefon abonelikleri gibi belgelerin ilgili birimden araştırılması suretiyle de belirlenebilecektir³⁰⁵.

İkinci bir durum olarak, ruhsatsız olarak başlanan inşaatla ilişkin inşai eylemlerin 12.10.2004 tarihinden sonraya sarkması halinde suçun oluştuğunun kabulü gerekir³⁰⁶. Burada önemli olan husus ruhsatsız olarak başlanan inşaatla yapılan eylemlerin inşai eylemlerden mi olduğu, yoksa ruhsata tabi olmayan ve basit onarım niteliği taşıyan işlemlerden mi olduğunun tespitine ilişkindir. Zira yapılan

³⁰⁴“Suç tarihinin belirlenmesi açısından, tutanak düzenleyicilerinin yöntemince dinlenmesi, bilirkişi raporunda inşaatın yapım tarihinin tespitinde hangi teknik verilere dayandığının açıklattırılması, varsa çekme kata ilişkin elektrik, su, telefon aboneliklerinin hangi tarihte tesis edildiğinin araştırılması, binaya ilişkin numarataj belgesi ile emlak vergisi kayıtlarının getirtilip dosya içerisine konulması ve tüm kanıtların birlikte değerlendirilerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken eksik soruşturma ve yetersiz gerekçeyle hüküm kurulması...” (Yargıtay 4. CD 30.03.2011 tarih 2011/4421 Esas ve 2011/4292 Karar sayılı ilamı)

³⁰⁵Günay, s.79.

³⁰⁶Meran, s.64-65.

eylem inşai bir eylem ise suç temadi eden bir suç olduğundan ve 12.10.2004 tarihinden sonra da inşai bir eylemde bulunulduğundan bu eylem inşaatın devamı niteliğinde sayılacak ve suç oluşacaktır³⁰⁷. Eğer yapılan eylem inşaatın devamı niteliğinde sayılmayan, daha önce yapılmış inşai işler üzerinde yapılan basit onarım niteliğinde sayılabilecek işlerden ise bu durumda suç oluşmayacaktır³⁰⁸.

Üçüncü durumda ise ruhsatsız bina 12.10.2004 – 01.06.2005 tarihleri arasında yapılmışsa bu durumda temel ceza 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 184/1 maddesi gereğince belirlendikten sonra³⁰⁹, 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 647 sayılı Ceza İnfaz Kanunu ile uygulama yapılacaktır³¹⁰. Burada, 5252 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun Uygulama Şekli Hakkındaki Kanun’un 9. maddesinde açıklanan lehe olan hükümlerin uygulanması usulüne bir aykırılık söz konusu değildir. Lehe hükümlerin belirlenmesinde karma uygulama yapılamayacağı ilkesinden vazgeçildiğini söylemek de doğru olmaz, zira durumun özelliği bu şekilde uygulamayı zorunlu kılmıştır³¹¹.

Ayrıca, 5237 sayılı TCK’nın 184. maddesine 29.06.2005 tarihli 5377 sayılı kanunla eklenen altıncı fıkra ile *“ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış yapılarla ilgili olarak uygulanmaz.”* hükmü getirilmiştir.

Bu hükmün gerekçesi ise,

Yapı ruhsatiyesi olmadan inşa edilen kamu hizmet binaları da dahil bir çok binanın şantiye statüsü taşıdığı ve halen elektrik, su, telefon bağlantılarının mevcut olduğu, aynı şekilde plansız yapılaşmaların sonucunda yerleşim birimleri içinde bir çok üretim atölyeleri ve sınai tesislerin ruhsatsız olarak

³⁰⁷“Sanığın suç tarihinde inşaat halindeki binanın dış sıvasını yapmakta olduğuna ilişkin aşamalarda değişmeyen savunması ve bunu doğrulayan kaçak yapı tespit tutanağı içeriği ile bilirkişi raporuna göre, 12.10.2004 tarihinden sonra yapıldığı saptanan dış sıvanın inşaatın devamı niteliğinde olduğu ve bu nedenle atılı imar kirliliğine neden olma suçunun oluştuğu gözetilmeden yasal olmayan gerekçeyle beraat kararı verilmesi...” (Yargıtay 4. CD 11.03.2008 tarih 2007/3001 Esas ve 2009/4645 Karar sayılı ilamı)

³⁰⁸“Bilirkişi raporunda ismi açıklanmayan tanık ile yapı tatil tutanağı müzmiri ve inşaatın yakınındaki komşular dinlenerek, 12.10.2004 tarihinden sonra binanın yapımına devam edilip edilmediğinin araştırılması ve inşaatla yapıldığı belirtilen sıvanın inşaatın devamı niteliğinde ilk kez mi, yoksa sıvada değişiklik ya da onarım biçiminde mi gerçekleştirildiğinin belirlenmesi, bilirkişi raporunda inşaatın yapım tarihinin tespitinde hangi teknik verilere dayanıldığı açıklattırılarak sıvanın inşaatı devam niteliğinde olduğu belirlendiği takdirde hükümlülük, onarım niteliğinde olması halinde ise beraat kararı verilmesi gerekirken, eksik araştırma ve yetersiz gerekçe ile beraate hükmolunması...” (Yargıtay 4. CD 16.12.2008 tarih, 2007/5320 Esas ve 2008/22782 Karar sayılı ilamı)

³⁰⁹ “Failin ruhsatsız bina yapmak biçimindeki 08.04.2005 tarihli eylemi nedeniyle, 5237 s. TCK 344. maddesi uyarınca yayım tarihi olan 12.10.2004’te yürürlüğe giren 184/1. madde ve fıkrası uyarınca temel cezanın belirlenmesinden sonra, 765 s. TCK ve 647 s. yasaya göre uygulama yapılması gerekirken, suç tarihinde yürürlükte bulunmayan 5237 s. yasanın öbür hükümleri ile 5275 s. yasa esas alınarak hüküm kurulması yasaya aykırıdır.” (Yargıtay 4. CD 03.04.2007 tarih, 2007/13650 Esas ve 2007/3075 Karar sayılı ilamı)

³¹⁰Günay, s.81.

³¹¹Arisoy, s.101.

faaliyette bulunduğu gerçeği karşısında, maddenin yürürlüğünden itibaren de bu durumun devam edeceği, derhal müdahale ve önleminin güçlüğünün, ciddi toplumsal sorun oluşturacağı...

şeklinde açıklanmıştır.

Böylece maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarında tarif edilen fiiller yönünden zaman bakımından sınırlama getirilmiş ve fiilin maddenin yürürlük tarihinden sonra da temadi eden kısmı suç olmaktan çıkarılmış bulunmaktadır. Bu durumda örneğin 12.10.2004 tarihinden önce yapılmış ve kullanma izni alınmamış bir binada sınai üretim tesisinin faaliyet yürütmesine izin verilmesi de suç oluşturmayacaktır. Ancak yürürlük tarihinden sonra yapılmış olan ve kullanma izni olmayan bir binada sınai üretim yapılmasına izin verilmesi halinde suç oluşacaktır³¹².

9. MUHAKEME

Ceza kanunlarında suç olarak düzenlenmiş bir fiilin gerçekleştiğinin yetkili birimlerce öğrenilmesi üzerine kural olarak başka hiçbir şeye gerek kalmaksızın takibata başlanır. Suçların resen kovuşturulacağı kuralının en önemli istisnasını, kovuşturmanın şikâyetle bağlanmış olması oluşturur. Nitekim kanun koyucu, ceza kovuşturmasının suçtan zarar gören yönünden doğurabileceği sakıncaları önlemek amacıyla bazı suçların kovuşturulmasını zarar görenin şikâyet etmesi şartına bağlamıştır³¹³. Ancak, çalışmamızın konusunu oluşturan imar kirliliğine neden olma suçu genel kuralın istisnası olan suçlardan değildir. Bu nedenle soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetle bağlı olmayıp resen soruşturulabilen suçlardandır.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu 12. maddesine göre; “*Davaya bakma yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir.*” Bu genel kuraldan hareketle, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 184/1. maddesinde düzenlenen suç yönünden yapı ruhsatıyesi bulunmayan binanın bulunduğu yer mahkemesi yer bakımından yetkilidir. TCK 184/2. maddesi yönünden yapı ruhsatıyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyenin bulunduğu yer, TCK 184/3. maddesi yönünden ise yapı kullanma izni alınmamış binanın bulunduğu yer mahkemesi yer bakımından yetkili olacaktır.

TCK 184. maddesinde düzenlenen suçlar yönünden madde bakımından yetkili mahkeme ise 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye

³¹²Ceyhan, s.103.

³¹³Nevzat Toroslu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2009, s. 48.

Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 11. maddesine³¹⁴ göre asliye ceza mahkemeleridir.

TCK 184/1. maddesinde düzenlenen suçun yaptırımı bir yıldan beş yıla kadar hapis cezasıdır. TCK 184/2. maddesi yaptırım yönünden birinci fıkraya atıf yapmaktadır ve ilk fıkra ile aynı cezayı öngörmektedir. TCK 184/3. fıkrası ise iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörür. Bu suçlarda dava zamanaşımı süresi ise her birinin üst sınırı beş yıldan fazla olmaması sebebiyle³¹⁵ TCK 66/1-e maddesi³¹⁶ uyarınca sekiz yıldır.

³¹⁴5235 sayılı kanun 11. maddesine göre; “Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, sulh ceza hâkimliği ve ağır ceza mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere asliye ceza mahkemelerince bakılır.”

³¹⁵5237 sayılı TCK 66/4 maddesine göre; “Yukarıdaki fıkralarda yer alan sürelerin belirlenmesinde suçun kanunda yer alan cezasının yukarı sınırı göz önünde bulundurulur; seçimlik cezaları gerektiren suçlarda zamanaşımı bakımından hapis cezası esas alınır.”

³¹⁶5237 sayılı TCK 66/1-e maddesine göre; “Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası;

...

e)Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl geçmesiyle düşer.”

SONUÇ

Anayasal düzeyde koruma altına alınan bireylerin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı çeşitli kanunlarla güvence altına alınmaya çalışılmıştır. Ancak zamanla bu hakkın ceza hukuku yoluyla da korunması gerektiği kanaatine varılmıştır. İşte bu düşüncenin ürünü olarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda "*Çevreye Karşı Suçlar*" başlığı altında çevrenin kasten kirletilmesi, çevrenin taksirle kirletilmesi, gürültüye neden olma ve çalışmamızın konusunu oluşturan imar kirliliğine neden olma suçu düzenlenmiş ve cezai müeyyideler ile birlikte koruma altına alınmıştır.

İmar kirliliğine neden olma suçu 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin birinci fıkrasında yapı ruhsatiyesi alınmadan veya ruhsata aykırı olarak bina yapma ya da yaptıрма suçu düzenlenmiştir. Bu fıkra açısından bakıldığında doktrinde suçun tamamlanma anı açısından farklı fikirlerin bulunduğu yukarıdaki açıklamalarımızda değinmiştik. Bize göre ise suçun Yargıtay içtihatlarında olduğu gibi binanın yapımına başlanmakla tamamlandığını açıklamıştık. Ancak bir diğer görüş olan suçun binanın tamamlanması ile tamamlanacağı ve tamamlanmadan suçun teşebbüs aşamasında kalacağına ilişkin görüş de savunulan bir görüştür. Bu nedenle, suçun koruduğu hukuki değer olan genel manada çevre hakkı ve suçun yasada bulunuş amacı dikkate alındığında, ayrıca farklı uygulamaların da ortaya çıkmasını önlemek maksadı ile yasanın düzenleniş biçiminde binanın yapımına başlanmakla suçun tamamlanacağına ilişkin açık bir ifadenin bulunması gerektiği kanaatindeyiz.

Türk Ceza Kanunu 184. maddesinin ikinci fıkrasında ise yapı ruhsatiyesi olmadan başlatılan inşaatlar dolayısıyla kurulan şantiyelere elektrik, su ya da telefon bağlantısı yapılmasına müsaade eden kişi cezalandırılmıştır. Bu fıkra açısından bakıldığında, düzenleme kapsamında belirtilen bağlantıların yapılmasına müsaade eden kişi cezalandırılmakta, ancak kendisinin hukuka aykırı bir zeminde olduğunu bile bile belirtilen hizmetlerin bağlanmasını isteyen kişiler cezalandırılmamaktadır. Bize göre, belirtilen hizmetlerin bağlantısını yapmak ile görevli personelin yanı sıra bu hizmetlerden yararlanan kişilerinde bu fıkra kapsamına alınması gerekir. Kanaatimizce düzenleme bu haliyle ceza adaleti sistemine aykırılık taşımaktadır.

Ayrıca, kanun lafzında yalnızca elektrik, su ya da telefon hizmetlerinden bahsedilmiş, ancak diğer hiçbir hizmetten söz edilmemiştir. Hal böyle olunca doğalgaz, altyapı gibi hizmetler kanunilik prensibi gereği düzenleme dışında kalmıştır. Bu nedenle bu tür hizmetlerinde fıkra içine eklenmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte, belirtilen hizmetlerin şantiyelere bağlanmasına müsaade edilmekle suç oluşacak, ancak ruhsatsız binalara bağlanmasına müsaade ile bu suç oluşmayacaktır. Şantiyelerin geçici olarak kuruldukları dikkate alındığından imar kirliliği ile mücadele anlamında asıl cezalandırılması gereken ruhsatsız binalara belirtilen hizmetlerin bağlanmasıdır.

Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinin üçüncü fıkrasında ise yapı kullanma izni alınmamış binalarda herhangi bir sınai faaliyetin icrasına müsaade etme suç olarak tanımlanmıştır. Bu fıkra açısından da ikinci fıkra kapsamında söylediğimiz gibi hukuka aykırı zeminde olan ve yapı kullanma izni alınmamış binalarda sınai faaliyet icra eden kişilerin suç kapsamında olmaması eleştiri sebebidir.

Bunun yanı sıra madde metninde yalnızca sınai faaliyetten bahsedilmesi bizce büyük bir eksiklikler. Madde metninde ticari faaliyetlerin de bulunması gerekir. Zira ülkemizde, yapı ruhsatı alınmamış binalarda kurulan atölyelerde çok sayıda insan can güvenlikleri olmaksızın çalıştırılmaktadır. Ancak bu atölyeler sınai faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceğinden bu madde kapsamında suç teşkil etmemektedir. Açıklanan nedenlerle, madde metni diğer faaliyet kollarını da alacak şekilde genişletilmelidir.

Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinin dördüncü fıkrasına göre ise birinci ve ikinci fıkra hükümleri ancak belediye sınırları içerisinde ve özel imar rejimine tabi yerlerde uygulanacaktır. Üçüncü fıkra açısından ise böyle bir sınırlama getirilmemiştir. Bu fıkra açısından bakıldığında ise sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının belediye sınırları ve özel imar rejimine tabi yerlerde farklı, diğer yerlerde ise farklı şekilde korunduğu, ceza yasalarının genelliği ilkesine muhalif bir düzenleme olduğu düşünülebilir.

Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinin beşinci fıkrasında etkin pişmanlık hükmü düzenlenmiştir. Bu fıkraya göre failin ruhsatsız ya da ruhsata aykırı olarak yaptığı ya da yaptırdığı binayı imar planına ve ruhsatına uygun hale getirmesi halinde etkin pişmanlık hükümleri uygulanacaktır. Bu fıkra açısından uygulamada ortaya çıkan sorun kişiye özel imar planları sorunudur. Zira imar planına aykırı bir bina inşa eden kişiler yerel yönetimlere baskı ile imar planlarının kendi binalarına uygun hale getirilmesini sağlayabilmektedirler. Böylece toplumun genel ihtiyacından uzak kişilere özgü imar planlarına sebebiyet verebilmektedirler.

Türk Ceza Kanunu'nun 184. maddesinin altıncı fıkrasına göre ikinci ve üçüncü fıkra hükümleri 12 Ekim 2004 tarihinden önce yapılmış binalarda uygulanmayacaktır. Kuşkusuz ki, bu fıkra maddenin en çok eleştiri alan bölümüdür. Her ne kadar Anayasa Mahkemesi iptal istemiyle yapılan başvuruda verdiği kararında bunun gizli bir af niteliği taşımadığını beyan etmişse de belirtilen tarihten

nce tamamlanmış ancak bu tarihten sonra ikinci ve üçüncü fıkrada belirtilen eylemlerin gerçekleştirildiği binalar açısından tarih ne zaman olursa olsun bir sorumsuzluk ngrlmřtir. Böylelikle de kanaatimizce bu düzenleme gizli bir af niteliğine sahip olmuştur.

Bireylerin sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının koruma altına alınabilmesi açısında ceza hukuku yoluyla koruma önemli bir etmen olmakla birlikte tek başına yeterli değildir. Zira evre bilincinin gelişmediği ülkelerde ceza hukuku yoluyla koruma da istenilen amaca ulaşamamaktadır. Bunun yanı sıra, yerel yönetimlerinde özellikle imar kirliliği açısından kişisel amaçlardan sıyrılarak genele hitap eden işlemler yapması gerekmektedir. Hızla nüfusu artan ancak bir o kadar da konut problemi yaşayan ülkemizde gerekli önlemler alınmaksızın şehirleşme devam ederse toplumsal sorunların artarak devam etmesi kaçınılmazdır.

KAYNAKÇA

Aksoy, Yıldız ve Nilgün Ergun, “Kentleşme ve Yeşil Alan Sorunu Üzerine Bir Araştırma İstanbul Kenti Bakırköy İlçesi Örneği”, **Türk Bilim Araştırma Vakfı Dergisi**, Cilt:2, Sayı:4, 2009, ss.426-438.

Alıca, Süheyla, “Türkiye’de Çevre Suçları”, **Uğur Alacakaptan’a Armağan**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Cilt:1, İstanbul, 2008, ss.59-89.

Alpaslan, Osman Berk, **Çevre Hakkı, Çevre Hukuku ve İlgili AİHM Kararları**, http://www.alpaslanyurttas.av.tr/attachments/berk/cevre_hukuku.pdf. (Erişim Tarihi:08.11.2014)

Arısoy, Mine, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu”, **Terazi Aylık Hukuk Dergisi**, Sayı:13, ss.90-108.

Arslan, Çetin ve Bahattin Azizağaoğlu, **Yeni Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, 2004.

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen ve Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Turhan Kitabevi, 4. Bası, Ankara, 2009.

Ayanoğlu, Taner, “İmar Hukukunda Yapı Ruhsatı ve Yapı Kullanma İznine Aykırılıkların Yaptırımı”, **Uğur Alacakaptan’a Armağan**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Cilt:2, İstanbul, 2008, ss.103-115.

Aykul, Ömer, **Ekolojik Hukuk (Eko-Hukuk)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

Baştürk, İhsan, “Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 65/a-b Maddesinin İptaline ve Bu Kararın Yürürlüğünün Ertelenmesine İlişkin Anayasa Mahkemesi Bağlamında Bazı Değerlendirmeler”, **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı:3(2), 2013, ss.39-60.

Centel, Nur, Hamide Zafer ve Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukuku'na Giriş**, Beta Yayınları, İstanbul, 2011.

Ceyhan, İbrahim, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu”, **Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı:10.

Çelik, Lamih, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunun Su Abonesi Verme Açısından Tahlili” , **Mahalli İdareler Dergisi**, Ekim, 2007.

Çelik, M. Lamih ve Cüneyd Altıparmak, **84 Soruda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.

Çelik, M. Lamih, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunun İşyeri Açılış Ruhsatı Verme Açısından Tahlili” , **Mahalli İdareler Dergisi**, Kasım, 2007.

Çiçek, Erol, “İnsan Hakkı Olarak Çevre ve Çevre Hakkına Hâkim Olan Bazı İlkeler”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı:103, 2012, ss.351-378.

Çoban, Ali Rıza, “Kıyı Kenar Çizgileri İçinde Kalan Tapulu Taşınmazların Hukuki Durumu” , **Terazi Aylık Hukuk Dergisi**, Sayı:31, 2009.

Çolak, Nusret İlker, **İmar Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.

Çolak, Nusret İlker, **Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011.

Demir, Selvi, **Ruhsatsız veya Ruhsat ve Eklerine Aykırı Yapı- İmar K M32**, http://www.turkhukusitesi.com/makale_1468.htm, (Erişim Tarihi: 19.10.2014).

Demirbaş, Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara, 2012.

Doğan, Koray, “Tehlike Suçu ile Zarar Suçu Arasında Suçların İçtimai Sorunu”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Sayı:16, 2014. ss.179-208.

Donay, Süheyl, **Türk Ceza Kanunu Şerhi**, Beta Yayınları, İstanbul, 2007.

Dönmezer, Sulhi, **Genel Ceza Hukuku Dersleri**, Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003.

Duman, İ. Hasan, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu”, <http://www.muglabarosu.org.tr/?Bolum=Page&Page=1426ce89281b43b58ef02e3ae88c7b13>, (Erişim Tarihi: 26.11.2014).

Dülger, Murat Volkan, “Suçların Birleşmesine İlişkin Tanımlar, Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Leges Ceza Hukuku Dergisi**, Sayı:1.

Ercan, İsmail, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2014.

Ergen, Cafer ve Veli Böke, **Kaçak Yapı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2006.

Ergen, Cafer, **Danıştay İçtihatlarıyla İmar Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2012.

Ergen, Cafer, **İmar Davaları Rehberi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2010.

Erkan, Rüstem ve M. Yüksel Erdoğan, “Göç ve Çocuk Suçluluğu”, **Aile ve Toplum Dergisi**, Cilt:3, Sayı:9, 2006, ss.79-90.

Erman, R.Barış, “TCK Tasarısında Çevre Suçları”, **Hukuki Perspektifler Dergisi**, Sayı:2, 2004.

Fidan, Yunus, **İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu (TCK m.184)**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) , Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010.

Gerçekler, Hasan, **Yorumlu Uygulamalı Türk Ceza Kanunu**, Cantekin Matbaacılık, Cilt:2, Ankara, 2011.

Gören, Sami, **En Son Değişiklikleriyle Açıklamalı- İctihatlı 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012.

Günay, Erhan, **İmar Kirliliğine Neden Olma ve Bağlantılı Görev Suçları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.

Güneş, Ahmet, **Avrupa Birliği Çevre Hukuku**, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011.

Güneş, Ahmet, **Çevre Hukukunda İhtiyat İlkesi**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2012.

Hafizoğulları, Zeki ve Muharrem Özen, “5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Çevreye Karşı Suçlar”, **Tuğrul Arat’a Armağan**, Yetkin Basımevi, Ankara, 2012.

Hafizoğulları, Zeki ve Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Usa Yayıncılık, Ankara, 2010.

Hakeri, Hakan, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.

Hancı, Hamit, “Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara ‘İç Göçler ve Çarpık Kentleşme’”, [www.kriminoloji.com/Carpik Kentlesme-Hamit Hanci.htm](http://www.kriminoloji.com/Carpik_Kentlesme-Hamit_Hanci.htm), (Erişim Tarihi: 24.06.2015)

İçel, Kayıhan, “Görünüşte Birleşme (İçtima) İlkeleri ve Yeni Türk Ceza Kanunu”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:14,Güz 2008, ss.35-49.

Kalabalık, Halil, **İmar Hukuku Dersleri**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2013.

Kalabalık, Halil, **İmar Hukuku**, Seçkin Yayınları, Cilt:2, Ankara, 2010.

Kalelioğlu, Uğur ve Noyan Özkan, **Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Çevre Sözleşmeleri**, İzmir Barosu Yayınları, İzmir, 2000.

Karagülmez, Ali, "5170 Sayılı Yasayla Anayasa'nın 90. Maddesinde Yapılan Değişikliğe Bir Bakış" , **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2004, ss.163-177.

Karasu, Mithat Arman, "Türkiye'de Kentleşme Dinamiklerinin Suça Etkisi", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:57, Sayı:4, 2008, ss.283-318.

Katoğlu, Tuğrul, "Çevre ve Ceza Hukuku Yeni Türk Ceza Kanunu ve Çevreye Karşı Suçlar", **Çevre Hukuku Sempozyumu**, Çeşme, 10-11.04.2006.

Keleş, Ruşen ve Birol Ertan, **Çevre Hukukuna Giriş**, İmge Kitabevi, İstanbul, 2002.

Koca, Mahmut ve İlhan Üzülmaz; **Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.

Koçtaş, Necmettin, "İmar Olayından ve İmar Mevzuatından Kaynaklanan Sorunlar", **Kentleşmenin Getirdiği Çevre Sorunları Sempozyumu (İdare Hukuku Açısından)**, Ankara 17-18.11.1983, Danıştay Tasnif ve Yayın Bürosu Yayınları.

Malkoç, İsmail, **Açıklamalı İçtihatlı 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu (Madde 150-241)**, Ankara, 2013.

Meran, Necati, "İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu Üzerinde Bir İnceleme", **Terazi Aylık Hukuk Dergisi**, Sayı:29.

Meran, Necati, **İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

Onuk, Neşve Burcu, **Avrupa Birliği'nde Çevre Hukukunun Gelişimi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007.

Özbek, Veli Özer, Mehmet Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayınevi, 5. Baskı, Ankara, 2014.

Özbek, Veli Özer, Mehmet Nihat Kanbur, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe; İlker, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Seçkin Yayınevi, 4. Baskı, Ankara, 2012.

Özbudun, Arzu, **Uluslararası Çevre Hukukunda Çevresel Bilgi**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) , İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2009.

Özcan, Onur; “Türk Hukukunda Çevre Suçları”, **Uğur Alacakaptan’a Armağan**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Cilt:1, İstanbul, 2008, ss.565-589.

Özen, Mustafa, “Non Bis İdem (Aynı Fiilden Dolayı İki Kez Yargılama Olmaz) İlkesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt:14, Sayı:1, 2010, ss.389-417.

Özgenç, İzzet, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi (Genel Hükümler)**, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005.

Parlar, Ali ve Muzaffer Hatipoğlu, **Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutlarıyla Çevre Hukuku**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2010.

Polat, Halil, **Özel Ceza Yasalarındaki Suçlar**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.

Sağlamdemir, Arzu, **Ceza Hukukunda İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu**, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007.

Sancakdar, Oğuz, **Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2012.

Sarı, İsmail, “Zincirleme Suç”, **Adalet Dergisi**, Sayı:47, Eylül, 2013, ss.154-172.

Serdaroğlu Sağ, Neslihan ve H. Hami Yıldırım, **Kıyı Mevzuatında Kamu Yararı Kavramının Değerlendirilmesi**, <http://www.mmf.selcuk.edu.tr/mmfdergi/upload/sayi/2/9/260202.htm>, (Erişim Tarihi: 02.11.2014).

Serter, Gencay, “Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram”, **Planlama Dergisi**, Sayı:23(2), 2013, ss.67-76.

Sütçü, Nezih, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçunun Tahlili”, **Legal Hukuk Dergisi**, Yıl:3.

Şen, Ersan, **Çevre Ceza Hukuku**, Kazancı Kitap A.Ş. , İstanbul, 1994.

Taneri, Gökhan, **Kıyı Hukuku ve Uygulamaları**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014.

Tokuçoğlu, Bülent, “Çevre Sorunları ve Kentleşme”, **Çevre Dergisi**, Sayı:6, 1993, 19-21.

Toroslul, Nevzat, **Ceza Hukuku Genel Kısım**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2008.

Toroslul, Nevzat, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Savaş Yayınevi, Ankara, 2009.

Ülkü, Muhammet Murat, **Çevreye Karşı Suçlar**, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale1-2.html> (Erişim Tarihi: 15/09/2014).

Yağcı, Ali, Rabia Taş ve Tuğçe Kılıç, **Açıklamalı İçtihatlı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, **Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Meslek İçi Eğitim Notları**, Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, Ankara, 2013.

Yasin, Melikşah, “İmar Kanunu’nun 42. Maddesi – Anayasa Mahkemesinin İptal Kararı ve Yeni Düzenleme Hakkında Bir Değerlendirme” , **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuki Araştırmalar Dergisi**, Cilt:16, Sayı:3-4, ss. 377-396.

Yıldız, Ali Kemal, “İmar Kirliliğine Neden Olma Suçu”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Sayı:2.

Yılmaz Turgut, Nükhet, **Çevre Politikası ve Hukuku**, İmaj Yayınevi, Ankara, 2012.

Yılmaz, Mustafa, **İmar Yaptırımları ve Yargısal Korunma**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.

Yılmaz, Sacit, **Çevre Hukuku Bağlamında Türk Ceza Kanunundaki Çevre Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.

Yılmaz, Şenol, **Çevre Suçları**, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/166.doc> (Erişim Tarihi:17.09.2014).

Yokuş Sevik, Handan, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, **Nur Centel’e Armağan**, ss. 363-379.

Yokuş Sevik, Handan, **Çevre Hukuku Doğal Çevrenin Korunması**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013.